

БИЛТЕН

Апелационог суда у Крагујевцу

Број 1

Крагујевац, 2021. године

АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ

БИЛТЕН

**КРАГУЈЕВАЦ – година XII
број 1/2021**

Београд

БИЛТЕН
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ

За Апелациони суд у Крагујевцу: **Александар Блануша**, *вршилац функције председника суда*

ИЗДАВАЧ: **Paragraf Lex д.о.о.**, Нови Сад

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: **Александар Блануша**, *вршилац функције председника суда*

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА: за кривичну материју: **Радоман Спарић**, *судија*
за грађанску материју: **Јасмина Симовић**, *судија*
Марија Марковић, *судија*

РЕДАКЦИЈА: **Судије:** Симонида Милорадовић, Марија Марковић, Јасмина Симовић, Слободан Петровић, др Тајјана Кандић, Надежда Видић, Радоман Спарић, Милевка Миленковић и Марина Илић.

СЕКРЕТАРИ РЕДАКЦИЈЕ: за кривичну материју, **Викторија Стефановић**, *судијски помоћник*
за грађанску материју, **Сања Радуновић и Марина Миликић**, *судијски помоћници*

ТЕХНИЧКИ СЕКРЕТАР: **Славица Јовановић**

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА И ДИЗАЈН: **Paragraf Lex д.о.о.**, Нови Сад

ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ ОМОТА: **Рада Павловић**

ШТАМПАРИЈА: **Београф**, Нова Пазова

СРР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(497.11)

БИЛТЕН судске праксе / Апелациони суд у Крагујевцу ;
главни и одговорни уредник Дубравка Дамјановић. - Год. 1, бр. 1
(2010) - . - Нови Сад: Paragraf Lex, 2010- (Нова Пазова : Београф). - 21 cm

Један до два пута годишње.

Је наставак: Билтен судске праксе (Окружни суд у Крагујевцу) =
ISSN 1821-2174

ISSN 2217-2718 = Билтен судске праксе (Апелациони суд у Крагујевцу)
COBISS.SR-ID 176028940

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело (сходно одредбама чл. 215.-217. Закона о ауторском и сродним правима, и чл. 198.-202. Кривичног законика). Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

САДРЖАЈ:

Годишњи распоред послова
Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину..... 8

Извод из извештаја о раду
Апелационог суда у Крагујевцу
за период 1. 1. 2020. - 31. 12. 2020. године 21

КРИВИЧНО ПРАВО

судија Александар Блануша
Увођење незаконитих доказа „на мала врата“ у доказну грађу 26

судија Радоман Спарић
Право окривљеног да самостално изабере браниоца 44

Доц. др Вељко Турањанин
Тенденције у Европској унији у погледу рачунарског криминалитета
и заштите личних података 53

СУДСКА ПРАКСА

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА..... 77

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО 77

ПРОЦЕСНО ПРАВО 94

ГРАЂАНСКО ПРАВО*судија Наташа Петровић*

Заштита од злоупотребе права у радном праву..... 110

СУДСКА ПРАКСА

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА..... 117

ПРОЦЕСНО ПРАВО..... 117

СТВАРНО ПРАВО..... 122

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО..... 140

ПОРОДИЧНО ПРАВО..... 149

НАСЛЕДНО ПРАВО..... 154

РАДНО ПРАВО..... 157

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ
Број: I СУ-2-7/21
Дана: 11. март 2021. године
Крагујевац

На основу чл. 34 ст.1, 2 и 3 Закона о уређењу судова („Сл. гласник РС“, бр. 116/08, ... 88/18) и чл. 45, 46, 47 и 48 Судског пословника („Сл. гласник РС“, бр.110/09, ... 93/19), в.ф. председника Апелационог суда у Крагујевцу Александар Блануша утврдио је пречишћен текст Годишњег распореда послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину, а на основу утврђеног Годишњег распореда послова Апелационог суда у Крагујевцу бр. I СУ-2-42/20 од 30. 12. 2020. године са изменама од 18. 1. 2021. године, 11. 2. 2021. године и 3. 3. 2021. године.

Пречишћен текст Годишњег распореда послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину обухвата:

1. Годишњи распоред послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину бр. I СУ-2-42/20 од 30. 12. 2020. године,
2. Измену Годишњег распореда послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину бр. I СУ-2-1/21 од 18. 1. 2021. године,
3. Измену Годишњег распореда послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину бр. I СУ-2-4/21 од 11. 2. 2021. године,
4. Измену Годишњег распореда послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2021. годину бр. I СУ-2-5/21 од 3. 3. 2021. године.

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ЗА 2021. ГОДИНУ

- пречишћен текст -

I - СЕДИШТЕ СУДА

Послови из надлежности Апелационог суда у Крагујевцу обављају се у седишту Апелационог суда у Крагујевцу које се налази у судској згради у Крагујевцу, Трг војводе Радомира Путника бр. 4.

Радно време Апелационог суда у Крагујевцу је од 7,30 до 15,30 часова.

II - СУДСКА УПРАВА

Пословима судске управе руководи вршилац функције председника Апелационог суда у Крагујевцу **судија Александар Блануша**.

За заменике вршиоца функције председника суда одређују се **судија Симонида Милорадовић и судија Радоман Спарих**.

Судији Симониди Милорадовић, првом заменику в.ф. председника суда, поред општих послова, у смислу чл.52 ст.3 и чл.53 ст.1 Закона о уређењу судова, поверавају се **посебне обавезе**, овлашћења и одговорности и то: у одсуству в.ф. председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој – непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским и кривичним стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Судији Радоману Спариху, заменику в.ф. председника суда, поред општих послова, у смислу чл.52 ст.3 и чл.53 ст.1 Закона о уређењу судова, поверавају се **посебне обавезе**, овлашћења и одговорности и то: у одсуству в.ф. председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој – непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским и кривичним стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Заменици вршиоца функције председника суда су дужни да в.ф. председника суда достављају по потреби месечне извештаје о свом раду у вези са посебним овлашћењима, обавезама и одговорностима.

Посебне обавезе у складу са чл.74 Судског пословника поверавају се:

- **судији Мирјани Војиновић** - за евиденцију и праћење рада судијских помоћника за кривичну материју
- **судији Светлани Бранковић** за евиденцију и праћење рада судијских помоћника за грађанску материју.“

III - СУДСКА ОДЕЉЕЊА

Ради обављања послова оснивају се следећа одељења:

- **Кривично одељење**
- **Одељење за кривичне поступке према малолетницима**
- **Грађанско одељење**
- **Одељење за радне спорове**
- **Одељење за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року**
- **Одељење судске праксе**
- **Припремно одељење**

Од 53. судија колико је утврђено Одлуком Високог савета судства за Апелациони суд у Крагујевцу, у судска одељења Апелационог суда у Крагујевцу овим Годишњим распоредом послова распоређује се 48 судија са в.ф. председника суда, колико тренутно обавља судијску функцију.

По избору недостајућег броја судија, распоред послова ће бити утврђен изменама Годишњег распореда послова за 2021. годину.

IV - ПРЕДСЕДНИЦИ СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА

Председници одељења стараће се да се послови обављају законито, тачно, једнообразно, уредно и благовремено, а ради ефикаснијег поступања, као и у случају спречености или одсутности, те послове ће обављати њихови заменици.

Председник кривичног одељења је **судија Милевка Миленковић**, а њен заменик **судија Мирјана Војиновић**.

Председник одељења за кривичне поступке према малолетницима је **судија Марина Илић**, а њен заменик **судија Мирјана Војиновић**.

Председник грађанског одељења је **судија Јасмина Симовић**, а њен заменик **судија Јасмина Јовановић**.

Председник одељења за радне спорове је **судија Симонида Милорадовић**, а њен заменик **судија Јасминка Вукановић**.

Председник одељења за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року је **судија Марина Илић**.

Председник одељења судске праксе је **вршилац функције председника суда Александар Блануша**, а заменици су **судија Симонида Милорадовић** и **судија Радоман Спарих**.

V - КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

V-a

У Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу распоређује се 11 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у кривичном поступку формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Олга Пековић – председник већа
2. судија Зорица Ђурић – члан већа
3. судија Александар Блануша – члан већа

У предметима који се распореде у рад судији – в.ф. председника суда Александру Блануши у 1. судском већу за председника већа одређује се судија Александар Блануша.

2. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарих – председник већа
2. судија Весна Димитријевић – члан већа
3. судија Злата Несторовић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Милевка Миленковић – председник већа
2. судија Ђорђе Ристић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Ружица Ђурђевић – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Кривичног одељења.

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда за кривична дела за која је прописана казна затвора од 30 до 40 година или казна доживотног затвора, већа Кривичног одељења у складу са чл.21 ст.2 тач.2 Законика о кривичном поступку ће се допуњавати судијама из следећих већа у том одељењу.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Кривичног одељења.

V-6

Веће надлежно за одлучивање по жалбама у трећем степену

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против пресуда другостепеног суда у **трећем степену**, у складу са чл.21 ст.3 Законика о кривичном поступку, формира се веће у следећем саставу:

1. судија Радоман Спарић – председник већа
2. судија Милевка Миленковић – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа
4. судија Марина Илић – члан већа
5. судија Олга Пековић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

У време годишњег одмора и друге оправдане одсутности судија постојећег већа у трећем степену одсутне чланове већа замењују судије: Злата Несторовић и Ђорђе Ристић.

VI - ОДЕЉЕЊЕ ЗА КРИВИЧНЕ ПОСТУПКЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Ради одлучивања у другом степену по жалбама против одлука првостепеног суда у кривичним поступцима према малолетницима формира се следеће веће:

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Ружица Ђурђевић – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

Чланови већа Одељења за кривичне поступке према малолетницима у случају одсутности или спречености попуњаваће се по потреби са судијама из већа кривичног одељења које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета и преступништва младих, у складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица.

VII - ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

VII-a

У Грађанско одељење распоређује се 22 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у грађанскоправним споровима формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Драгана Сретовић – председник већа
2. судија Александра Прешаћ – члан већа
3. судија Светлана Васиљевић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Надежда Видић – председник већа
2. судија Гордана Вељовић - члан већа
3. судија Дринка Кривчевић - члан већа
4. судија Светлана Ђупрић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Симовић – председник већа
2. судија др Татјана Кандић - члан већа
3. судија Марица Петровић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Грозда Арнаут - председник већа
2. судија Зорица Игњатовић - члан већа
3. судија Зоран Дукић - члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Дејан Лукић – председник већа
2. судија Сузана Чоловић – члан већа
3. судија Драгана Стефановић Лабан - члан већа

6. ВЕЋЕ

1. судија Ана Спасић – председник већа
2. судија Тања Павловић Недељковић – члан већа
3. судија Светлана Илић– члан већа

7. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Јовановић – председник већа
2. судија Слободан Петровић - члан већа
3. судија Амела Бабовић Васић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа у Грађанском одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Грађанском одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Грађанског одељења.

VII-б

Предмети из области породичног права - «Гж2», распоређиваће се судијама Грађанског одељења, на исти начин као и остали предмети из грађанске материје: «Гж», «Гж3» и «Гж4», имајући у виду да све судије Грађанског одељења имају сертификат за поступање у предметима породичног права.

VII-в

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о заштити узбуњивача „Гж-уз“ распоређиваће се судијама Грађанског одељења на исти начин као и остали предмети из грађанске материје, имајући у виду да све судије грађанског одељења имају сертификат о посебним знањима у вези за заштитом узбуњивача.

VII-г

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“, распоређиваће се у рад судијама Грађанског одељења које су стекле сертификат за поступање у овим предметима.

VIII - ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ

VIII -а

У Грађанско одељење за радне спорове распоређује се 15 судија.

1. ВЕЋЕ

1. судија Симонида Милорадовић – председник већа
2. судија Светлана Бранковић – члан већа
3. судија Мирјана Станковић - члан већа
4. судија Данијела Савић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Мирјана Симић – председник већа
2. судија Марија Марковић – члан већа

3. судија Милена Петровић – члан већа
4. судија Зорица Радаковић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Марија Петковић – председник већа
2. судија Наташа Петровић - члан већа
3. судија Јовица Илић - члан већа
4. судија Марија Филиповић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Јасминка Вукановић – председник већа
2. судија Радмила Николић – члан већа
3. судија Зорица Јовановић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у Грађанском одељењу за радне спорове вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећег већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Грађанском одељењу за радне спорове вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Грађанског одељења за радне спорове.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

VIII-6

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првострепеног суда у споровима по Закону о заштити узбуњивача „Гж1-уз“ распоређиваће се судијама Грађанског одељења за радне спорове на исти начин као и остали предмети из радне материје, имајући у виду да све судије Грађанског одељења за радне спорове имају сертификат о посебним знањима у вези за заштитом узбуњивача.

IX - Поступање у предметима рехабилитације

По жалбама против решења у поступку рехабилитације, сходно чл.18 ст.2 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, број 92/11), одлучиваће следећа већа:

1. ВЕЋЕ

- 1.судија Олга Пековић – председник већа
- 2.судија Дејан Лукић – члан већа
- 3.судија Злата Несторовић – члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Ана Спасић – члан већа
3. судија Амела Бабовић Васић – члан већа

3. ВЕЋЕ

- 1.судија Радоман Спарих – председник већа
- 2.судија Сузана Чоловић – члан већа
- 3.судија Ружица Ђурђевић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа.

По жалбама против решења у поступку рехабилитације из чл.30 ст.1 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 92/11) а у вези чл.6 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 33/06) поступаће веће у саставу:

1. судија Радоман Спарих – председник већа
2. судија Ружица Ђурђевић – члан већа
3. судија Ана Спасић – члан већа
4. судија Сузана Чоловић – члан већа
5. судија Марина Илић – члан већа

X - ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ ПО ЗАХТЕВИМА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Судије које ће, поред вршиоца функције председника суда, одлучивати и водити поступак по правним средствима којима се штити право на суђење у разумном року на основу Закона о заштити права на суђење у разумном року (“Сл. гласник РС”, бр. 40/15), су:

За предмете из *кривичне материје*:

- судија Марина Илић

За предмете из *грађанске материје*:

- судија Тања Павловић Недељковић

- судија Грозда Арнаут

За предмете из материје *радних спорова*:

- судија Симонида Милорадовић

- судија Марија Марковић

XI - ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одељење судске праксе сачињавају: в.ф. председника суда и његови заменици, сви председници судских одељења и њихови заменици, руководиоци судске праксе по судским одељењима и председници већа

За **руководиоце судске праксе по судским одељењима** одређују се:

- **судија Радоман Спарић** - за руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу,

- **судија Марина Илић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за кривичне поступке према малолетницима,

- **судије Слободан Петровић и др Татјана Кандић** - за руководиоце судске праксе у грађанском одељењу,

- **судија Марија Марковић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за радне спорове,

- **судија Марина Илић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року.

Заменици руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу, Грађанском одељењу и Одељењу за радне спорове су председници већа по потреби и распореду који унапред сачињава председник одговарајућег одељења.

Секције одељења судске праксе помажу председнику Кривичног, односно Грађанског одељења и Одељења за радне спорове у припреми седница одељења на којима се разматрају питања из судске праксе, као и руководиоцима судске праксе у кривичној, грађанској материји и материји радних спорова у обављању послова на уједначавању судске праксе и подизању квалитета рада суда уопште.

Одељење судске праксе ће најмање једном у шест месеци вршити анализу судске праксе по судским одељењима.

Редакцијски одбор Билтена

Редакцијски одбор Билтена Апелационог суда у Крагујевцу сачињавају:

1. Главни и одговорни уредник Билтена, вршилац функције председника суда судија Александар Блануша.
2. Заменици главног и одговорног уредника судије Радоман Спарић и Јасмина Симовић.
3. Чланови Редакцијског одбора судије: Симонида Милорадовић, Марија Марковић, Јасмина Симовић, Слободан Петровић, др Татјана Кандић, Надежда Видић, Олга Пековић, Милевка Миленковић, Марина Илић и Мирјана Војиновић.

XII - ПРИПРЕМНО ОДЕЉЕЊЕ

У припремном одељењу обављаће се послови предвиђени одредбом чл.16 Судског пословника.

У припремном одељењу ће се испитивати испуњеност процесних претпоставки за вођење поступка и одлучивања о правним лековима и на погодан начин означавати дозвољеност, благовременост и уредност жалбе, означавати датум иницијалног акта и датум изјављивања жалбе. Тако ће се већ приликом завођења предмета знати да ли се ради о старом предмету и да ли предмет треба означити и увести у програм решавања старих предмета. У кривичним предметима ће се поред испитивања напред наведених процесних претпоставки означити и рок застарелости кривичног гоњења.

Послове у припремном одељењу обављаће судијски помоћници према распореду који ће за одговарајућу материју сачињавати судије које су одређене за евиденцију и праћење рада судијских помоћника.

За надзорне судије у овом одељењу одређују се председници Кривичног и Грађанског одељења и њихови заменици.

XIII - РАСПОРЕЂИВАЊЕ ПРЕДМЕТА

У циљу обезбеђивања подједнаке оптерећености свих судија у суду, распоређивање предмета у судским одељењима вршиће се у складу са Судским пословником, и то тако што се новопримљени предмети најпре разврставају по хитности, врсти поступка, односно правној области, а затим распоређују према астрономском рачунању времена пријема, методом случајног одређивања судије, у складу са утврђеним Годишњим распоредом послова, применом пословног софтвера за управљање предметима, с тим да се најпре распоређује група новопримљених предмета, а затим предмети приспели у суд на други начин.

Судије су у обавези да предмете решавају према редоследу пријема у складу са законом и Судским пословником, дајући приоритет у решавању хитних предмета у смислу чл.50 Судског пословника, а посебно предметима за кривично дело праће новца (мера 9.1. Акционог плана за спровођење препорука из Процене ризика за праће новца и Процене ризика за финансирање тероризма).

Предмети се једнако распоређују судијама, с тим што заменицима в.ф. председника суда, председницима Кривичног одељења, Грађанског одељења и Грађанског одељења за радне спорове, руководиоцима судске праксе, председницима већа у другостепеном поступку, председнику већа надлежном за одлучивање по жалбама у трећем степену и судијама одређеним за евиденцију и праћење рада судијских помоћника припада 20% умањења норме, само по једном основу, а у складу са чл.19 ст.2 Правилника о критеријумима, мерилима, поступку и органима за вредновање рада судија и председника судова (“Сл. гласник РС”, бр. 81/2014, ... 7/16).

В.Ф. ПРЕДСЕДНИКА СУДА

Александар Блануша

ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ за период 1. 1. 2020. - 31. 12. 2020. године

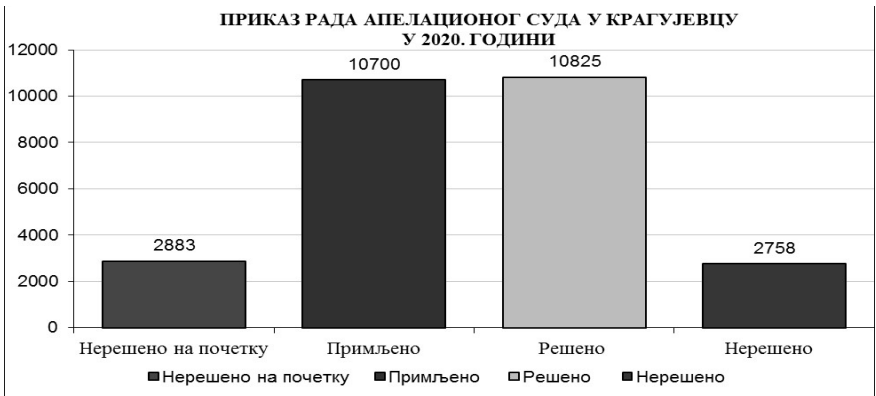
Апелациони суд у Крагујевцу је у 2020. години успешно савладао прилив предмета са 101,17%.

Примљено је 10700 предмета и решено 10825 предмета, чиме је смањен број нерешених предмета, у односу на почетак године са 2883 на 2758 предмета.

Највећи прилив је био у материји „Гж1“ - просечно по судији 32,45 предмета.

Четрдесет четворо судија су просечно решавали месечно 22,37 предмета.

Очекивани период за решавање предмета у Апелационом суду у Крагујевцу је 93 дана.

Графикон бр. 1

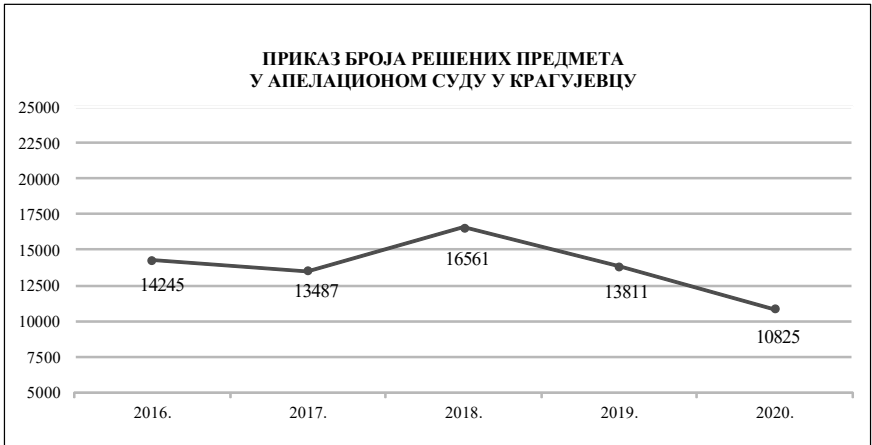

Графикон бр. 2

АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ					
ГОДИНА	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Број нерешених предмета на крају	3567	3419	3191	2851	2758
Број решених предмета	11721	12258	15080	12827	10825
Време потребно за решавање предмета	111	102	77	81	93

Табела бр. 1

Резултати рада Апелационог суда у Крагујевцу у 2020. години, посматрани кроз петогодишњи приказ рада у погледу броја решених, нерешених и примљених предмета, указују на позитивне трендове и последица су повећаног континуираног залагања свих носилаца правосудних функција и запослених у Апелационом суду у Крагујевцу.

Графикон бр. 3

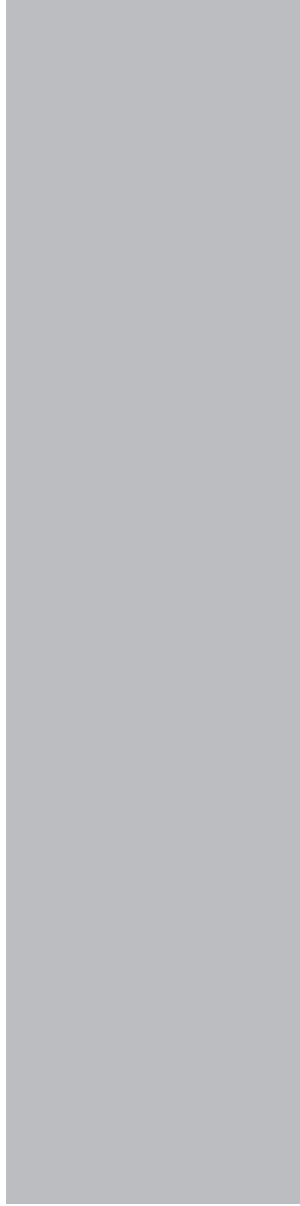

Графикон бр. 4

Графикон бр. 5

КРИВИЧНО ПРАВО

Александар Блануша
судија Апелационог суда у Крагујевцу

УВОЂЕЊЕ НЕЗАКОНИТИХ ДОКАЗА „НА МАЛА ВРАТА“ У ДОКАЗНУ ГРАЂУ

- Анализа судске праксе кроз одлуке Уставног суда
Републике Србије и Апелационог суда у Крагујевцу -

Увод

Питање законитости доказа често је у судској пракси јер одбрана не ретко у жалбеном поступку износи тврдњу да је осуђујућа пресуда заснована на доказу који је сам по себи или по начину прибављања у супротности са законом или Уставом.

Намера је аутора чланка да обједини на овом месту праксу Уставног суда Републике Србије и Апелационог суда у Крагујевцу кроз ставове заузете у поступцима који су вођени ради оцене законитости доказа, и то нарочито када је уставном или редовном жалбом указано на тзв. „озакоњење“ незаконитог доказа одн. прикривено коришћење незаконитог доказа кроз други наизглед законит доказ.

Ради лакшег упоређења усвојених ставова са одредбама Устава Републике Србије и Законика о кривичном поступку дат је и приказ, у релеватном делу, уставних и законских одредби.

Одредбе Устава Републике Србије и Законика о кривичном поступку

Члан 32 став 1 Устава Републике Србије (у даљем тексту Устав): Свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима

и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега.

Члан 1 став 1 Законика о кривичном поступку (у даљем тексту Законик): Овај законик утврђује правила чији је циљ да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични законик, на основу законито и правично спроведеног поступка.

Члан 16 став 1 Законика: Судске одлуке се не могу заснивати на доказима који су, непосредно или посредно, сами по себи или према начину прибављања у супротности са Уставом, овим закоником, другим законом или општеприхваћеним правилима међународног права или потврђеним међународним уговорима, осим у поступку који се води због прибављања таквих доказа.

Члан 84 став 1 и став 2 Законика: Докази који су прибављени противно члану 16 став 1 овог законика (незаконити докази) не могу бити коришћени у кривичном поступку. Незаконити докази се издвајају из списка, стављају у посебан запечаћени омот и чувају код судије за претходни поступак до правноснажног окончања кривичног поступка, а након тога се уништавају и о томе сачињава записник.

Члан 358 став 1 Законика: Ако председник већа утврди да се у списима налазе записници или обавештења из члана 237 ст. 1 и 3 овог законика, донеће решење о њиховом издвајању из списка. Против овог решења дозвољена је посебна жалба.

Члан 407 став 1 тачка 1 и тачка 2 и став 4 Законика: Веће ће решењем одлучити да се из списка издвоје и одвојено чувају: 1) записници о ранијем испитивању лица који се не могу прочитати из разлога наведених у члану 406 став 2 овог законика; 2) записници или обавештења из члана 237 ст. 1 и 3 овог законика. Ако на основу изведених доказа сматра да није вило места издвајању доказа, веће може до завршетка доказног поступка опозвати

решење из става 1 овог члана против којег није изјављена жалба и одлучити да се издвојени доказ изведе.

Приказ и анализа судске праксе

I

У прву групу аутор чланка је уврстио одлуке у којима је заузет став по питању „озакоњења“ незаконитог доказа, одн. да ли је незаконит доказ коришћен прикривено кроз други наизглед законит доказ при доношењу пресуде.

- 1) У одлуци Кж1 715/2019 од 15.10.2020. године Апелациони суд у Крагујевцу (у даљем тексту Апелациони суд), стао је на становиште да је осуђујућа пресуда (у побијаном делу) заснована суштински на незаконитом доказу и поред тога што је тај доказ (исказ сведока) формално издвојен из списка (те се као такав чува одвојено у смислу одредбе 84 став 2 Законика).

Ово стога што је првостепени суд у образложењу осуђујуће пресуде навео да искази сведока, који су сведочили у корист окривљеног, нису прихваћени јер су у супротности са изјавом сведока чији је исказ издвојен из списка. На овај начин првостепени суд посредно је засновао осуђујућу пресуду на незаконитом доказу, одн. исказу сведока који је издвојен из списка.

- 2) Међутим, када се изјашњавао о тврдњи одбране да су налаз и мишљење вештака економске струке незаконит доказ, Апелациони суд је, у одлуци Кж1 113/2019 од 12.2.2019. године, заузео став да чињеница да је вештак при давању налаза и мишљења (на којем је у битноме заснована осуђујућа пресуда) користио и податке из кривичне пријаве (поред оних који су садржани у доказима који су изведени на главном претресу) не доводи у питање законист доказа у виду налаза и мишљења вештака, нити је тиме кривична пријава увршћена у доказе на којима је пресуда заснована.

Овде је стручна одбрана тврдила да је кривична пријава, чији су подаци преточени и анализирани у налазу и мишљењу вештака, суштински коришћена као доказ при доношењу осуђујуће пресуде.

3) У принципу је јасан став судске праксе (а и законски текст не даје много недоумица) да се изјава осумњиченог дата полицијском службенику без присуства браниоца не може користити као доказ против њега (не представља законит доказ). Међутим, доносећи одлуку Кж-1-1380/15 од 1.12.2015. године Апелациони суд је морао да одговори на тврдњу одбране да је суштински таква изјава ипак посредно коришћена при доношењу (осуђујуће) пресуде тако што се полицијски службеник изјашњавао пред судом и на околности шта му је осумњичени казао након учињеног кривичног дела (пре формалног саслушања у полицијској станици).

Апелациони суд је усвојио жалбу налазећи да је првостепена пресуда захваћена битном повредом одредаба кривичног поступка јер се заснива на незаконитом доказу, са разлога што је на посредан начин изјава окривљеног, без обзира да ли је он у тренутку када је говорио о кривичном делу имао својство осумњиченог, коришћена као доказ у кривичном поступку преко изјаве полицијског службеника.

4) Међутим, Апелациони суд је стао на становиште, у одлуци Кж-1-555/17 од 9.5.2017. године, да полицијски службеник може да буде испитан у својству сведока на околности сачињавања записника о саслушању осумњиченог (у смислу одредбе чл. 289 ст. 4 Законика) ради провере одбране окривљеног да је признање пред полицијом дато услед принуде којој је био изложен.

Дакле, овде се не ради о испитивању сведока (полицијског службеника) на околности изјаве осумњиченог о својој кривици, већ на околности да ли је окривљени (осумњичени) био изложен нечему што би могло да компромитује признање које је у станици полиције потом дао у присуству адвоката (браниоца).

У пракси није забележен случај, колико је познато аутору чланка, да је овакву тврдњу окривљеног потврдио полицијски службеник.

5) Често се у кривичном поступку врши испитивање у својству сведока полицијских службеника на околности проналежења ствари у стану окривљеног (осумњиченог) у ситуацији када је претресање стана оцењено као незаконито спроведена доказна радња (услед чега је записник о претресању издвојен из списка).

Одлучујући у поступку по уставној жалби којом је на ово указано, Уставни суд Републике Србије (у даљем тексту Уставни суд), у одлуци Уж 3650/2012 од 11.12.2014. године, заузео је став да се судске одлуке не могу заснивати не само на доказима који су непосредно прибављени противно Уставу или закону, већ ни на оним доказима који су посредно према свом начину прибљања у супротности са Уставом или законом, што у конкретном случају значи да је суд осуђујућу пресуду засновао на незаконитом доказу када је из списка предмета издвојио записник о претресању стана окривљеног као незаконит доказ, а потом на околности проналажења предмета испитао у својству сведока полицијске службенике који су предузели ту незакониту радњу или пак њој присуствовали у другом својству.

- 6) Полицијски службеници су често сведоци и одбачаја од себе предмета који би могли бити доказ извршења кривичног дела у односу на лице које је ову радњу одбачаја учинило. Такве ситуације се обично и дешавају приликом интервенције полицијских службеника одн. при затицању учиниоца на месту извршења кривичног дела.

У судској пракси се поставило питање да ли полицијски службеник може пред судом да сведочи на те околности, одн. да ли се његов исказ у том делу има сматрати законитим доказом.

Питање је интересантно будући да се не ради о лицу које се случајно затекло на лицу места, те сходно томе сведочи на околности које је случајно видело или чуло, већ је реч о лицима чије је присуство на лицу места управо и довело до такве реакције учиниоца кривичног дела (осумњиченог), а уз то иста та службена лица потом предузимају и наредне радње у вези са предметним догађајем (хватање учиниоца, лишење слободе, спровођење у полицијску станицу, подношење кривичне пријаве...).

Апелациони суд је ценећи жалбене наводе стручне одбране, у одлуци Кжм1 6/2020 од 12.2.2020. године, заузео став да се судска одлука може заснивати на исказу припадника полиције који је испитан на околности да ли је приликом предузимања службене интервенције извршене у циљу откривања кривичног дела и учиница, те хапшења осумњиченог, видео који је предмет, где и када осумњичени од себе одбацио.

- 7) Нарочито је интересантно питање дозвољености испитивања сведока на околности шта је том сведоку у вези предметног догађаја испричао

привилеговани сведок који се изјаснио да не жели пред судом да сведочи.

Питање је једно од најинтересантијих у судској пракси јер се стручна јавност поделила у две „табора“, и то са јаком аргументацијом за оба става.

Схватање које дозвољава испитивање сведока на ове околности позива се на непостојање законске одредбе на основу које би сведок који није у групи привилегованих сведока био ослобођен од дужности сведочења.

Противници овог схватања кажу да се на овај начин суштински „на мала врата“ уводи у доказну грађу незаконит доказ, одн. изјава привилегованог сведока који се изјаснио (сходно законском праву) да не жели да сведочи.

Изјашњавајући се о овом питању Апелациони суд је, у одлуци Кж1-н 1151/2018 од 27.12.2018. године, заузео став да је дозвољено испитати сведока на околности шта му је у вези кривичног дела казао привилеговани сведок који је на главном претресу ускратио сведочење, сходно чему се исказ тог сведока има сматрати законитим доказом.

Ова одлука донета је у поступку за кривично дело насиље у породици где се и најчешће јавља ово питање, будући да у многим случајевима оштећено лице не жели да сведочи пред судом а ради се о брачном другу или блиском сроднику окривљеног који спада, самим тим, у категорију привилегованих сведока (било да је исто лице иницирало поступак подношењем кривичне пријаве или је пак догађај пријављен по службеној дужности од стране медицинског радника или радника центра за социјални рад).

8) Питање коришћења исказа привилегованог сведок, на неки од посредних начина, поставило се и код доношења одлуке Апелационог суда Кж-1-1009/16 од 19.7.2016. године, јер је првостепени суд навео у образложењу осуђујуће пресуде исказ привилегованог сведока али је истовремено казао да је тај исказ „небитан“.

Ту се поставило питање, према жалбеним наводима одбране, зашто је овај исказ као незаконит доказ уопште и поменут (чак је и наведена његова садржина) ако је „небитан“. Суштински, одбрана је заступала став да и поред тога што на том исказу формално није заснована пресуда он је ипак „на мала врата“ убачен у пресуду како би се она „поткочила“.

Апелациони суд је стао на становиште да, и поред чињенице да је противно одредби чл. 406 ст. 2 Законика прочитан исказ привилегованог сведока, суд није учинио битну повреду одредаба кривичног па се и пресуда не заснива на незаконитом доказу, јер је код оцене тог доказа суд навео да је исказ „небитан“ и сходно томе пресуду засновао на другим доказима.

- 9) Коришћење незаконитог доказа кроз неки други доказ, било је предмет оцене и у поступку који је пред Уставним судом резултирао доношењем одлуке Уж 9820/2013 од 19.5.2016. год.

Уставном жалбом је суштински указано да је незаконит доказ уведен „на мала врата“ у доказну грађу на којој је заснована осуђујућа пресуда тако што је испитан вештак на околности врсте и својстава супстанце и врсте и порекла трагова који су пронађени одн. фиксирани при незаконитом вршењу претресања стана и других просторија окривљеног.

Уставни суд је усвојио уставну жалбу и поништио другостепену пресуду која је заснована, у битноме, на таквом налазу и мишљењу вештака, са образложењем да ако су записник о претресању стана и потврда о привремено одузетим предметима, која је при таквом претресању сачињена, незаконити докази, онда се пресуда не може заснивати ни на налазу и мишљењу вештака који су вештачили супстанцу која је по наведеној потврди одузета од окривљеног и ДНК трагове који су при вршењу претреса фиксирани.

- 10) Покушај увођења међу законите доказе („озакоњења“) исказа привилегованог сведока (који је одбио да сведочи) често се јавља код читања извештаја центра за социјални рад, код кривичног дела насиље у породици, и то када привилеговани сведок који је уједно и оштећени у кривичном поступку одбије да сведочи али је исказ дао у центру за социјални рад на околности које су предмет кривичног поступка.

Изјашњавајући се о жалбеном навод одбране, код оцене законитости осуђујуће пресуде која је у битноме заснована на читању овако датог исказа оштећеног, Апелациони суд се, у одлуци Кж1-н 1151/2018 од 27.12.2018. године, изјаснио да записник са исказом оштећене која је привилеговани сведок, сачињен у центру за социјални рад, није законит доказ у кривичном поступку за кривично дело насиље у породици.

Овде се ради о ситуацији сличној давању исказа у медицинској установи, будући да је у оба случаја исказ узет ради сачињавања службене документације

на начин који није уподобљен испитивању сведока у кривичном поступку, нити је сведок (оштећени) поучен о праву да може да ускрати давање исказа.

- 11) Међутим, када је реч о доказу у виду налаза и мишљења вештака психијатријске струке када је вештак део потребних података (ради давања потпуног налаза и мишљења) добио од окривљеног ван главног претреса и без присуства браниоца (нпр. у здравственој установи у коју је смештен ради лечења), Апелацини суд је одлуком Кж-1-483/17 од 13.4.2018. године одбио жалбу одбране у којој је изнета тврдња да је реч о незаконитом доказу.

Став другостепеног суда је да налаз и мишљење вештак психијатријске струке може да заснује, поред осталог, и на ономе што му је на питања у вези предмета вештачења одговорио окривљени ван главног претреса (током обављања вештачења).

Сходно томе, закључак је суда да овако дат налаз са мишљењем вештака представља законит доказ без обзира што се заснива и на изјашњењима окривљеног које је дао ван главног претреса и без присуства браниоца.

Суштина жалбених навода одбране овде се сводила на тврдњу да су повређена права окривљеног јер није упозорен да не мора да одговори на постављена питања, да неће сносити последице ако не говори истину, да се то што изјави може користити против њега... сходно чему је на овај начин (по тврдњи одбране), кроз налаз и мишљење вештака у кривични поступак унет доказ који није законит (изјава окривљеног).

- 12) На крају овог дела чланка аутор жели да укаже на став Уставног суда, из одлуке Уж 9926/2016 од 20.6.2019. године, који јасно опредељује забрану посредног коришћења незаконитих доказа (прикривено кроз други наизглед законит доказ) у кривичном поступку, и то да суштина правила које забрањује прибављање доказа на одређени начин, није само у немогућности употребе тог доказа пред судом, већ и да се такав доказ не може употребити ни посредно тј. извођењем другог доказа који се заснива на незаконито прибављеном доказу.

II

У другу групу одлука Уставног суда и другостепеног (одн. трећестепеног) кривичног суда, које су од значаја за ову тему, аутор је уврстио одлуке у

којима је заузет став о законитости одн. незаконитости доказа у односу на поступак прибављања.

- 1) Уставни суд законитост доказа уско везује за начело правичности кривичног поступка, али ипак сматра да се не може унапред прихватити да одређене неправилности у поступку прибављања доказа подразумевају и повреду права на правично суђење.

Тако, у одлуци Уж 6602/2012 од 23.3.2017. године Уставни суд наводи да уставно јемство права на правично суђење у кривичном поступку подразумева обавезу судова и других државних органа који учествују у поступку да на законом прописан начин размотре питања која се односе на основаност оптужбе и да о њој одлуче, али и да се оцена правичности суђења врши у односу на целину спроведеног кривичног поступка, као и доказа који су у оквиру њега изведени, а не само у односу на поједине законске одредбе којима је уређено извођење одређених доказа.

С тим у вези, чак и околност да су поједини докази у кривичном поступку прибављени на недозвољен начин, сама по себи, не подразумева и утврђивање повреде права на правично суђење.

- 2) Уставни суд се питањем законитости доказа бавио и у поступку доношења одлуке Уж 2357/2009 од 21.3.2012. године, и то да ли се могу сматрати законитим доказима искази сведока страних држављана (који су уједно и оштећени у конкретној кривичноправној ствари), а дати су у ранијем поступку без присуства окривљених којима се судило у одсуству, одн. да ли се сада у поновљеном поступку када су окривљени присутни могу ти искази користити као доказ будући да су оспорени од стране окривљених уз указивање на право окривљених да буду присутни испитивању сведока.

Суштински, одбрана је уставном жалбом желела да укаже да се осуђујућа пресуда заснива на исказима сведока из ранијег поступка који је спроведен без присуства окривљених чиме су окривљени, сада када им се суди у присуству, ускраћени у праву да сведоцима постављају питања, траже суочење... Уз то, инсистирано је и на томе да у време када су сведоци испитивани ови окривљени нису били обухваћени кривичним поступком, одн. да је тек на основу исказа тих сведока поступак проширен и на њих.

Уставни суд је у овој одлуци заузео став да записници о испитивању оштећених страних држављана код кривичног дела трговина људима није незаконит доказ у поновљеном кривичном поступку, без обзира што су искази дати пре покретања кривичног поступка у односу на окривљене којима се сада суди у поновљеном поступку, и без обзира што окривљени и браниоци нису сагласни да се у поновљеном поступку ови искази читају.

- 3) У судској пракси нема недоумице да се исказ сведока који је током поступка стекао својство окривљеног мора издвојити из списка, одн. да се не може против тог лица користити изјава коју је дао у својству сведока (када је имао законску обавезу казивања истине). Међутим, присутне су разлике у схватањима када је реч о лицу које је имало својство оштећеног у време давања исказа, и то оном делу његовог исказа где објашњава (под заклетвом и упозорен на последице давања лажног исказа) учешће другог лица у извршењу кривичног дела.

Доносећи одлуку Кж-1-1224/16 од 31.8.2016. године Апелациони суд није прихватио став првостепеног суда да се тај део исказа сведока – оштећеног може користити у било ком смислу у даљем току кривичног поступка (након што му је престало својство сведока проширењем оптужбе и на њега).

У суштинском делу образложења другостепене одлуке суд је навео да принцип одвојености кривичнопроцесних функција не дозвољава да се у истом лицу у истој кривичноправној ствари стекну функције окривљеног и сведока, те да сходно томе првостепени суд није могао користити као доказ исказ окривљеног дат у својству сведока-оштећеног, без обзира што тим делом исказа он себе не терети.

- 4) Међутим, Апелациони суд није прихватио став одбране да се и у обрнутом смислу ради о незаконитом доказу (када је окривљени изгубио то својство и од стране тужиоца предложен за сведока).

Према ставу стручне одбране, израженом у жалби којом је услед овога оспорена законитост пресуде, суд је био у могућности само да прочита раније изнету одбрану тог лица, али не и да га поново испитује на исте околности у својству сведока (сада под заклетвом и са упозорењем на последице давања лажног исказа).

Другостепени суд је, одлуком Кж-1-218/16 од 19.5.2016. године, одбио такву жалбу налазећи да је исказ сведока, након што је изгубио статус окривљеног у истом предмету, законит доказ јер није реч о саоптуженом према којем је поступак раздвојен или већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом.

- 5) Уочено је у судској пракси и да се службена лица која су обављала одређене радње током вршења увиђаја изјашњавају у судском поступку и на околности идентификације и тумачења трагова који су фиксирани током предузимања те доказне радње. У конкретном случају првостепени суд је исказ прихватио са образложењем да сведок има довољно стручног знања да може да сведочи и о наведеним чињеницама.

Изјашњавајући се о законитости таквог доказа Апелацини суд је у, одлуци Кж-1-1313/16 од 4.10.2016. године, прихватио тврњу одбране да се ради о незаконитом доказу.

Образложење другостепеног суда се може сажети у закључак да исказ крим. техничара који је испитан у својству сведока не само на околности својих непосредних опажања већ и на околности идентификације и тумачења трага пронађеног на лицу места представља незаконит доказ, те да се на њему не може заснивати осуђујућа пресуда, будући да је сведок фактички испитан на околности о којима се може изјашњавати само вештак.

- 6) Нарочито је интересантно за судску праксу питање да ли се може као законит доказ користити исказ покојног сведока из другог предмета.

У овом случају евидентна је немогућност поновног позивања и испитивања сведока али је евидентно и да је његов исказ дат у другом поступку и да се изјашњавао на околности из другог предмета (али је казао и нешто што би могло да буде од значаја и у овом поступку).

Апелациони суд је, у одлуци Кж3 10/14 од 11.6.2014. године, заузео став да се може користити као доказ исказ преминулог сведока из другог предмета ако је исказ прибављен у складу са одредбама Законика.

Већ из саме пословне ознаке предмета („Кж 3“) јасно је да је поступак стигао чак до трећестепеног одлучивања, одн. да је по овом питању било

много недоумица. Суштински, трећестепени суд је свој став образложио на начин да стоји навод жалбе да је другостепена пресуда заснована и на исказу покојног сведока датог у другом кривичном поступку и да окривљени није имао могућност да присуствује испитивању овог сведока, да му поставља питања и евентуално се суочи са њим (које право му припада по члану 35 став 5 Устава и по одредби члана 68 став 1 тачка 10 Законика), међутим исказ сведока је прибављен у складу са одредбама Законика па се не ради о доказу који је прибављен противно члану 16 став 1 Законика (када би се као незаконит доказ морао издвојити из списка).

- 7) Са друге стране пак Апелациони суд је стао на становиште, у одлуци КЖ1н 352/2020 од 30.6.2020. године, да је незаконит доказ исказ сведока који је испитан ван главног претреса ако о таквом испитивању сведока окривљени није обавештен (што би по оцени аутора чланка довело у питање претходни став истог суда).

Образложење другостепеног суда суштински се заснива на позивању на одредбу члана 404 став 3 Законика којом је прописано да ће о извођењу доказа ван главног претреса, па и о испитивању сведока, бити обавештени „странке, бранилац, оштећени и стручни саветник“, те ће у обавештењу бити упозорени да током извођења доказа имају права из члана 402 Законика, а да из записника о испитивању сведока произилази да окривљени, као странка у кривичном поступку, није био обавештен о извођењу овог доказа ван главног претреса.

На тај начин окривљени је онемогућен да извођењу доказа присуствује, да сведоку поставља питања, да ставља примедбе и предлаже своје доказе.

- 8) Идентично се Апелациони суд изјаснио и код оцене законитости доказа у виду исказа малолетног сведока - оштећеног који је испитан употребом техничких средстава за пренос слике и звука (услед специфичности конкретног случаја и заштите малолетног оштећеног).

У поменутој одлуци (КЖ1н 352/2020 од 30.6.2020. године) другостепени суд је заузео став да окривљени не сме бити ускраћен у праву да присуствује испитивању оштећеног у својству сведока чак ни када се испитује малолетно оштећено лице, с тим што ће орган поступка у зависности од више околности конкретног случаја ценити да ли ће ово испитивање евентуално бити обављено непосредно или употребом техничких средстава за пренос слике и звука, али се и у том случају окривљеном мора омогућити да поставља

питања посредством судије, психолога, педагога, социјалног радника или другог стручног лица.

У супротном ће записник о испитивању малолетног сведока бити незаконит доказ па се на њему не може заснивати судска одлука.

Одступања су дозвољена само ако је малолетном оштећеном додељен статус посебно осетљивог сведока (решење о томе мора да донесе јавни тужилац, председник већа или судија појединац, зависно од врсте и фазе кривичног поступка).

9) У пракси Апелационог суда се појавило и питање законитости коришћења доказа у виду налаза и мишљења вештака из другог предмета.

У одлуци Кж1 4098/12 од 14.9.2012. године овај суд је заузео став да је заснивањем пресуду на налазу и мишљењу вештака из другог предмета (изјашњење вештака грађевинске струке у ванпарничном поступку), а који доказ није изведен на главном претресу у поступку који је претходио доношењу побијане пресуде, првостепени суд пресуду засновао на доказу на коме се по одредбама Законика не може заснивати.

10) Најчешћа питања у судској пракси, у вези законитости доказа у виду записника о испитивању сведока, односе се на истражну фазу поступка, одн. примену одредаба члана 300 Законика којима је дато право окривљеном и његовом браниоцу да присуствују извођењу доказа.

Судска пракса овде није јединствена.

Тако, у одлуци Апелационог суда Кж.1н 122/2020 од 2.3.2020. године заузет је став да првостепени суд није засновао пресуду на незаконитом доказу у виду записника о испитивању сведока из истраге када браниоцу није био упућен позив да присуствује испитивању, ако је сведок поново испитан на исте околности на главном претресу када је у присуству браниоца и окривљеног поновио раније дати исказ.

Али исти суд, поступајући као трећестепени, заузео је став у одлуци Кж3 11/2019 од 17.10.2019. године, да је одредба члана 300 став 1 Законика императивне природе тако да свако одступање у смислу да јавни тужилац није упутио позив окривљеном и његовом браниоцу о времену и месту

испитивања сведока доводи до незаконитости те доказне радње и на таквом записнику о испитивању сведока не може се заснивати осуђујућа пресуда. Изузетак постоји само уколико би одобрење за такво испитивање сведока дао судија за претходни поступак, или пак ако је реч о поступку за кривично дело за које поступа јавно тужилаштво посебне надлежности.

Затим, Апелациони суд се о овом питању супротно изјаснио у одлуци Кж2 655/16 од 6.9.2016. године, казавши да пропуст јавног тужиоца да позове браниоца ради присуствовања испитивању сведока у истрази не чини исказ тог сведока незаконитим доказом.

„Компромис“ је учињен у одлуци истог суда Кж1 101/16 од 19.2.2016. године у смислу заузимања става да пропуштање јавног тужиоца да браниоцу и окривљеном упуту позив за присуствовање испитивању сведока у истрази не чини тај исказ незаконитим доказом, већ је реч о релативно битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 3 Законика па ће суд ценити да ли је повреда одредбе члана 300 став 1 Законика била од одлучног утицаја на доношење законите и правилне пресуде.

Међутим, најинтересантнија ситуација је настала у случају када је у истражном поступку (против других окривљених) испитан сведок који је у свом исказу дао податке и о лицу против кога је тек након тога (на основу његовог исказа) проширена истрага, те је сада ово лице које је постало окривљени захтевало да сведок поново буде испитан (само у делу исказа којим га терети), како би се испоштовала права његова и његовог браница из одредаба члана 300 Законика.

У овом случају Апелациони суд је, у одлуци Кж2 805/2018 од 27.12.2019. године, заузео став да ако је након испитивања сведока у истрази јавни тужилац донео наредбу о проширењу истраге на још неко лице, и то управо са разлога што је из исказа испитаног сведока утврдио да постоји основана сумња да је наведено лице учинило одређено кривично дело, након чега није дошло до поновног испитивања тог сведока на начин да се омогући окривљеном и браниоцу да присуствују испитивању, записник о испитивању сведока (у том делу) има се издвојити из списка као незаконит доказ и на њему се не може заснивати пресуда (у односу на наведено лице).

- 11) Различита схватања пренета су и на питање присуствовања окривљеног (осумњиченог) и његовог браниоца саслушању саокривљеног у тој фази поступка, будући да је стручна одбрана изнела тврдњу да се исказ саокривљеног у делу којим терети другог окривљеног има уподобити исказу сведока.

У погледу тог питања Апелациони суд се изјаснио, у одлуци Кж1 559/2020 од 4.9.2020. године, да је записник о саслушању осумњиченог законит доказ без обзира што јавни тужилац пре саслушања није обавестио другог осумњиченог и његовог браниоца да могу присуствовати овом саслушању.

Суштина образложења своди са на то да се ради о процесној радњи саслушања осумњиченог чијем предузимању присуство другог окривљеног и његовог браниоца није по закону обавезно нити морају о томе да буду обавештени. Њима је дата могућност да непосредно постављају питања другом окривљеном (раније осумњиченом) на главном претресу и да оспоравају његов исказ дат пред јавним тужиоцем или полицијом, чиме је другом окривљеном дата могућност да се користи правом да се изјасни о свим чињеницама и доказима који га терете, да износи чињенице и доказе у своју корист и да поставља питања саокривљеном, сходно одредби члана 68 став 1 тачка 10 Законика.

- 12) Питање законитости доказа у виду одбране окривљеног на којој је заснована осуђујућа пресуда за другог окривљеног, и то нарочито код примене института споразума о признању кривичног дела, било је предмет оцене у многим судским одлукама.

У одлуци Кж1-243/18 од 20.3.2018. године Апелациони суд је заузео став да споразум о признању кривичног дела, уколико је признањем обухваћено још неко лице као учинилац кривичног дела (у било ком својству), не представља довољан доказ да би према том другом лицу, у одсуству других доказа, била донета осуђујућа пресуда.

Овде се дакле другостепени суд изричито изјашњавао о „довољности“ а не о законитости таквог доказа, али из садржине целокупног образложења произилази и став о томе да је доказ, у односу на другог окривљеног, прибављен у супротности са Закоником те да се услед тога не може сматрати законитим доказом (имајући у виду да су другом окривљеном ускраћена права у погледу присуствовања саслушању, сучочењу, постављању питања...).

13) Веома честа ситуација у пракси је испитивање у својству сведока ранијег браниоца окривљеног (најчешће се ради о браниоцу по службеној дужности) на околности саслушања окривљеног (тада у својству осумњиченог) у полицији (када окривљени измени у истрази или на главном претресу одбрану са образложењем да је у полицији према њему примењен неки облик принуде како би кривично дело признао).

Став судске праксе је готово јединствен и изражен је, поред осталог, кроз одлуку Апелационог суда Кж-1-1056/16 од 4.8.2016. године у којој је изричито наведено да суд не може браниоца испитати на околности шта му је окривљени као свом браниоцу поверио али је дозвољено испитивање на околности сачињавања записника о саслушању у полицији у преткривичном поступку.

III

У последњу групу одлука у којима се суд изјашњавао о законитости доказа на којима је заснована осуђујућа пресуда аутор је уврстио оне у којима је заузет став о тзв. материјалним доказима, одн. предметима који имају у кривичном поступку доказну снагу.

У одлуци Кж1 342/2020 од 15.7.2020. године Апелациони суд је заузео став да се листинг позиваних и примљених позива, као и послатих и примљених СМС порука, са броја мобилног телефона за који постоји сумња да је коришћен од стране окривљеног, може прибавити од мобилног оператера само на основу одлуке суда, па уколико је прибављен од стране јавног тужиоца не може се користити као доказ у кривичном поступку.

Такође, заузет је став и да се, уколико је листинг ипак прибављен од стране јавног тужиоца а потом достављен суду, а суд донео наредбу да се листинг достави на вештачење ради анализе позива по хронологији комуникација по базним станицама, не може ни тај доказ користити у поступу без обзира што је налаз вештака прибављен по наредби суда, јер је проистекао из претходно незаконито прибављеног доказа, по принципу „плодова отровног дрвета“.

У одлуци Кж-1-906/17 од 8.9.2017. године Апелациони суд се изјаснио о законитости доказа у виду снимка са сигурносне камере, казавши да оцену законитости овог доказа не треба ценити у смислу одредаба чл. 171 до 173 Законика, јер се не ради о спровођењу посебне доказне радње тајно праћење

и снимање, будући да камера није постављена како би се пратило кретање окривљеног.

Тиме је овај доказ прихваћен као законит, у конкретном случају као доказ оптужбе да је окривљени био на лицу места у време извршења кривичног дела а не на другој локацији коју је износећи одбрану означио као место где се тада налазио.

Са развојем мобилне телефоније (те имајући у виду да савремени телефони имају камере високе резолуције) поставило се питање законитости доказа у виду снимка сачињеног овим техничких средством од стране оштећеног лица, а што би се евентуално могло уподобити и снимку камере коју и код нас све чешће имају возачи аутомобила.

Апелацини суд се у одлуци Кж1 5181/13 од 25.11.2013. године изјаснио да снимак сачињен телефоном оштећене не представља незаконит доказ.

Идентично се овај суд изјаснио и у одлуци Кж3 14/18 од 8.8.2018. године, стим што је овде Апелациони суд поступао као трећестепени суд и са разликом што је предметни догађај снимљен од стране једног од актера догађаја а не од стране оштећеног лица,

Изјашњавајући се о законитости доказа у виду предмета који је на лицу места накнадно пронађен, након што је обављен увиђај, Апелациони суд се, у одлуци Кж1 1057/16 од 6.9.2016. године, изјаснио да предмет који није пронађен за време вршења увиђаја, већ је пронађен накнадно, не представља сам по себи незаконит доказ на којем се пресуда не би могла заснивати.

Питање законитости доказа у виду потврде о привремено одузетим предметима, коју је окривљени потписао без присуства браниоца у предистражној фази поступка, веома је често у пракси сходно чему се о томе изјашњавао и Врховни касациони суд у поступку по захтеву за заштиту законитости.

У одлуци Кзз 154/2014 од 5.3.2014. године Врховни касациони суд је заузео став да полиција има овлашћење да одузме предмете који се по кривичном закону имају одузети или који могу послужити као доказ у кривичном поступку од било ког лица, па и од лица које није стекло својство осумњиченог у тренутку одузимања предмета па самим тим није ни упознато

са правом на браниоца, одакле произилази да се таква потврда о привременом одузимању предмета може користити као доказ у поступку.

Закључак

Кроз приказ судске праксе суштински је указано на различите ставове судова, јавних тужилаштава и бранилаца по питању законитости доказа на којима се може заснивати осуђујућа пресуда.

Овим је аутор чланка имао намеру да изазове даље стручне дискусије на ову тему ради правилне примене одредаба процесног закона чији је циљ страначки правични кривични поступак, који као такав може постојати само ако се пресуда заснива на законитим доказима.

Радман Спарих
судија Апелационог суда у Крагујевцу

Право окривљеног да самостално изабере браниоца

-Нормативни оквир, међународни стандарди и судска пракса-

Право на одбрану представља основно право окривљеног у кривичном поступку у свим савременим кривичноправним системима. Означају наведеног права окривљеног говори и чињеница да га садрже најважније међународне конвенције о заштити људских права и слобода, као што су Међународни пакт о грађанским и политичким правима (члан 14. став 3) и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (члан 6. став 3).

Право на одбрану је уставна категорија. Устав Републике Србије има више чланова којима је зајамчено ово право. У члану 33. став 2. Устава предвиђено је: „Свако ко је окривљен за кривично дело има право на одбрану и право да узме браниоца по свом избору, да с њим несметано општи и да добије примерено време и одговарајуће услове за припрему одбране“, а у ставу 4. истог члана да, „Свако ко је окривљен за кривично дело, а доступан је суду, има право да му се суди у његовом присуству и не може бити кажњен, ако му није омогућено да буде саслушан и да се брани“.

Када се говори о одбрани окривљеног у кривичном поступку у зависности од учесника у поступку који врши одбрану постоји лична или материјал-

на одбрана, када се окривљени брани самостално и формална или стручна одбрана када је окривљени остварује уз стручну помоћ браниоца.

Према теорији кривичног процесног права бранилац је стручно лице које професионално пружа помоћ окривљеном у одбрани у кривичном поступку. Бранилац својим правним знањем и процесном вештином помаже окривљеном у проналажењу и утврђивању чињеница у његову корист и примени прописа који су за окривљеног најповољнији, да би се за истог издејствовала најповољнија судска одлука.

Одбрана коју окривљени остварује уз помоћ браниоца може бити **факултативна**, јер зависи од процене окривљеног, или лица која могу узети браниоца окривљеном, да ли ће уопште узимати браниоца према свом избору или ће га узети само у неком стадијуму кривичног поступка и на то његово опредељење суд или други органи поступка немају утицаја, и **обавезна** код које већ у одређеној фази поступка бранилац мора или бити ангажован од стране окривљеног или овлашћених сродника или пак мора бити постављен по службеној дужности.

Право окривљеног да има браниоца и да га самостално изабере, како код факултативне, тако и код обавезне одбране, представља саставни део права окривљеног на правично суђење. Са избором браниоца отклања се почетна неједнакост окривљеног у односу на јавног тужиоца који располаже са снажним подршком репресивног државног апарата са којим извршава своју функцију кривичног прогона у општем интересу. Исто тако са самосталним избором браниоца поштује се воља окривљеног да своју одбрану повери стучном лицу у које има поверење што је битна претпоставка за његову успешну одбрану у кривичном поступку.

У савременим правним системима општеприхваћен је став да право окривљеног на самосталан избор браниоца мора бити увек поштовано. Наиме, суд, а ни било који други процесни субјект нису овлашћени да утичу на одлуку окривљеног о избору браниоца, нити је пак могу изменити, већ таква одлука окривљеног за суд и друге органе поступка постаје обавезујућа.

Закоником о кривичном поступку (у даљем тексту ЗКП) као основним извором кривичног процесног права регулисана су сва питања која су везана за право окривљеног на одбрану и то, од покретања кривичног поступка па до његовог правноснажног окончања, а и после тога, по ванредним правним лековима. ЗКП је такође испоштовао Уставне и конвенцијске одредбе о праву окривљеног да самостално бира браниоца.

Тако је чланом 68. став 1. ЗКП, поред осталог прописано да је орган поступка дужан да у најкраћем року, а пре првог саслушања, поучи окривљеног о његовом праву да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца. Окривљени има право да сам изабере ког адвоката ће узети за браниоца, а о том праву, као и праву да бранилац може присуствовати његовом саслушању, окривљени ће се сходно члану 192. став 1. ЗКП, поучити у позиву којим се први пут позива. Исто тако чланом 293. став 1. наведеног Закона је поред осталог предвиђено да је јавни тужилац дужан да ухапшеном који му је доведен омогући да у његовом присуству, уз коришћење телефона или другог електронског преносиоца порука обавести браниоца непосредно или посредством чланова породице или трећег лица, а ако је потребно и помогне му да нађе браниоца.

Надаље, у члану 85. ЗКП, којима су одређене претпоставке за саслушање окривљеног, у ставу 3. прописано је да ће се окривљени позвати да се изричито изјасни о томе да ли ће узети браниоца по свом избору, уз упозорење да ће му ако не изабере браниоца у случају обавезне одбране, бити постављен бранилац по службеној дужности, док је у ставу 5. истог члана одређено ако изјава окривљеног о присуству браниоца није унета у записник на исказу окривљеног не може се заснивати судска одлука.

Пракса Европског суда за људска права

Европски суд за људска права је у више својих пресуда истакао да националне власти морају водити рачуна о жељама окривљеног у погледу његовог избора адвоката за браниоца, али да се те жеље не морају узети у обзир у ситуацијама када постоје оправдани и довољно ваљани разлози да би се сматрало да је то нужно у интересу правде. Став је Суда, да у ситуацији када недостају такви разлози, ограничење слободног избора браниоца представљало би повреду члана 6. став 1, заједно са ставом 3(в) Конвенције, ако би се тиме негативно утицало на одбрану окривљеног, узимајући у обзир поступак као целину¹.

Право окривљеног да узме браниоца по свом избору и да буде обавештен о том праву је подједнако важно како за преткривични тако и за сам кривични поступак. С тим у вези Европски суд је у више својих пресуда навео да би

¹ <https://www.vk.sud.rs>, Алмаши против Србије (бр. 21388-15), став 105.

окривљени ефикасно искористио своје право на одбрану уз помоћ браниоца, треба му омогућити да користи помоћ адвоката још од почетних фаза поступка посебно код полицијског саслушања које може бити одлучујуће за успех одбране у кривичном поступку који даље следи. По оцени Суда окривљени се у том стадијуму поступка често налази у посебно осетљивом положају и у већини случајева то се може правилно надоместити само уз правну помоћ браниоца чији је задатак, између осталог, да помогне у осигурању поштовања права окривљеног да се не догоди да оптужи самог себе (**Павленко против Русије** број представке 42371/02 од 04.10.2010. године став 101²и др.).

У предмету **Алмаши против Србије**, пресуда од 8. октобра 2019. године, Европски суд је утврдио да није дошло до повреде права подносиоца представке на одбрану, налазећи да у преткривичном поступку у полицији није био ограничен у свом слободном избору браниоца. Наиме, подносилац представке се жалио да је његова осуда заснована на признању датом у полицији које је прибављено повредом његовог права да узме браниоца по личном избору. Европски суд је приликом утврђивања да ли је дошло до повреде права окривљеног на правну помоћ по сопственом избору ценио да ли је поступак у целини, укључујући и начин добијања спорног доказа, био правичан, не бавећи се при томе питањем да ли ће посебне врсте доказа – на пример, незаконито прибављени у смислу домаћег права – бити дозвољени.

Европски суд у наведеној пресуди указује да је на записнику о претресу куће окривљеног констатовано да је окривљени обавештен о свом праву да ангажује адвоката који може присуствовати претресу, али је он одбио то да учини. С тим у вези становиште је Суда, да одрицање окривљеног од права на присуство адвоката током претреса куће, у моменту када лице још увек није било формално оптужено, не представља недвосмислено одрицање од права да узме браниоца по сопственом избору које би се односило и на накнадна испитивања од стране полиције, али се у зависности од контекста случаја може сматрати показатељем нечије намере у погледу избора браниоца.

Европски суд у пресуди даље истиче да у потпуности прихвата разлоге домаћег суда, да без обзира што у званичном записнику о саслушању окривљеног у полицији нема његове изричите изјаве да ли је желео да ангажује браниоца лично или је уместо тога био вољан да прихвати адвоката

2 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98050>

именованог од стране државе, окривљени је као подносилац представке јасно прихватио постављеног адвоката, о чему сведочи његова сарадња са поменутиим адвокатом, спремност да да изјаву у његовом присуству и одсуство било каквих примедби у вези са тим приликом саслушања у полицији. На крају Европски суд закључује да окривљени пре испитивања у полицији није изразио своју жељу да лично ангажује услуге адвоката и да се, с обзиром на све расположиве доказе не може закључити да је окривљени као подносилац представке био ограничен у свом слободном избору браниоца тако да није дошло до повреде члана 6. ставова 1. и 3(в) Конвенције.

У вези повреде права окривљеног на правичан поступак из члана члана 6. став 3. тачка в) Европске конвенције, због немогућности приступа окривљеног браниоцу по сопственом избору, карактеристична је пресуда **Дворски против Хрватске**, представка број 25703/11, пресуда од 20. октобра 2015. године³. Наиме, у конкретном случају подносилац представке у време изношења одбране у преткривичном поступку, пропустом полиције није добио информацију да му је ангажован бранилац од стране родитеља, већ је одбрану изнео у присуству браниоца кога је сам ангажовао, у целисти признајући кривично дело. Након сазнања да су му родитељи пре давања исказа већ ангажовали браниоца, отказао је пуномоћје адвокату кога је сам узео и повукао је исказ дат полицији којим је оптужио самог себе. Европски суд је закључио да је пропуст полиције да информише подносиоца представке да му је ангажован бранилац од стране родитеља утицао на правичност целог кривичног поступка. Наиме, иако признање подносиоца представке у полицији није било кључно за осуду, јер се она заснивала и на другим доказима, исто је одредило и било основ за наставак кривичног поступка против њега, па је то утицало на правичност поступка у целини.

Судска пракса домаћих судова

У домаћој судској пракси нису ретки случајеви да је повређено право окривљеног на самосталан избор браниоца. Тако је Апелациони суд у Крагујевцу у решењу **Кж1-729/19** од 22.10.2019. године утврдио да је приликом саслушања окривљене у предистражном поступку поступљено супротно одредби члана 85. став 3. ЗКП. С тим у вези се указује да се

³ <https://uredzastupnika.gov.hr/>

првостепена пресуда заснива на доказу на коме се по одредбама ЗКП не може заснивати и то на записнику о саслушању тада осумњичене сачињеном од овлашћеног службеног лица полиције у предистражном поступку, у који није унета њена изјава којом се изјашњава да ли ће узети браниоца по свом избору.

Апелациони суд у наведеној одлуци посебно је истакао утврђене околности конкретног случаја и то, да је након привођења окривљене њена мајка ангажовала браниоца, који је предао пуномоћје ПУ Крагујевац уз пропратни акт којим је тражио да буде обавештен о саслушању окривљене, да је након предаје пуномоћја ПУ игноришући допис изабраног браниоца, поставила окривљеној браниоца по службеној дужности у чијем присуству је узета изјава од тада осумњичене. Апелациони суд је прихватајући жалбу изабраног браниоца окривљене као основану констатовао да је одредбом члана 85. став 3. ЗКП прописано да ће се окривљени који се први пут саслушава, позвати да се изричито изјасни о томе да ли ће узети браниоца по свом избору, уз упозорење да ће му ако не изабере браниоца у случају обавезне одбране, бити постављен бранилац по службеној дужности у складу са одредбама овог законика, док је ставом 5. истог члана, између осталог, прописано, да ако изјава окривљеног из става 3. овог члана о присуству браниоца није унета у записник, на исказу окривљеног не може се заснивати судска одлука.

Став је Апелационог суда да се цитираним одредбама изричито и јасно прописује да се на исказу окривљеног не може заснивати судска одлука ако његова изјава о томе да ли ће узети браниоца по свом избору није убележена у записник, да се ради о одредбама које су императивне природе које не остављају никакву могућност њиховог двојног тумачења, па како из списка предмета, и то записника о саслушању осумњичене произилази да у записник није убележена њена изјава о томе да ли ће узети браниоца по свом избору, то одбрана окривљене дата на наведеном записнику из предистражног поступка представља незаконит доказ на коме се не може заснивати пресуда. Суд такође указује да је наведено право зајамчено као посебно право окривљеног и Уставом Републике Србије, који у члану 33. став 2. прописује да свако ко је окривљен за кривично дело има право да узме браниоца по свом избору, да с њим несметано општи и да добије примерено време и одговарајуће услове за припрему одбране“.

Исто тако Врховни касациони суд у пресуди **Кзз 1141/2020** од 28.10.2020. године је утврдио да је повређено право окривљеног на самосталан избор браниоца. С тим у вези у наведеној одлуци се такође указује да је одредбом члана 85. став 5. ЗКП, изричито и јасно прописано да се на исказу окривљеног не може заснивати судска одлука, ако изјава окривљеног из става 3. члана 85. ЗКП, о избору браниоца по свом избору, уз упозорење да ће му ако не изабере браниоца у случају обавезне одбране, бити постављен бранилац по службеној дужности, није унета у записник.

Затим се истиче да у конкретном случају из два записника о саслушању окривљеног у својству осумњиченог који су састављени пред овлашћеним службеним лицима МУП-а произилази да је окривљени поучен о својим правима у предистражном поступку из члана 85. став 1. ЗКП, да му је омогућен поверљив разговор са браниоцима који су му постављени по службеној дужности, након чега је окривљени изнео своју одбрану, али да при томе у записнике није унета изјава окривљеног којом се он изричито изјашњава о томе да ли ће узети браниоца по свом избору, уз упозорење да ће му ако не изабере браниоца у случају обавезне одбране бити постављен бранилац по службеној дужности. Због наведеног пропуста одбрана окривљеног дата на записницима састављеним пред овлашћеним службеним лицима полиције представља незаконит доказ на коме се не може заснивати пресуда, обзиром да ове доказне радње (саслушање окривљеног) нису извршене у складу са одредбама члана 85. став 3. и 5. ЗКП.

Међутим из пресуде Врховног касационог суда **Кзз 965/2019 од 22.10.2019. године произилази да** није нужно изричито изјашњење окривљеног да ће узети браниоца по свом избору, у смислу члана 85. став 3. ЗКП. Наиме, оцењујући као неосноване наводе из захтева браниоца да је записник о саслушању окривљеног у полицији дат у присуству браниоца по службеној дужности који је окривљеном наметнут, а не уз присуство његовог изабраног браниоца, Врховни касациони суд налази, да је у записнику констатовано да је осумњичени након што је поучен и упозорен о својим правима и дужностима из члана 68. став 1, члана 70. у вези са чланом 74. и чланом 293. ЗКП изјавио да прихвата да га заступа бранилац постављен по службеној дужности, са којим је обавио поверљив разговор, те након што су му предочени наводи из кривичне пријаве, коју је потом и самостално прочитао, у присуству свог браниоца, заменика Вишег јавног тужиоца, детаљно изнео своју одбрану и одговарао на постављена питања. Осим тога ВКС указује да је поред наведеног у записнику констатовано да су сачињени и прочитани

записник, осумњичени и бранилац по службеној дужности и заменик Вишег јавног тужиоца, потписали без примедби, па с обзиром на изнето не може се прихватити став одбране из поднетог захтева да се у конкретном случају радило о „наметнутом“ браниоцу по службеној дужности.

С обзиром да је наведено питање било спорно у пракси Апелационих судова, Врховни касациони суд је на седници Кривичног одељења одржаној дана 26.10.2020. године заузео став да „Записник о саслушању осумњиченог сачињен у смислу члана 289. став 4. ЗКП, уколико осумњичени није упозорен и није се изјаснио у смислу члана 85. став 3. ЗКП представља у начелу незаконит доказ на коме се у смислу члана 85. став 5. ЗКП пресуда не може заснивати, међутим, у сваком конкретном случају треба проценити да ли упозорење и изјашњење окривљеног на записнику испуњава стандард упозорења који одговара условима из члана 85. став 3. ЗКП, имајући притом у виду и ставове Европског суда за људска права у предмету Алмаши против Србије бр. 21388/15“.

Ограничења права окривљеног на слободан избор браниоца

Међутим, како ниједно право није апсолутно, то је у одређеним ситуацијама дозвољена могућност ограничења права на слободан избор браниоца. Европски суд за људска права је у више својих одлука констатовао да је наведено право окривљеног подређено одређеним ограничењима, с тим што је у сваком случају нужно ценити оправданост таквог ограничења и да ли је тиме нарушено право на правичност поступка⁴. Тако је право на слободан избор браниоца лимитирано у ситуацијама када је у хитним поступцима приступ браниоца отежан због његове географске удаљености или када из других разлога није доступан, под условом да постоји ургентна потреба за спречавање озбиљних штетних последица по живот, слободу и физички интегритет особе, као и када је нужно неодложно деловање истражних органа како би се спречиле значајне опасности за кривични поступак, у којим случајевима је на судовима да одлуче да ли интереси правде захтевају да окривљени буде брањен од стране браниоца који му је додељен.

У домаћем кривичном законодавству такође постоје ограничења у погледу права окривљеног да узме браниоца по свом избору. Тако је у члану 73. став 3. ЗКП, предвиђено да бранилац не може бити: 1) саокривљени,

⁴ <https://www.vk.sud.rs>, Алмаши против Србије (бр. 21388-15), став 105.

оштећени, брачни друг или лице које са саокривљеним, оштећеним или тужиоцем живи у ванбрачној или другој трајној заједници живота, њихов сродник по крви у правој линији до било ког степена, у побочној линији до четвртог степена или по тазбини до другог степена; 2) лице које је као сведок позвано на главни претрес, осим ако по овом закону не може бити испитано као сведок или је ослобођено дужности сведочења и изјавило да неће да сведочи; 3) лице које је у истом предмету поступало као судија, јавни тужилац, заступник оштећеног, службеник полиције или друго лице које је предузимало радње у предистражном поступку; 4) бранилац саокривљеног који се у истом предмету терети за исто кривично дело, осим ако орган поступка закључи да то не би штетило интересима одбране. Исто тако у члану 78. став 3. ЗКП прописано је ограничење у погледу броја бранилаца, по коме један окривљени може имати истовремено у поступку највише пет бранилаца.

З а к љ у ч а к

На крају се може закључити да право окривљеног да слободно изабере браниоца представља важан елемент права на одбрану, као саставног дела права окривљеног на правично суђење. Наш кривични поступак настоји да оствари равнотежу између поштовања права окривљеног на одбрану и да самостално изабере браниоца, с једне стране и са друге стране да омогући задовољење потреба друштва за ефикасним сузбијањем криминалитета. Када је реч о поштовању права окривљеног да самостално изабере браниоца и поред појединачних случајева његове неправилне примене и законом дозвољених ограничења наведеног права, могуће је закључити да су домаћа законска решења и судска пракса у складу са општеприхваћеним међународним правним стандардима и праксом Европског суда за људска права.

ЛИТЕРАТУРА

Илић Г., Мајић М., Бељански С. и Трешњев А. (2013) *Коментар Закона о кривичном поступку*, ЈП Службени гласник,

Проф. др Бранко Петрић (1988) Коментар закона о кривичном поступку,
НИУ Службени лист СФРЈ,

Судска пракса Врховног касационог суда, доступна на; www.vk.sud.rs/sr

Пракса Европског суда за људска права, доступна на; www.vk.sud.rs/sr/,
www.zastupnik.gov.rs/, <https://uredzastupnika.gov.hr/>, <http://hudoc.echr.coe.int>

Доц. др Велько Турањанин

Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ТЕНДЕНЦИЈЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ У ПОГЛЕДУ РАЧУНАРСКОГ КРИМИНАЛИТЕТА И ЗАШТИТЕ ЛИЧНИХ ПОДАТАКА

1. Рачунарски криминалитет

Преваре и фалсификовања у вези са безготовинским средствима плаћања

Директива (ЕУ) 2019/713 о борби против превара и фалсификовања у вези са безготовинским средствима плаћања и замени оквирне одлуке савета 2001/413/ЈНА је донета 17. априла 2019. године. Наиме, у Преамбули се наглашава да су преваре и фалсификовања у вези са безготовинским средствима плаћања постали претња сигурности, будући да су наведене активности извор прихода организованог криминалитета којима се омогућавају друге криминалне активности, попут тероризма, трговине опојним дрогама и људима. Такође, уједно представљају препреке за јединствено дигитално тржиште, јер нарушавају поверење потрошача и узрокују директне губитке у привреди. Велики недостаци и разлике у законодавствима држава чланица у овом подручју могу да ометају спречавање, откривање и санкционисање ових и других повезаних тешких кривичних, али и дела организованог криминалитета, односно кривичних дела које такве преваре и фалсификовања омогућавају, те компликују полицијску и правосудну сарадњу, те је стога чине мање делотворном, негативно утичући на сигурност. Преваре и фалсификовања у вези са безготовинским средствима плаћања имају битну прекограничну димензију, посебно јер се ова кривична дела све чешће врше дигитално, што упућује на потребу за даљим активностима како би се ускладило кривично законодавство у овом подручју. У новије време дигитално пословање експоненцијално расте, а повећава се и број иновација у многим подручјима, укључујући технологије

плаћања. Нове технологије плаћања укључују нове инструменте, чиме настају различите прилике за потрошаче и привредна друштва, али се повећавају и прилике за превару. Преварама се финансирају криминалне групе, а у исто време се и ограничава развој јединственог дигиталног тржишта, што грађане одвраћа од куповине на интернету.⁵

Ефикасне и делотворне кривичноправне мере су кључне за заштиту безготовинских средстава плаћања од превара и фалсификовања. Посебно је потребан заједнички кривичноправни приступ конститутивним елементима криминалног деловања којим се доприноси употреби безготовинских средстава плаћања с циљем преваре или којима се припрема употреба с циљем преваре. Радње попут прикупљања и поседовања инструмената плаћања с намером преваре, путем тзв. фишинга, скиминга или усмеравања или преусмеравања корисника платних услуга на интернетске странице које oponашају стварне странице за платне услуге те дистрибуцију таквих података (нпр. продајом података с кредитне картице на интернету) требало би сматрати посебним кривичним делом за чије извршење није потребна стварна употреба безготовинских средстава плаћања с циљем преваре. Такво криминално поступање требало би стога да обухвата и околности када поседовање, набављање или дистрибуција не воде нужно до употребе таквих инструмената плаћања с циљем преваре.

Под Директивом 2019/713 безготовински инструменти плаћања су заштићени уређај, предмет или запис или њихова комбинација, осим законских средстава плаћања, који јесте или није у физичком облику, а носиоцу или кориснику омогућава, самостално или у вези с поступком, односно низом поступака, пренос новца или новчане вредности, између осталог помоћу дигиталних средстава размене. Затим, заштићени уређај, предмет или запис је уређај, предмет или запис заштићен од копирања или употребе с циљем преваре (нпр. кроз дизајн, кодирање или потпис). Дигитално средство размене је било какав електронски новац, а виртуална валута представља дигитално представљање вредности коју не издаје или за коју не гарантује средишња банка нити државни орган, нити је нужно повезана са законски успостављеном валутом, те нема правни статус валуте или новца, али је физичка или правна лица прихватају као средство размене и може се преносити или чувати, или се њоме може трговати електронским путем.

⁵ Преамбула 1-7. Директиве (ЕУ) 2019/713. L. Klimek, *Misuse of Contactless Payment Cards with Radio-Frequency Identification*, Masaryk University Journal of Law and Technology, 14, no. 2, 2020, 259-274.

На првом месту, Директивом је предвиђена употреба безготовинских инструмената плаћања с циљем преваре. Као кривично дело треба да буде предвиђена употреба украденог или на други начин незаконито присвојеног или стеченог безготовинског инструмента плаћања с циљем преваре, као и употреба фалсификованог безготовинског инструмента плаћања с циљем преваре.⁶ Потом, Директивом су предвиђена кривична дела повезана са употребом безготовинских инструмената плаћања који су у физичком облику, у циљу преваре, као и оних који нису у физичком облику. У прву групу спадају крађа или друго незаконито присвајање безготовинског инструмента плаћања који је у физичком облику; фалсификовање безготовинског инструмента плаћања који је у физичком облику с циљем преваре; поседовање украденог или на други начин незаконито присвојеног или фалсификованог безготовинског инструмента плаћања који је у физичком облику ради употребе с циљем преваре; набављање за себе или друге, укључујући примање, присвајање, куповину, пренос, увоз, извоз, продају, превоз или дистрибуцију украденог фалсификованог безготовинског инструмента плаћања који је у физичком облику ради употребе с циљем преваре.⁷ У другу групу спадају незаконито стицање безготовинског инструмента плаћања који није у физичком облику, барем када је то стицање укључивало извршење неког од кривичних дела из чланова 3-6. Директиве 2013/40/ЕУ, или злоупотребу безготовинског инструмента плаћања који није у физичком облику; фалсификовање безготовинског инструмента плаћања који није у физичком облику с циљем преваре; држање незаконито стеченог, фалсификованог безготовинског инструмента плаћања који није у физичком облику ради употребе с циљем преваре, барем ако је у тренутку држања инструмента познато његово незаконито порекло; набављање за себе или друге, укључујући продајом, преносом и дистрибуцијом или стављање на располагање незаконито стеченог, фалсификованог безготовинског инструмента плаћања који није у физичком облику ради употребе с циљем преваре.⁸

Потом, предвиђена је превара у вези са информационим системима. Стога, као кривично дело треба да буде прописано намерно спровођење или узроковање преноса новца, новчане вредности или виртуелних валута

6 Члан 3. Директиве (ЕУ) 2019/713.

7 Члан 4. Директиве (ЕУ) 2019/713.

8 Члан 5. Директиве (ЕУ) 2019/713.

и тиме проузроковање незаконитог губитка имовине за друго лице, у циљу стицања незаконите користи за учиниоца или трећу страну, ако је извршено бесправним спречавањем или ометањем функционисања информационог система или бесправним увођењем, изменом, брисањем, преносом или прикривањем рачунарских података.⁹ Затим, као кривично дело треба да буде прописана производња, набављање за себе или друге, укључујући увоз, извоз, продају, превоз и дистрибуцију, или стављање на располагање уређаја или инструмента, рачунарских података или било којих других средстава првенствено осмишљених или посебно прилагођених како би се извршило било које од наведених кривичних дела када су учињена с намером да се та средства искористе.¹⁰

Свака држава чланица мора да успостави надежност за наведена кривична дела, ако је кривично дело извршено у целини или делимично на њеној територији или је учинилац њен држављанин. Сматра се да је кривично дело извршено у целини или делимично на територији државе чланице ако је учинилац током извршења кривичног дела био физички присутан на тој територији, независно од чињенице да ли је кривично дело извршено помоћу информационог система на тој територији. Држава чланица може да утврди надлежност за извршена кривична дела ван њене територије ако учинилац има уобичајено боравиште на њеној територији; ако је кривично дело учињено у корист правног лица с пословним седиштем на њеној територији или је кривично дело извршено против њеног држављанина или лица које има уобичајено боравиште на њеној територији.¹¹ Слање информација у вези с кривичним делима без неоправданог одгађања морају бити достављане

⁹ Члан 6. Директиве (ЕУ) 2019/713.

¹⁰ Члан 7. Директиве (ЕУ) 2019/713. Правна лица се могу сматрати одговорним за наведена кривична дела која је у њихову корист извршило било које лице које је деловало самостално или као део органа правног лица и које има руководиоци положај у оквиру правног лица, на основу: овлашћења за заступање правног лица; овлашћења за доношење одлука у име правног лица или овлашћења за спровођење контроле унутар правног лица. Правна лица се могу сматрати одговорним и ако је недостатак надзора или контроле од стране наведеног лица омогућио другом лицу да изврши кривично дело у корист правног лица. Одговорност правних лица не искључује кривичне поступке против физичких лица која су учиниоци или подстрекачи, односно помагачи у описаним кривичним делима (члан 10. Директиве (ЕУ) 2019/713). Поред новчаних казни, Директивом су предвиђене и могућности прописивања других санкција, попут укидања права на јавне накнаде или помоћ; привремено искључење из приступа јавном финансирању, укључујући поступке јавног надметања, бесповратна средства и концесије; привремена или трајна забрана обављања пословних делатности; стављање под судски надзор; судски налог за ликвидацију, те привремено или трајно затварање објеката који су служили за извршење кривичног дела. Члан 11. Директиве (ЕУ) 2019/713.

¹¹ Члан 12. Директиве (ЕУ) 2019/713.

истражним органима, ако је националним законодавством прописано да су физичка и правна лица дужна да достављају информације у вези с таквим кривичним делима.¹² За потребе размене информација осигурава се доступност оперативне националне контактне тачке у сваком моменту. Такође, прописано је и успостављање поступака како би се, у случају хитних захтева за помоћ, исти хитно решили и како би надлежни орган у року од осам сати од пријема могао да назначи да ли хоће да одговори на захтев и облик тог одговора, те процењено време у којем ће бити послан. Могуће је и коришћење постојећих мрежа оперативних контактних тачака. Државе чланице морају да обавесте Комисију, Европол и Евроцаст о својим именованим контактним тачкама. Према потреби, те информације се ажурирају. Комисија наведене информације прослеђује осталим државама чланицама.¹³

Правним и физичким лицима која су претрпела штету због кривичних дела која су предмет Директиве, а извршених злоупотребом личних података, пруже: конкретне информације и савете о томе како да се заштите од негативних последица кривичних дела, попут штете нанесене угледу, као и попис посебних институција задужених за различите аспекте кривичних дела крађе идентитета и за потпору жртвама. Правним лицима које су жртве кривичних дела након првог контакта с надлежним органима без неоправданог одлагања треба понудити информације о поступку подношења притужби у вези с кривичним делом и улози жртве у таквим поступцима, праву на примање информација о предмету у складу са националним законодавством, доступним поступцима за подношење притужби ако надлежни орган не поштује права жртве током кривичног поступка, те подацима за контакт за потребе комуникације о предмету.¹⁴ На крају, потребно је и да државе чланице предузму одговарајуће мере, као што су кампање, с циљем информисања и подизања свести, као и истраживачке и образовне програме којима се

12 Члан 13. Директиве (ЕУ) 2019/713.

13 Члан 14. Директиве (ЕУ) 2019/713. Државе чланице треба и да предузму потребне мере ради осигуравања доступности прикладних канала за пријављивање, како би се олакшало пријављивање наведених кривичних дела органима поступка и другим надлежним националним органима без неоправданог одлагања. Такође, државе чланице треба да уложе и напор како би подстакле финансијске институције и друга правна лица која послују на њиховим територијама да сумњу на превару без неоправданог одлагања пријаве органима поступка, у циљу откривања, спречавања, истраге или кривичног поступка.

Члан 15. Директиве (ЕУ) 2019/713.

14 Члан 16. Директиве (ЕУ) 2019/713.

настоји смањити укупни број превара, подигнути свест и смањити ризик од виктимизације.¹⁵

Напади на информационе системе

Високотехнолошки криминалитет се из дана у дан развија све више и више. Прекогранична природа сајбер криминалитета и недостатак просторних или временских ограничења захтевао је међународни или наднационални правни одговор, будући да је законодавство на националном нивоу недовољно за овај облик криминалног понашања.¹⁶ Реакција међународне заједнице се огледа првенствено у Конвенцији о високотехнолошком криминалитету, а потом у Директиви 2013/40 о нападима на информационе системе и о замени Оквирне одлуке 2005/222/ЈНА. У Преамбули Директиве се наводи да су њени циљеви приближавање кривичног права држава чланица у подручју напада на информационе системе, утврђивањем минималних правила о одређивању кривичних дела и одговарајућих санкција, те побољшавање сарадње између надлежних органа, укључујући полицију и друге специјализоване службе задужене за извршавање закона држава чланица, као и надлежних специјализованих агенција и органа Уније као што су Евроцаст, Европол и његов Европски центар за кибернетички криминалитет, те Европска агенција за сигурност мрежа и података.¹⁷

15 Члан 17. Директиве (ЕУ) 2019/713.

16 P. Miguel Freitas, N. Goncalves, *Illegal Access to Information Systems and the Directive 2013/40/EU*, *International Review of Law, Computers & Technology* 29, no. 1, 2015, 52.

17 Информациони системи су кључни елемент политичке, друштвене и привредне интеракције у Унији, друштво све више зависи од таквих система. Несметано деловање и сигурност таквих система у Унији кључни су за развој унутрашњег тржишта и конкурентног и иновативног привредног пословања. Осигурање одговарајућег нивоа заштите информационих система требало би бити саставни део делотворног свеобухватног оквира превентивних мера које прате одговоре кривичног права на кибернетски криминалитет. Напади на информационе системе, а посебно напади повезани с организованим криминалитетом све су већа претња како у Унији тако и у свету, па постоји све већа забринутост због потенцијалних терористичких или политички мотивисаних напада на информационе системе који су део кључне инфраструктуре држава чланица и Уније. То представља претњу остварењу сигурнијег информационог друштва и подручја слободе, сигурности и правде те стога захтева одговор на нивоу Уније те побољшану сарадњу и координацију на међународном нивоу. Постоје докази о тенденцији према све опаснијим и чешћим нападима великих размера на информационе системе, што често може имати кључну важност за државе чланице или одређене функције у јавном или приватном сектору. Ту тенденцију прати развој све софистициранијих метода, као што је стварање и употреба такзованих „ботнета“, што укључује неколико фаза кривичног дела, при чему би свака фаза могла самостално представљати озбиљну опасност јавним интересима. Заражена мрежа рачунара која чине „ботнет“ може бити активирана без знања корисника рачунара како би се покренуо кибернетички напад великих размера, што по правилу може да проузрокује озбиљну штету. Преамбула, тачке 1-3, 5-6. Директиве 2013/40/ЕУ.

На првом месту, информациони систем представља уређај или скуп међусобно повезаних или сродних уређаја, од којих један или више њих, према програму, спроводи аутоматску обраду рачунарских података, те рачунарски подаци који су сачувани, обрађени, пронађени или пренети помоћу тог уређаја или скупа уређаја за потребе његовог или њиховог функционисања, употребе, заштите и одржавања. Потом, рачунарски подаци подразумевају представљање чињеница, информација или концепата у облику који је прикладан за обраду у информационом систему, укључујући одговарајући програм којим информациони систем спроводи неку функцију.¹⁸

Директивом је предвиђено пет категорија кривичних дела.¹⁹ Прво, као кривично дело се сматра незаконит приступ информационом системима. Наиме, државе чланице као кривично дело треба да предвиде незаконит приступ информационом систему или неком његовом делу, кршењем сигурносних мера.²⁰ Затим, као кривично дело треба да буде предвиђено незаконито ометање система, под којим се подразумева озбиљно ометање или прекидање функционисања информационог система уносом, преносом, оштећењем, брисањем, уништавањем, мењањем или прикривањем рачунарских података, или онемогућавањем приступа таквим подацима.²¹ Треће, кривично дело треба да буде незаконито ометање података, под којим се подразумева незаконито брисање, оштећивање, уништавање, мењање или прикривање рачунарских података информационог система, или онемогућавање приступа таквим подацима.²² На крају, као кривично дело се предвиђа незаконито пресретање, помоћу техничких средстава, преноса рачунарских података који није јаван према информационом систему, из информационог система или унутар њега, укључујући електромагнетне емисије из информационог система који преноси такве рачунарске податке.²³ Ради се о умишљајним кривичним делима, при чему лакши облици не треба да буду прописани као кривично дело.

18 Члан 2. Директиве 2013/40/EУ.

19 Видети А. Cristian Moise, *Analysis of Directive 2013/40/EU on Attacks against Information Systems in the Context of Approximation of Law at the European Level*, Journal of Law and Administrative Sciences, 2015, 374-383.

20 Члан 3. Директиве 2013/40/EУ.

21 Члан 4. Директиве 2013/40/EУ.

22 Члан 5. Директиве 2013/40/EУ.

23 Члан 6. Директиве 2013/40/EУ. P. Miguel Freitas, N. Goncalves, *Нав. дело*, 58.

Умишљајна производња, продаја, набављање ради коришћења, увоз, дистрибуција или друго стављање на располагање рачунарског програма, намењеног или прилагођеног понајпре у циљу извршења било којег од наведених дела, рачунарске лозинке, приступног кода или сличних података помоћу којих се може приступити целом или делу информационог система такође треба да буде прописана као кривично дело.²⁴ Директивом се захтева кажњавање и за подстреавање и помагање, као и за покушај.²⁵ Практично посматрано, то значи да ће подстрекавање и помагање бити подигнути на ранг извршења кривичног дела, без обзира на кажњивост која је прописана у националном законодавству. На крају, треба споменути да је Директивом предвиђена и одговорност правних лица са предвиђеним кривичним санкцијама.²⁶

Заштита личних података

Директива 2016/680 о заштити појединаца у вези с обрадом личних података од стране надлежних органа у сврху спречавања, истраге, откривања или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција и о слободном кретању таквих података, те о стављању ван снаге оквирне одлуке савета 2008/977/ЈНА је донета 16. априла 2016. године, а већ у Преамбули је наглашено да је једно од основних права човека његова заштита у вези са обрадом личних података, што је прокламовано и чланом 16. ставом 1. Уговора о функционисању Европске уније, као и чланом 8. ставом 1. Повеље Европске уније о основним правима. Начела и правила о заштити појединаца у вези с обрадом њихових личних података требало би да поштују основна права и слободе, а посебно њихово право на заштиту личних података, без обзира на националност или пребивалиште појединаца, те се Директивом жели допринети успостављање подручја слободе, сигурности и правде.²⁷ Због брзог технолошког развоја и глобализације појавили су се нови изазови у заштити личних података, а опсег прикупљања и размене личних података значајно се повећава. Савременом технологијом се омогућава обрада личних података у до сада недосегнутом обиму у спровођењу активности

24 Члан 7. Директиве 2013/40/ЕУ.

25 Члан 8. Директиве 2013/40/ЕУ.

26 Чланови 10-11. Директиве 2013/40/ЕУ. Видети више у: Б. Бановић, С. Бејатовић, В. Турањанин, *Међународно кривично право*, Крагујевац, 2020.

27 Тачка 2. Преамбуле.

попут спречавања, истраге, откривања или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција.²⁸ Слободан проток личних података међу надлежним органима у сврху спречавања, истраге, откривања или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција, укључујући заштиту од претњи јавној сигурности и њихово спречавање унутар ЕУ, те преноса таквих података у треће земље и међународне организације требало би да се олакша уз истовремено осигуравање високог нивоа заштите личних података. Те промене захтевају изградњу чврстог и усклађенијег оквира за заштиту личних података у Унији који би подупирао доследно спровођење.²⁹

Овом Директивом се утврђују правила у вези са заштитом појединаца у погледу обраде личних података од стране надлежних органа у сврхе спречавања, истраге, откривања или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција, укључујући заштиту од претњи јавној сигурности и њихово спречавање. Стога државе чланице треба да заштите права и слободу појединаца, а нарочито њихово право на заштиту личних података, те да осигурају да се размена личних података међу надлежним органима унутар Уније, када се таква размена захтева законодавством Уније или државе чланице, не ограничи нити забрани из разлога повезаних са заштитом појединаца у погледу обраде личних података. Директивом се, пак, не спречавају државе чланице да предвиде снажније заштитне мере за заштиту права и слобода испитаника у погледу обраде личних података од стране надлежних органа, од оних које су утврђене у Директиви.³⁰

Директива се примењује на обраду личних података од стране надлежних органа, што се у целини или делимично обавља аутоматизовано или путем неаутоматизоване обраду личних података која чине део система чувања или је намењена да буде део система чувања. Не примењује се на обраду личних података током делатности које нису обухваћене законодавством ЕУ и које обављају институције, канцеларије и агенције ЕУ.³¹

Под личним подацима подразумевају се сви подаци који се односе на појединца чији је идентитет утврђен или се може утврдити „испитаник”. Појединац чији се идентитет може утврдити је лице које се

28 Тачка 3. Преамбуле.

29 Тачка 4. Преамбуле.

30 Члан 1. Директиве 2016/680.

31 Члан 2. Директиве 2016/680.

може идентификовати директно или индиректно, а нарочито уз помоћ идентификатора као што су име, идентификациони број, подаци о локацији, мрежни идентификатор или уз помоћ једног или више чинилаца који су својствени за физички, физиолошки, генетски, ментални, економски, културни или социјални идентитет тог појединца. Обрада представља сваки поступак или скуп поступака који се обављају на личним подацима или скуповима личних података, било аутоматизованим било неаутоматизованим средствима као што су прикупљање, бележење, организација, структурирање, чување, прилагођавање или измена, проналажење, обављање увида, употреба, откривање преносом, ширењем или стављањем на располагање на други начин, усклађивање или комбиновање, ограничавање, брисање или уништавање. Ограничавање обраде је означавање сачуваних личних података с циљем ограничавања њихове обраде у будућности. Израда профила означава сваки облик аутоматизоване обраде личних података који се састоји од употребе личних података за оцену одређених личних аспеката повезаних с појединцем, посебно за анализу или предвиђање аспеката у вези с радним учинком, економским стањем, здрављем, личним склоностима, интересима, поузданошћу, понашањем, локацијом или кретањем тог појединца. Псеудонимизација значи обраду личних података на начин да се подаци више не могу приписати одређеном испитанику без употребе додатних информација, под условом да се такве додатне информације држе одвојено те подлежу техничким и организационим мерама како би се осигурало да се лични подаци не могу приписати појединцу чији је идентитет утврђен или се може утврдити. Систем чувања је сваки структурирани скуп личних података доступних према посебним критеријумима, било да су централизовани, децентрализовани или распршени на функционалној или географској основи. Затим, надлежни орган је сваки орган јавне власти надлежан за спречавање, истрагу, откривање или гоњење кривичних дела или извршавање кривичних санкција, укључујући заштиту од претњи јавној сигурности и њихово спречавање или сваки други орган или субјект којем је законодавством државе чланице поверено обављање јавних дужности и извршавање јавних овлашћења у сврхе спречавања, истраге, откривања или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција, укључујући заштиту од претњи јавној сигурности и њихово спречавање.³²

32 Члан 3. тачке 1-7. Директиве 2016/680.

Контролор обраде је надлежни орган који сам или заједно с другим одређује сврху и средства обраде личних података; када су сврхе и средства обраде утврђени законодавством Уније или државе чланице, контролор обраде или посебни критеријуми за његово именовање могу се одредити тим законодавством. Извршилац обраде је физичко или правно лице, орган јавне власти, агенција или други орган који обрађује личне податке у име контролора обраде. Прималац је физичко или правно лице, орган јавне власти, агенција или други орган којем се откривају лични подаци, независно од тога је ли он трећа страна. Међутим, органи јавне власти који могу примити личне податке у оквиру одређене истраге у складу с законодавством државе чланице не сматрају се примаоцима; обрада тих података коју обављају ти органи јавне власти мора бити у складу с примењивим правилима о заштити података према сврхама обраде. Повреда личних података представља кршење сигурности које доводи до случајног или незаконитог уништења, губитка, измене, неовлашћеног откривања или приступа личним подацима који су пренесени. Генетски подаци су сви лични подаци који се односе на наслеђена или стечена генетска обележја појединца која дају јединствену информацију о физиологији или здрављу тог појединца, и који су добијени нарочито анализом биолошког узорка дотичног појединца. Биометријски подаци су лични подаци добијени посебном техничком обрадом у вези с физичким обележјима, физиолошким обележјима или обележјима понашања појединца која омогућавају или потврђују јединствену идентификацију тог појединца, као што су фотографије лица или дактилоскопски подаци. Подаци који се односе на здравље су лични подаци повезани с физичким или менталним здрављем појединца, укључујући пружање здравствених услуга, којима се дају информације о његову здравственом статусу. На крају, надзорни орган је независан орган јавне власти који је основала држава, а међународна организација је организација са њој подређеним органима уређена међународним јавним правом или било који други орган који су споразумом или на основу споразума основале две или више држава.

2. Начела

Начело обраде личних података обавезује државе чланице да осигурају да се лични подаци обраде законито и праведно, да буду прикупљени у посебне, изричите и законите сврхе, те да се не обрађују на начин који није у складу с тим циљевима, да су примерени и релевантни и да нису претерани у односу на циљ у ком се обрађују, да су тачни и према потреби ажурни;

мора се предузети свака разумна мера ради осигуравања да се лични подаци који нису тачни, узимајући у обзир циљ у ком се обрађују, без одлагања избришу или исправе; да се чувају у облику који омогућава идентификацију испитаника само онолико дуго колико је потребно у сврху ради које се лични подаци обрађују и да се обрађују на начин којим се осигурава одговарајућа сигурност личних података, укључујући заштиту од неовлашћене или незаконите обраде те од случајног губитка, уништења или оштећења применом одговарајућих техничких или организационих мера. Обрада коју обавља исти или неки други контролор обраде у циљу различитом од оног за који су лични подаци прикупљени допуштена је ако је контролор овлашћен за обраду таквих личних података у том циљу у складу са законодавством Уније или државе чланице и ако је обрада нужна и пропорционална том другом циљу, опет у складу са законодавством Уније или државе чланице. Обрада коју обавља исти или неки други контролор може укључивати архивирање у јавном интересу, у научне, статистичке или историјске сврхе, подложно одговарајућим заштитним мерама у погледу права и слобода испитаника. Контролор је одговоран за усклађеност са захтевима, што мора бити у могућности и да докаже.³³

Државе чланице осигуравају да се за брисање личних података или за периодично преиспитивање потребе за чувањем личних података предвиде одговарајући рокови. Процесним мерама осигурава се поштовање тих рокова.³⁴ Контролор обраде, према потреби и колико је год то могуће, прави јасну разлику између личних података различитих категорија испитаника, као што су лица за које постоје озбиљни разлози за вероватноћу да су учиниле или ће учинити кривично дело, лица која су осуђена за кривично дело, жртве кривичног дела или лица у погледу којих постоје одређене чињенице које дају разлоге за вероватноћу да би то лице могло бити жртва кривичног дела, те друге стране у кривичним делима, као што су лица које се могу позвати да сведоче у истрагама у вези с кривичним делима или накнадном кривичном поступку, лица која могу дати информације о кривичним делима или лица за контакт или сарадници једног од особа окривљеног или осуђеног лица.³⁵

33 Члан 4. Директиве 2016/680.

34 Члан 5. Директиве 2016/680.

35 Члан 6. Директиве 2016/680.

Лични подаци утемељени на чињеницама разликују се што је више могуће од личних података утемељених на личним проценама. Надлежни органи треба да предузму све разумне мере како би осигурали да се лични подаци који су нетачни, непотпуни или више нису ажурни не пренесе нити не стављају на располагање. У том циљу сваки надлежни орган, колико је то изводљиво, проверава квалитет личних података пре њиховог преношења или стављања на располагање. Што је више могуће, при свим преношењима личних података додају се нужне информације које надлежном органу који је податке добио омогућавају оцењивање степена тачности, потпуности и поузданости личних података, као и у којој су мери ажурни. Покаже ли се да су пренесени нетачни лични подаци или да су лични подаци пренети незаконито, прималац мора бити обавештен без одлагања. У таквом случају лични подаци морају да се исправе или бришу или обраду да ограниче у складу с чланом 16. Директиве.³⁶

Обрада ће бити законита само ако је нужна и само у оној мери у којој је нужна како би надлежни орган обавио задатак у наведеној сврси и да се темељи на праву Уније или државе чланице. Законодавством државе чланице којим се уређује обрада унутар подручја примене Директиве наводе се најмање циљеви обраде, лични подаци за обраду и сврха обраде.³⁷

Лични подаци које надлежни органи прикупљају за наведене сврхе не смеју се обрађивати у сврху која је различита од утврђених, осим ако је таква обрада одобрена законодавством Уније државе чланице. Ако се лични подаци обрађују у другу сврху, примењује се Уредба (ЕУ) 2016/679, осим ако се обрада обавља као делатност која је ван подручја примене законодавства Уније.³⁸ Ако је законодавством државе чланице надлежним органима поверено обављање задатака другачијих од оних које се обављају у наведену сврху, Уредба (ЕУ) 2016/679 примењује се на обраду у том циљу, међу осталим и за архивирање у јавном интересу, или у сврхе научног или историјског истраживања или у статистичке сврхе, осим ако се обрада спроводи у оквиру делатности која је ван подручја примене законодавства Уније. Државе чланице, ако законодавство Уније или државе чланице којем подлеже надлежни орган који преноси податке предвиђа посебне услове за

³⁶ Члан 7. Директиве 2016/680.

³⁷ Члан 8. Директиве 2016/680.

³⁸ V. Turanjanin, *Video Surveillance of the Employees between the Right to Privacy and Right to Property after Lopez Ribalda and Others v. Spain*, *The University of Bologna Law Review*, vol. 5, no. 2, 2020, 268-293.

обраду, осигуравају да надлежни орган који преноси такве личне податке примаоца којем их преноси обавештава о тим условима и о захтеву за поштовање тих услова. Надлежни орган који преноси податке не примењује наведене услове на примаоце у другим државама чланицама или на агенције, канцеларије и основане органе, осим оних који су примењиви на сличне преносе података у држави чланици у којој се налази надлежни орган које преноси податке.³⁹

Обрада личних података који откривају расно или етничко порекло, политичка мишљења, религијска или филозофска уверења или чланство у синдикату, те обрада генетских података, биометријских података у сврху јединствене идентификације појединца или података који се односе на здравље или података о полном животу или сексуалној оријентацији појединца допуштена је само ако је то нужно, придржавајући се одговарајућих заштитних мера у погледу права и слобода испитаника те само ако је допуштено законодавством Уније или државе чланице или ради заштите виталних интереса испитаника или другог појединца или ако се таква обрада односи на податке за које је очигледно да их је објавио испитаник.⁴⁰

3. Права испитаника

Контролор обраде предузима све разумне кораке како би се испитанику пружиле све информације те даје испитанику сва обавештења у вези с обрадом у језгровитом, разумљивом и лако доступном облику, употребљавајући јасан и једноставан језик. Информације се пружају било којим одговарајућим средством, укључујући електронска средства. По правилу контролор обраде пружа информације у истом облику у којем је захтев, олакшавајући остваривање права испитаника. Контролор обраде обавештава испитаника без непотребног одгађања писаним путем о мерама које су предузете у вези с његовим захтевом, и то без накнаде. Међутим, ако су захтеви испитаника очигледно неутемељени или претерани, нарочито због њиховог учесталог понављања, контролор обраде може да наплати разумну накнаду, узимајући у обзир административне трошкове за пружање информација или обавештења или за предузимање тражених мера или може да одбије да поступи по

³⁹ Члан 9. Директиве 2016/680.

⁴⁰ Члан 10. Директиве 2016/680.

захтеву. Терет доказивања очигледне неутемељености или претераности захтева сноси контролор обраде. Ако он има оправдане сумње у погледу идентитета појединца који подноси захтев, може тражити пружање додатних информација потребних за потврђивање идентитета испитаника.⁴¹

Контролор испитанику ставља на располагање свој идентитет и контактне податке, контактне податке службеника за заштиту података, ако је примењиво, циљ обраде за које су ти лични подаци намењени, право на подношење притужбе надзорном органу и контактне податке надзорног органа, те постојање права да се од контролора затражи приступ личним подацима, њихова исправка или брисање, или ограничавање обраде личних података који се односе на испитаника. Поред тога, у одређеним случајевима контролор испитанику треба да пружи додатне информације о правном основу обраде, периоду у којем ће се лични подаци чувати или, ако то није могуће, критеријумима коришћеним за утврђивање тог периода, ако је примењиво, категоријама прималаца личних података, укључујући треће земље или међународне организације, те према потреби, додатне информације, нарочито ако се лични подаци прикупљају без знања испитаника. Државе чланице могу донети законодавне мере за одлагање, ограничавање или ускраћивање пружања информација испитанику у оној мери и у оном трајању у којем таква мера представља потребну и пропорционалну меру у демократском друштву уз дужно поштовање основних права и легитимних интереса дотичног појединца, како би се избегло ометање службених или правних испитивања, истрага или поступака, избегло довођење у питање спречавања, откривања, истраге или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција, заштитила јавна или национална сигурност, те права и слободе других лица. Такође, државе чланице могу да донесу законодавне мере ради одређивања категорија обраде које могу у целини или делимично бити обухваћене наведеним мерама.⁴²

Испитаник има право да од контролора обраде исходује потврду о томе обрађују ли се лични подаци који се односе на њега те, ако се такви подаци обрађују, приступ таквим подацима и информацијама о сврси и правном основу обраде, категоријама личних података о којима је реч, примаоцима или категоријама прималаца којима су лични подаци откривени, а нарочито

41 Члан 12. Директиве 2016/680.

42 Члан 13. Директиве 2016/680.

примаоцима у трећим земљама или међународним организацијама, ако је то могуће, предвиђеном периоду у којем ће се лични подаци чувати или, ако то није могуће, критеријумима коришћеним за утврђивање тог раздобља, постојању права да се од контролора обраде затражи исправка или брисање личних података или ограничавање обраде личних података који се односе на испитаника, о праву на подношење притужбе надзорном органу и контактне податке надзорног органа, те о обавештавању о личним подацима који се обрађују и о свим доступним информацијама о њихову извору.⁴³

Државе чланице могу да донесу законодавне мере којима се испитанику у целини или делимично може ограничити право приступа у оној мери и у оном трајању у којем такво ограничавање чини неопходну и пропорционалну меру у демократском друштву уз дужно поштовање основних права и легитимних интереса конкретного појединца како би се избегло ометање службених или правних испитивања, истрага или поступака, избегло довођење у питање спречавања, откривања, истраге или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција, заштитила јавна и национална сигурност, као и права и слободе других. Донете мере могу да одреде категорије обраде. Контролор обраде без непотребног одлагања писаним путем обавештава испитаника о сваком одбијању или ограничавању приступа, те о разлозима одбијања или ограничавања. То се не примењује ако би пружање таквих информација довело у питање неку од наведених сврха. Државе чланице осигуравају да контролор обраде обавештава испитаника о могућности подношења притужбе надзорном органу или тражења правног лека. Контролор обраде бележи чињеничне и правне разлоге на којима се темељи одлука. Ти се подаци стављају на располагање надзорним органима.⁴⁴

Испитаник о контролора обраде има право да, без непотребног одлагања исходује исправку нетачних личних података који се на њега односе. Узимајући у обзир циљ обраде података, државе чланице осигуравају да испитаник има право да допуни непотпуне личне податке, између осталог и давањем додатне изјаве. Државе чланице од контролора обраде захтевају да избрише личне податке без непотребног одлагања и предвиђају право испитаника да од њега исходује брисање личних података који се на њега односе без непотребног одлагања ако се обрадом крше одредбе или ако се

43 Члан 14. Директиве 2016/680.

44 Члан 15. Директиве 2016/680.

лични подаци морају брисати ради поштовања правне обавезе којој подлеже контролор обраде. Контролор обраде мора да ограничи обраду ако испитаник оспорава тачност личних података, а њихову тачност или нетачност није могуће утврдити или ако лични подаци морају бити сачувани као доказ. Ако је обрада ограничена, контролор обраде обавештава испитаника пре уклањања ограничења обраде. Контролор писаним путем обавештава испитаника о сваком одбијању исправке или брисања личних података или ограничавања обраде те о разлозима одбијања. Државе чланице могу донети законодавне мере којима се у целини или делимично ограничава обавеза пружања таквих информација у оној мери у којој такво ограничавање чини нужну и пропорционалну меру у демократском друштву уз дужно поштовање темељних права и легитимних интереса дотичног појединца, како би се избегло ометање службених или правних испитивања, истрага или поступака, избегло довођење у питање спречавања, откривања, истраге или гоњења кривичних дела или извршавања кривичних санкција, заштитила јавна и национална сигурност, као и права и слободе других. Контролор обавештава испитаника о могућности подношења притужбе надзорном органу или тражења правног лека, а надлежни орган од ког потичу нетачни подаци о исправци истих, а обавештава и примаоце како би и они исправили и брисали личне податке или ограничили обраду личних података у оквиру своје одговорности.⁴⁵

4. Контролор обраде и извршилац обраде

Контролор обраде, узимајући у обзир природу, обим, контекст и сврхе обраде, као и ризике различитих нивоа вероватноће и озбиљности за права и слободе појединаца, спроводи одговарајуће техничке и организационе мере како би осигурао и могао доказати да се обрада спроводи у складу са Директивом. Мере се према потреби преиспитују и ажурирају. Ако су сразмерне активностима обраде, мере укључују спровођење одговарајућих политика заштите података од стране контролора обраде.⁴⁶

Контролор обраде, узимајући у обзир најновија постигнућа и трошак спровођења те природу, обим, контекст и сврхе обраде, као и ризике

⁴⁵ Члан 16. Директиве 2016/680.

⁴⁶ Члан 19. Директиве 2016/680.

различитих нивоа вероватноће и озбиљности за права и слободе појединаца који произлазе из обраде података, и у време одређивања средстава обраде и у време саме обраде, спроводи одговарајуће техничке и организационе мере, попут псеудонимизације, за омогућавање делотворне примене начела заштите података, као што је смањење количине података, и укључење заштитних мера у обраду, како би се испунили захтеви из Директиве и заштитила права испитаника. Он спроводи одговарајуће техничке и организационе мере како би се осигурало да интегрисаним начином буду обрађени само лични подаци који су нужни за сваку посебну сврху обраде. Та се обавеза примењује на количину прикупљених личних података, обим њихове обраде, период чувања и њихову доступност. Тачније, таквим се мерама осигурава да лични подаци нису аутоматски, без интервенције појединца, доступни неограниченом броју појединаца.⁴⁷

Два или више контролора обраде, ако заједнички одреде сврху и начине обраде, могу бити заједнички контролори обраде. Они на транспарентан начин одређују своје одговорности за поштовање Директиве, нарочито у погледу остваривања права испитаника и својих дужности пружања информација из члана 13., те то чине међусобним договором, осим ако су одговорности контролора обраде утврђене законодавством Уније или државе чланице којем контролори обраде подлежу те у мери у којој су оне утврђене. Договором се одређује контактна тачка за испитанике. Државе чланице могу одредити који од заједничких контролора може деловати као јединствена контактна тачка за остваривање права испитаника. Државе чланице могу да осигурају да испитаник може остваривати своја права у складу с одредбама донесетим на основу Директиве у вези са сваким контролором обраде, као и против њега.⁴⁸

Ако се обрада спроводи у име контролора обраде, контролор употребљава само услуге извршилаца обраде који могу у довољној мери гарантовати спровођење одговарајућих техничких и организационих мера на такав начин да је обрада у складу са захтевима из Директиве и осигурава заштиту права испитаника. Извршилац обраде не ангажује другог извршиоца обраде без претходног посебног или општег писаног одобрења контролора обраде. У случају таквог одобрења, извршилац обраде дужан је да обавести контролора

⁴⁷ Члан 20. Директиве 2016/680.

⁴⁸ Члан 21. Директиве 2016/680.

обrade о свим планираним изменама у вези с додавањем или заменом других извршилаца обраде како би тиме омогућио контролору да поднесе приговор на измене. Обрада од стране извршилаца обраде треба бити уређена уговором или другим правним актом у складу с законодавством Уније или државе чланице, који је обавезујући за извршиоца обраде у односу на контролора обраде, у којем су наведени предмет и трајање обраде, природа и сврха, врста личних података те категорије испитаника и обавезе и права контролора обраде. Тим се уговором или правним актом нарочито уређује да извршилац обраде делује само према упутствима контролора обраде, осигурава да су се лица овлашћена за обраду личних података обавезала на поштовање поверљивости или да подлежу законским одредбама о поверљивости, било којим одговарајућим средством помаже контролору обраде да осигура усклађеност с одредбама о правима испитаника, према избору контролора обраде, брише или враћа контролору све личне податке након довршетка пружања услуге обраде података те брише постојеће копије осим ако у складу са законодавством Уније или државе чланице постоји обавеза чувања личних података, контролору обраде ставља на располагање све информације потребне за доказивање поштовања овог члана, те поштује услове за ангажовање другог извршиоца обраде. Уговор или други правни акт мора бити у писаном облику, што укључује и електронски облик. Ако извршилац обраде, утврђује сврхе и начине обраде, кршећи Директиву, тај се извршилац обраде сматра контролором обраде у погледу обраде.⁴⁹

Извршилац обраде и било које лице које делује под вођством контролора обраде или извршиоца обраде, а које има приступ личним подацима, не обрађује те податке ако то не затражи контролор обраде, осим ако то налаже законодавство Уније или државе чланице.⁵⁰

Контролори обраде воде евиденцију свих категорија активности обраде за које су они одговорни. Та евиденција садржи све следеће информације: име и контактне податке контролора обраде и било ког заједничког контролора обраде те службеника за заштиту података, сврху обраде, категорије прималаца којима су лични подаци откривени или ће им бити откривени, укључујући примаоце у трећим земљама или међународне организације, опис категорија испитаника и категорија личних података, ако је примењиво,

49 Члан 22. Директиве 2016/680.

50 Члан 23. Директиве 2016/680.

употреба израде профила, ако је примењиво, категорије преноса личних података у трећу земљу или међународну организацију, правни основ за поступак обраде, укључујући преносе, којем су лични подаци намењени, ако је могуће, предвиђене рокове за брисање различитих категорија личних података, те ако је могуће, општи опис техничких и организационих безбедносних мера. Сваки извршилац обраде води евиденцију свих категорија активности обраде које се обављају у име контролора обраде, а која садржи име и контактне податке једног или више извршилаца обраде и сваког контролора обраде у чије име извршилац обраде делује те, када је то примењиво, службеника за заштиту података, категорије обраде које се спроводе за сваког контролора обраде, ако је примењиво, податке о преносу личних података у трећу земљу или међународну организацију, ако за то постоји изричито упутство контролора обраде, укључујући идентификовање те треће земље или међународне организације и, ако је могуће, општи опис техничких и организационих безбедносних мера. Евиденција мора бити у писаном облику, што укључује и електронску форму. Контролор и извршилац обраде на захтев стављају евиденцију на располагање надзорном органу.⁵¹

Морају да се записнички забележе: прикупљање, измене, обављање увида, откривање, укључујући преносе, комбиновање и брисање. Записи о обављању увида и откривању омогућавају да се установи образложење, датум и време таквих поступака те, ако је то могуће, идентитет лица које је обавило увид или открило личне податке и идентитет прималаца таквих података. Записи се употребљавају само у сврхе провере законитости обраде, самопраћења и осигуравања целовитости и сигурности личних података те за кривичне поступке. Контролор и извршилац обраде на захтев стављају записе на располагање надзорном органу.⁵²

Контролор и извршилац обраде, на захтев, треба да сарађују с надзорним органом при извршавању својих задатака.⁵³ Ако је вероватно да ће нека врста обраде, нарочито путем нових технологија и узимајући у обзир природу, обим, контекст и сврху обраде, проузроковати висок ризик за права и слободе појединаца, државе чланице осигуравају да контролор обраде пре исте спроведе процену учинка предвиђених поступака обраде на заштиту

51 Члан 24. Директиве 2016/680.

52 Члан 25. Директиве 2016/680.

53 Члан 26. Директиве 2016/680.

личних података. Процена мора садржавати барем општи опис предвиђених поступака обраде, процену ризика за права и слободе испитаника, предвиђене мере за ризике, заштитне и сигурносне мере и механизме како би се осигурала заштита личних података и доказала усклађеност с Директивом, узимајући у обзир права и легитимне интересе испитаника и других укључених лица.⁵⁴ Контролор или извршилац обраде се саветује с надзорним органом пре обраде личних података који ће бити укључени у нови систем чувања који треба успоставити, (1) ако процена учинка на заштиту података упућује на то да би обрада могла резултирати високим ризиком ако контролор обраде не предузме мере како би умањео ризик или (2) врста обраде, посебно ако се употребљавају нове технологије, механизми или поступци, представља висок ризик за права и слободе испитаника. Надзорни орган, ако сматра да би се намераваном обрадом кршиле одредбе донесене на основу Директиве, нарочито ако контролор није у довољној мери утврдио или умањео ризик, надзорни орган у року од највише шест недеља од запримања захтева за саветовање писаним путем саветује контролора обраде, и према потреби, извршиоца обраде, те може искористити било које од својих овлашћења. Тај се рок може према потреби продужити за месец дана, узимајући у обзир сложеност намераване обраде. Надзорни орган у року од месец дана од запримања захтева обавештава контролора обраде и, према потреби, извршиоца обраде о сваком таквом продужењу и о разлозима одлагања.⁵⁵

Контролор и извршилац обраде, узимајући у обзир најновија достигнућа и трошкове спровођења те природу, опсег, контекст и сврху обраде, као и ризик различите вероватноће и озбиљности за права и слободе појединаца, спроводе одговарајуће техничке и организационе мере како би осигурали одговарајући ниво сигурности с обзиром на ризик, нарочито у погледу обраде посебних категорија личних података.⁵⁶ У случају повреде личних података, контролор обраде, без непотребног одлагања и, ако је изводљиво, најкасније 72 часа од сазнања за ту повреду, извештава надзорни орган о повреди личних података, осим ако повреда личних података вероватно неће резултирати ризиком за права и слободе појединаца. Ако извештавање надзорног органа није учињено у року 72 часа, мора бити пропраћено навођењем разлога кашњења. Извештавање надзорног органа мора бити пропраћено утемељеним

54 Члан 27. Директиве 2016/680.

55 Члан 28. Директиве 2016/680.

56 Члан 29. Директиве 2016/680.

образложењем у случајевима када оно није учињено у оквиру 72 часа. Извршилац обраде је дужан без непотребног одлагања да обавести контролора обраде након што сазна за повреду личних података. Извештајем се мора у најмању руку описати природа повреде личних података, укључујући, ако је могуће, категорије и приближан број испитаника те категорије и приближан број евиденција личних података о којима је реч, навести име и контактне податке службеника за заштиту података или друге контактне тачке од које се може добити још информација, описати вероватне последице повреде личних података, описати мере које је контролор предузео или предложио предузети за решавање проблема повреде личних података, укључујући према потреби мере умањивања њених могућих штетних последица. Ако и у оној мери у којој није могуће истовремено пружити информације, исте се могу пружити постепено, без непотребног даљег одгајања. Контролор обраде треба да бележи сваку повреду личних података, укључујући чињенице повезане с повредом личних података, њене последице и мере предузете за исправљање ситуације. Та документација надзорном органу мора омогућити проверу поштовања овог члана. У случају повреде личних података која укључује личне податке које је пренео контролор обраде друге државе чланице или који су пренети њему, информације преносе контролору обраде те државе чланице без непотребног одлагања.⁵⁷

Ако је вероватно да ће повреда личних података да проузрокује висок ризик за права и слободе појединаца, контролор обраде без непотребног одлагања обавештава испитаника о повреди личних података. У обавештењу испитанику мора се јасним и једноставним језиком описати природа повреде личних података. Обавештавање испитаника није обавезно ако је испуњен било који од следећих услова: контролор обраде спровео је одговарајуће технолошке и организационе мере заштите и те су мере примењене на личне податке погођене повредом личних података, посебно оне које личне податке чине неразумљивим било ком лицу које им није овлашћено приступити, као што је енкрипција, контролор је предузео накнадне мере којима се осигурава да појава високог ризика за права и слободе испитаника није више вероватна, те ако би укључивао несразмеран напор. У таквом случају, уместо тога мора постојати јавно обавештавање или слична мера којом се испитаници извештавају на једнако делотворан начин. Ако контролор обраде није већ обавестио испитаника о повреди личних

⁵⁷ Члан 30. Директиве 2016/680.

података, надзорни орган, након разматрања вероватноће да ће повреда личних података да проузрокује висок ризик, може од њега захтевати да то учини или може закључити да је испуњен неки од наведених услова за необавештавање. Обавештавање се може и одложити, ограничити или ускратити.⁵⁸

Контролор обраде именује службеника за заштиту података. Државе чланице могу од те обавезе изузети судове и друге независне правосудне органе када делују у оквиру своје судске надлежности. Службеник за заштиту података именује се на основу његових стручних квалитета, а посебно његовог стручног знања о праву и пракси у подручју заштите података те способности извршавања задатака. Може се именовати један службеник за заштиту података за неколико надлежних органа, узимајући у обзир њихову организациону структуру и величину. Контролор обраде објављује контактне податке службеника за заштиту података и саопштава их надзорном органу.⁵⁹

Контролор обраде осигурава да је службеник за заштиту података примерено и благовремено укључен у сва питања повезана са заштитом личних података. Ово лице пружа подршку службенику за заштиту података у извршавању задатака пружајући му потребна средства за извршавање истих и приступ личним подацима и поступцима обраде, те за одржавање његовог стручног знања.⁶⁰ Контролор обраде службенику поверава најмање следеће задатке: информисање и саветовање контролора обраде и запослених који обављају обраду, о њиховим обавезама из Директиве и других одредаба законодавства Уније или државе чланице о заштити података, праћење поштовања Директиве, других одредаба законодавства Уније или државе чланице о заштити података и политика контролора обраде или извршилаца обраде у односу на заштиту личних података, укључујући и расподелу одговорности, подизање свести и оспособљавање особља које учествује у поступцима обраде и повезаним ревизијама, пружање савета, када је то затражено, по питању процене учинка на заштиту података и праћење њеног извршавања, сарадња са надзорним органом, као и деловање као контактна тачка за надзорни орган о питањима повезанима с обрадом, што укључује и претходно саветовање и саветовање, према потреби, у погледу свих других питања.⁶¹

58 Члан 31. Директиве 2016/680.

59 Члан 32. Директиве 2016/680.

60 Члан 33. Директиве 2016/680.

61 Члан 34. Директиве 2016/680.

Не доводећи у питање друге управне или правне лекове, сваки испитаник има право да поднесе притужбу једном надзорном органу, ако испитаник сматра да обрада личних података који се односе на њега крши одредбе донете на основу Директиве. Притужба која није поднета надлежном надзорном органу преноси се истом без непотребног одлагања. Испитаник мора бити обавештен о преносу. Надзорни орган којем је притужба поднета пружа додатну помоћ на захтев испитаника. Надлежни надзорни орган обавештава испитаника о напретку и исходу притужбе, између осталог, о могућности подношења правног лека.⁶²

Такође, не доводећи у питање ниједан други управни или вансудски правни лек, постоји право физичког или правног лица на делотворан правни лек против правно обавезујуће одлуке надзорног органа која се на њу односи. Такође, не доводећи у питање ниједан други управни или вансудски правни лек сваки испитаник има право на делотворан правни лек ако надзорни орган који је надлежан не реши притужбу или не извести испитаника у року од три месеца о напретку или исходу поднесене притужбе. Поступци против надзорног органа покрећу се пред судовима државе чланице у којој надзорни орган пословно седиште.⁶³ Не доводећи у питање ниједан доступан управни или вансудски правни лек, укључујући право на подношење притужбе надзорном органу, државе чланице испитанику осигуравају право на делотворан правни лек ако он сматра да су му прекршена његова права утврђена одредбама донетим на темељу Директиве услед обраде његових личних података која није у складу с тим одредбама.⁶⁴

Свако лице које је претрпело материјалну или нематеријалну штету због поступка незаконите обраде или било које радње којим се крше националне одредбе донете на основу ове Директиве за претрпљену штету има право на накнаду штете од контролора обраде или било којег другог органа надлежног према законодавству државе чланице.⁶⁵

62 Члан 52. Директиве 2016/680.

63 Члан 53. Директиве 2016/680.

64 Члан 54. Директиве 2016/680.

65 Члан 56. Директиве 2016/680.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

НУЖНА АПСОРПЦИЈА

(Чл. 60. ст. 2. тач. 1. КЗ)

Приликом изрицања јединствене казне затвора преиначењем правоснажних пресуда, утврђена казна затвора у трајању од 6 месеци или дуже за једно од кривичних дела, апсорбује утврђену казну затвора у трајању од 1 месеца за друго кривично дело.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Новом Пазару Кв-256/19 од 05.12.2019. године одбијен је као неоснован захтев осуђеног И. Д. за изрицање јединствене казне, преиначењем правоснажних пресуда Вишег суда у Новом Пазару СПК-34/19 од 10.11.2019. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога чл. 246. ст. 1. КЗ и Основног суда у Новом Пазару 21К-659/19 од 20.11.2019. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једног) месеца, због кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога чл. 246а. ст. 1. КЗ.

Против наведене пресуде жалбу је изјавио Виши јавни тужилац у Новом Пазару, због повреде кривичног закона, са предлогом да Апелациони суд побијану пресуду укине и предмет врати првостепеном суду на поновни поступак или да исту преиначи и осуђеном изрекне јединствену казну затвора у трајању од 3 (три) године.

По ставу првостепеног суда, у конкретном случају нису испуњене претпоставке за примену одредбе чл. 552. ст. 1. тач. 1. ЗКП, с обзиром да

је једна од две затворске казне које су изречене осуђеном дужа од 6 (шест) месеци, и то, казна затвора у трајању од 3 (три) године, на коју је осуђен пресудом Вишег суда у Новом Пазару СПК-34/19 од 10.11.2019. године, док друга казна износи 1 (један) месец, па се не могу усагласити одредба чл. 60. ст. 2. тач. 2. КЗ, којом је предвиђено да ће суд изрећи јединствену казну ако је за кривична дела у стицају утврдио казне затвора, тако што ће повисити најтежу утврђену казну, с тим да јединствена казна не сме достићи збир утврђених казни, нити прећи 20 година затвора и одредба чл. 45. ст. 2. КЗ, којом је предвиђено да се казна затвора изриче на пуне године и месеце, а до 6 месеци и на дане, из чега произилази да се казна затвора преко 6 месеци не може изрицати на дане.

Имајући у виду овако дате разлоге у образложењу побијане пресуде, основано се жалбом јавног тужиоца указује да је у конкретном случају било места усвајању захтева осуђеног за изрицање јединствене казне, сходном применом одредбе чл. 60. ст. 2. тач. 1. КЗ, односно применом принципа тзв. нужне апсорпције, који подразумева да, када је за једно кривично дело утврђена казна затвора у трајању од 30 (тридесет) дана, а за друго кривично дело казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци или дуже, казна затвора у трајању дужем од 6 (шест) месеци апсорбује казну у трајању од 30 (тридесет) дана, па како је Апелациони суд нашао да су испуњени услови за изрицање јединствене казне, а полазећи од утврђених казни затвора и цењених олакшавајућих и отежавајућих околности по поменутих правноснажним пресудама, првостепена пресуда је, усвајањем жалбе, преиначена и осуђени И. Д. осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 3 (три) године.

(пресуда Вишег суда у Новом Пазару Кв-256/19 од 05.12.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-29/20 од 28.01.2020. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

УТИЦАЈ ЗАСТАРЕЛОСТИ ИЗВРШЕЊА КАЗНИ НА ИЗРИЦАЊЕ ЈЕДИНСТВЕНЕ КАЗНЕ

У ситуацији када осуђени није започео издржавање казни по ранијим пресудама, нити може накнадно доћи до започињања издржавања казни по ранијим пресудама услед наступања апсолутне застарелости извршења казне, нису испуњени законски услови за одмеравање казне осуђеном лицу из чл. 62 ст. 1 КЗ, јер радње кривичног дела по каснијој пресуди нису извршене од стране осуђеног пре него што је започео издржавање казне по ранијој осуди.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Пожаревцу Кв-600/19 од 02.03.2020. године одбијен је, захтев осуђеног М.М. за преиначење правноснажних пресуда без понављања кривичног поступка и то правноснажних пресуда Основног суда у Пожаревцу Кв-397/19 од 11.10.2019. године, Основног суда у Пожаревцу К-2519/10 од 18.12.2012. године и Општинског суда у Пожаревцу К-406/09 од 08.10.2009. године, а на основу чл. 552 ст. 1 тач. 1 у вези чл. 555 ЗКП.

Против наведене пресуде жалбе су изјавили:

- осуђени М.М., због „повреде кривичног законика и законика о кривичном поступку и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања“, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу „одлучи у његову корист и да буде што еластичнији у одмеравању јединствене казне затвора“, и
- бранилац осуђеног М.М., адвокат И.Ј., због битне повреде одредаба кривичног поступка, повреде кривичног закона, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и одлуке о кривичној санкцији, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу побијану пресуду укине и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење или преиначи, тако што ће усвојити захтев осуђеног за преиначење одлуке о казни.

По оцени другостепеног суда, правилан је закључак првостепеног суда да сходно одредби чл. 555 ЗКП захтев осуђеног М.М. за изрицање јединствене казне по пресудама Основног суда у Пожаревцу Кв-397/19 од 11.10.2019. године, Основног суда у Пожаревцу К-2519/10 од 18.12.2012. године и Општинског суда у Пожаревцу К-406/09 од 08.10.2009. године, треба одбити, као неоснован, јер нису испуњени сви законски услови из чл. 552 тач. 1 ЗКП за изрицање јединствене казне, преиначењем правноснажних пресуда,

будући да у конкретној ситуацији не постоји могућност примене одредбе о одмеравању јединствене казне за дела у стицају.

Наиме, одредбом чл. 62 ст. 1 КЗ прописано је да ако се осуђеном лицу суди за кривично дело учињено пре него што је започело издржавање казне по ранијој осуди или за кривично дело учињено за време издржавања казне затвора или малолетничког затвора, суд ће изрећи јединствену казну за сва кривична дела применом одредаба чл. 60 КЗ, узимајући раније изречену казну као већ утврђену, а казна или део казне коју је осуђени издржао урачунаће се у изречену казну затвора, па полазећи од језичког тумачења наведене одредбе Кривичног законика и при том имајући у виду чињеницу да осуђени М.М. није започео издржавање казни по ранијим пресудама Основног суда у Пожаревцу К-2519/10 од 18.12.2012. године и Општинског суда у Пожаревцу К-406/09 од 08.10.2009. године, с обзиром да се извршење казне и не може започети после наступања апсолутне застарелости, која је у конкретном случају утврђена правноснажним решењима, Апелациони суд, као другостепени, налази да нису испуњени законски услови за одмеравање казне осуђеном лицу из чл. 62 ст. 1 КЗ, јер радње кривичног дела по каснијој пресуди Основног суда у Пожаревцу Кв-397/19 од 11.10.2019. године нису извршене од стране осуђеног пре него што је започео издржавање казне по ранијој осуди, односно, по правноснажним пресудама Основног суда у Пожаревцу К-2519/10 од 18.12.2012. године и Општинског суда у Пожаревцу К-406/09 од 08.10.2009. године.

Другим речима, истеком прописаних рокова застарелости извршења казне гаси се право надлежних органа да исту изврше, па стога, у конкретном случају, није дошло, нити може накнадно доћи до започињања издржавања казни по наведеним ранијим пресудама, што је неопходно за оцену испуњености законских услова за примену одредби о одмеравању јединствене казне за дела у стицају у смислу чл. 60 у вези чл. 62 ст. 1 КЗ, односно, за оцену да ли су радње кривичног дела за које је окривљени М.М. осуђен каснијом пресудом извршене пре него што је започео издржавање казне по ранијој пресуди или за време издржавања казне затвора.

(пресуда Основног суда у Пожаревцу Кв-600/19 од 02.03.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-297/20 од 19.05.2020. године)

*Сентенцу приредила: Тина Гемаљевић
судијски сарадник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ИЗВРШЕЊЕ СТРАНЕ КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ
УЗ ПРЕМешТАЈ ОСУЂЕНОГ**

(Чл. 68 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима)

У ситуацији када је осуђени сагласан са премештајем, без обзира што првостепени суд налази да извршење кривичне санкције у Републици Србији не би побољшало изгледе за друштвену рехабилитацију осуђеног, неприхватљив је закључак тог суда да нису испуњене претпоставке за премештај осуђеног из одредбе чл. 68 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Новом Пазару, Кв-244/19 од 02.12.2019. године, одбијен је захтев Министарства правде Краљевине Белгије WL33/TRA/15/2765 од 12.09.2019. године за премештај осуђеног С. Д. из Краљевине Белгије у Републику Србију ради извршења казне затвора.

Образлажући своју одлуку да нису испуњене претпоставке за премештај осуђеног С. Д. првостепени суд уз позивање на одредбу чл. 68 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, указује да у конкретном случају трансфер осуђеног тј. извршење кривичне санкције у Републици Србији, не би побољшало изгледе за друштвену рехабилитацију осуђеног. У прилог наведеном, у образложењу побијаног решења наводи се да је веће у конкретном случају, имало у виду тежину кривичног дела за које је осуђен Суад Дражевичанин у Краљевини Белгији, а чије се радње по домаћем законодавству квалификују као кривично дело тешко убиство у покушају из чл. 114 тач. 11 у вези чл. 33 Кривичног законика (КЗ), за које је прописана казна затвора у трајању од 30 до 40 година. С тим у вези наводи се да евентуално изрицање блаже казне у трајању од 20 година не би било правично, јер смањењем исте чак 5 година у односу на казну на коју је осуђен пресудом суда у Краљевини Белгији, не би било сврсисходно и не би се могла постићи општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција из чл. 4 ст. 2 КЗ и сврха кажњавања из чл. 42 КЗ.

Међутим, по оцени Апелационог суда, овако дати разлози су потпуно нејасни и за сада неприхватљиви. Наиме, одредбом чл. 68 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, прописано је да премештај осуђеног у Републику Србију ради извршења стране кривичне пресуде може се извршити ако су испуњене претпоставке предвиђене чл. 7 овог закона и једна од следећих претпоставки и то: под 1) да ће извршење кривичне санкције у Републици Србији побољшати изгледе за друштвену рехабилитацију осуђеног, и под 2) да је осуђени сагласан са премештајем.

Дакле, имајући у виду да се према цитираној одредби наведеног закона, захтева алтернативно испуњење „једне од две следеће претпоставке“ (да ће извршење кривичне санкције у Републици Србији побољшати изгледе за друштвену рехабилитацију осуђеног или да је са премештајем осуђени сагласан), те да се из образложења побијаног решења утврђује да је осуђен сагласан са премештајем, чиме је испуњена једна од две претпоставке, то се не може прихватити као правилан закључак првостепеног суда да нису испуњене претпоставке за премештај осуђеног јер извршење кривичне санкције у Републици Србији не би побољшало изгледе за друштвену рехабилитацију осуђеног.

Апелациони суд указује да је правни основ за наведени вид сарадње између Републике Србије и Краљевине Белгије, Конвенција о трансферу осуђених лица из 1983. године, која одредбом чл. 10 прописује, да у случају даљег издржавања казне, државу издржавања казне обавезује правна природа и дужина санкције изречене казне. Међутим, уколико су природа или дужина ове санкције неспојиви са законодавством државе издржавања казне, или уколико законодавство ове државе то захтева, држава издржавања казне може да, путем судске или административне одлуке прилагоди ову санкцију казни или мери које за кривична дела исте врсте предвиђа њен сопствени закон. Ова казна или мера по својој природи треба да максимално одговора оној која је изречена казном која треба да се изврши. По својој суштини или трајању не може бити строжија од казне изречене у држави изрицање казне, нити прећи максимум који предвиђа закон државе издржавања казне.

*(решење Вишег суда у Новом Пазару Кв-244/19 од 02.12.2019. године и
решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж-кре-3/20 од 31.03.2020. године)*

*Сентенцу приредила: Данијела Вранић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ЗАМЕНА НАЧИНА ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ КУЋНОГ ЗАТВОРА

(чл. 45 ст. 5 КЗ и чл. 29 ст. 1 Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера)

Када осуђени није започео са издржавањем казне затвора на начин одређен одредбом чл. 45. ст. 5. КЗ, јер није пронађен на адреси коју је пријавио органу поступка, не може се прихватити као правилна одлука првостепеног суда да су се стекли законски услови за замену начина извршења изречене казне у смислу да осуђени казну затвора на коју је осуђен издржава у заводу за извршење казне затвора.

Из образложења:

„Решењем Основног суда у Крагујевцу 4 К-87/17 од 21.12.2018. године, одређено је да осуђени Д. Н. и М. Ц, обојица из К..., казне затвора у трајању од по 6 месеци, на које су осуђени правоснажном пресудом Основног суда у Крагујевцу 4К-87/17 од 18.04.2017. године, издржавају у заводу за извршење казне затвора.

Према датим разлозима, првостепени суд у образложењу побијаног решења наводи... како из извештаја Управе за извршење кривичних санкција произилази да окривљени нису могли да започну са извршењем казне затвора на наведени начин, будући да нису пронађени на адресама које су пријавили, то је суд одредио да осуђени казне затвора... издржавају у заводу за извршење казне затвора.

Одредбом чл. 45 ст. 5 Кривичног законика, између осталог је прописано, ако учиниоцу кривичног дела изрекне казну затвора до једне године, суд

може истовремено одредити да ће се она извршити тако што ће је осуђени издржавати у просторијама у којима станује, док је одредбом става 6. истог члана, прописано да осуђени којем је одређено извршење казне затвора на начин предвиђен у ставу 5. овог члана не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција, а уколико осуђени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.

Одредбом чл. 29. ст. 1 Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, прописано је, у случају да осуђени самовољно напусти просторије у којима станује једном у трајању од преко шест часова или два пута у трајању до шест часова, Повереничка служба о томе без одлагања обавештава суд који је донео првостепену пресуду. Док је ставом 2. наведеног члана, прописано да по пријему обавештења из става 1. овог члана судија појединац суда који је донео првостепену пресуду без одлагања, а најкасније у року од 24 часа, донеће решење да осуђени остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора и наређује издавање потернице.

У смислу цитираних одредби Кривичног законика и Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, а имајући у виду да из списка предмета и образложења побијаног решења неспорно произилази да осуђени нису започели са издржавањем казни затвора на начин одређен пресудом, то се дати разлози првостепеног суда не могу прихватити као јасни, нити се може прихватити као правилна одлука првостепеног суда да су се, за сада, стекли законски услови за замену начина издржавања изречених казни...

По оцени Апелационог суда, првостепени суд је у датој ситуацији, требало да предузме оне мере и радње, које се иначе предузимају у ситуацијама кад се не може обезбедити присуство осуђеног ради издржавања казне затвора“.

(решење Основног суда у Крагујевцу 4 К-87/17 од 21.12.2018. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж 2-323/19 од 23.05.2019. године)

*Сентенцу приредила: Данијела Вранић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

УТИЦАЈ УКИНУТЕ ПРАВНОСНАЖНЕ ПРЕСУДЕ НА ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ

У ситуацији када су раније правноснажне пресуде укинуте по захтеву за заштиту законитости, ток застарелости извршења казне се не рачуна од раније правноснажне пресуде сходно одредби чл. 107 ст. 2 КЗ, већ од датума правноснажности нове пресуде.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу Кв-63/20 од 06.03.2020. године одбијен је, као неоснован, захтев браниоца осуђеног Л.К. за утврђивање да је наступила апсолутна застарелост извршења казне затвора на коју је осуђен пресудом Вишег суда у Крагујевцу К-35/13 од 04.05.2018. године, која је постала правноснажна дана 26.10.2018. године.

Против наведеног решења жалбу је изјавио бранилац осуђеног Л.К., адвокат Д.К., због битних повреда одредаба кривичног поступка и повреде кривичног закона на штету окривљеног, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу усвоји жалбу, побијано решење преиначи и утврди апсолутну застарелост извршења казне.

Апелациони суд је испитујући побијано решење нашао да је правилно првостепени суд, насупротив наводима жалбе браниоца осуђеног, закључио да нису испуњени услови прописани одредбом чл. 107 ст. 6 КЗ у вези чл. 105 тач. 6 КЗ за утврђивање да је према осуђеном Л.К. наступила апсолутна застарелост извршења изречене казне затвора у трајању од 2 (две) године, по правноснажној пресуди Вишег суда у Крагујевцу 2К-35/13 од 04.05.2018. године, која је потврђена пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-919/18 од 26.10.2018. године.

Наиме, из списка предмета произилазило је да је пресудом Вишег суда у Крагујевцу 3К-8/10 од 27.05.2011. године Л.К. оглашен кривим због кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297 ст. 2 у вези чл. 289 ст. 1 КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 2 (две) године и 6 (шест) месеци, која пресуда је преиначена само у делу одлуке о изреченој мери безбедности пресудом Апелационог суда у Крагујевцу број Кж.1-3343/11 од 22.12.2011. године, те да су наведне правноснажне пресуде Вишег суда у Крагујевцу од 27.05.2011. године и Апелационог суда у Крагујевцу од 22.12.2011. године, укинуте од стране Врховног касационог

суда, а у поновном поступку, пресудом Вишег суда у Крагујевцу 2К-35/13 од 04.05.2018. године окривљени Л.К. је за извршено кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297 ст. 2 у вези чл. 289 ст. 1 КЗ осуђен на казну затвора у трајању од 2 (две) године и та пресуда је потврђена пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-919/18 од 26.10.2018. године.

Код таквог стања ствари, по оцени другостепеног суда, правилно првостепени суд налази да од датума правноснажности нове пресуде донете од стране Вишег суда у Крагујевцу 2К-35/13 од 04.05.2018. године, дакле, од 26.10.2018. године тече рок за апсолутну застарелост извршења казне затвора, који још увек није наступио, будући да у ситуацији када су раније правноснажне пресуде укинуте, у овом кривичном предмету не постоји више правноснажних пресуда, па самим тим не постоји ни законска могућност да се ток застарелости рачуна од раније правноснажне пресуде сходно одреди чл. 107 ст. 2 КЗ.

(решење Вишег суда у Крагујевцу Кв-63/20 од 06.03.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-194/20 од 07.04.2020. године)

*Сентенцу приредила: Тина Гемаљевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРОИЗВОДЊА „CANNABISA“ У ЦИЉУ ЛЕЧЕЊА

(Чл. 246. ст. 1. КЗ)

Нема производње „Cannabisa“ у крајњој нужди у ситуацији када ванбрачна супруга окривљеног евентуално користи уље „Cannabisa“ као алтернативни вид лечења од тешке болести, будући да се не може говорити о истовременој нескривљеној опасности која се на други начин није могла отклонити у смислу члана 20 став 2 Кривичног законика.

Из образложења:

Побијаном пресудом окривљени Д.Б. је оглашен кривим да је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 3 (три) године, у коју ће му се урачунати време проведено у притвору.

Против цитиране пресуде заједничку жалбу су изјавили окривљени Д.Б. и његов бранилац, због битне повреде одредаба кривичног поступка,

погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, повреде кривичног закона и одлуке о кривичној санкцији, у којој се наводи да је окривљени узгајао опојну дрогу, односно „покушао да произведе“ искључиво ради помоћи својој тешко оболелој ванбрачној супрузи, а не ради даље продаје.

Апелациони суд је оценио жалбу браниоца окривљеног као неосновану.

Одредбом члана 20 став 2 КЗ је прописано да крајња нужда постоји кад је дело учињено ради тога да учинилац отклони од свог добра или добра другога истовремену нескривљену опасност која се на други начин није могла отклонити, а при том учињено зло није веће од зла које је претило. Имајући у виду наведену одредбу, те околност да је ванбрачна супруга окривљеног евентуално користила уље „*Cannabisa*“ као алтернативни вид лечења од тешке болести, не може се говорити о истовременој нескривљеној опасности која се на други начин није могла отклонити у смислу члана 20 став 2 КЗ, па су самим тим наводи браниоца окривљеног да је окривљени поступао у крајњој нужди која искључује противправност дела оцењени као неосновани.

С обзиром да је окривљени био свестан да неовлашћено производи опојну дрогу предузимањем радњи у циљу добијања опојне дроге, при чему питање мотива оваквог поступања није од утицаја на кривицу окривљеног и противправност његових радњи, по оцени Апелационог суда, не постоје основи који искључују кривицу окривљеног, односно стварна или правна заблуда у смислу члана 28 и 29 КЗ, па је жалба којом се указује да на страни окривљеног нема кривице оцењена као неоснована. Такође, недостатак намере да се опојна дрога продаје у циљу стицања противправне имовинске користи, не искључује кривицу окривљеног како се то покушава представити изјављеном жалбом, па је у свему правилан закључак првостепеног суда да је окривљени поступао са директним умишљајем.

(пресуда Вишег суда у Чачку К.бр.8/20 од 15.05.2020.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-497/20 од 25.08.2020.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА (Чл. 246 ст. 2 КЗ)

У ситуацији када је оптужним актом окривљеном стављено на терет више алтернативно прописаних радњи извршења кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, прописаних по члану 246 став 1 КЗ и радња неовлашћено узгајање психоактивне конопље, прописана по члану 246 став 2 КЗ, а све радње квалификоване по члану 246 став 1 КЗ, а током поступка се докаже да је окривљени извршио само радњу узгајања психоактивне конопље, окривљени може бити оглашен кривим само за кривично дело из члана 246 став 2 КЗ и тиме оптужба није прекорачена.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Крагујевцу 1К-2/20 од 23.09.2020. године, окривљени Л.К. у тачки 1 изреке, оглашен је кривим због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 2 Кривичног законика (КЗ), за које му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци, а у тачки 2 изреке, оглашен је кривим због кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога из члана 247 став 1 КЗ, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци, па је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 10 (десет) месеци и одређено је да ће се казна извршити уз примену електронског надзора, тако што ће је окривљени издржавати у просторијама у којима станује, које не сме напуштати осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција, а уколико осуђени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова, самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне издржи у заводу за извршење казне затвора..

По оцени другостепеног суда, неоснована су указивања у жалби јавног тужиоца да су разлози које је првостепени суд дао о чињеници која је предмет доказивања, а тиче се закључка првостепеног суда да је окривљени, радњама

које су му стављене на терет, изреком побијане пресуде у тачки 1, извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 2 КЗ, нејасни и међусобно противречни. Наиме, по оцени другостепеног суда, обзиром да су оптужним актом, окривљеном стављене на терет три радње извршења кривичног дела и то: две из члана 246 став 1 КЗ односно неовлашћена производња и држање ради продаје опојне дроге и једна из члана 246 став 2 КЗ, неовлашћено узгајање опојне дроге, које су оптужним актом квалификоване као кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 КЗ, а да током поступка нису изведени докази у прилог основаности јавне тужбе у потпуности, односно да током поступка није доказано да је окривљени опојну дрогу неовлашћено држао ради продаје, нити да је неовлашћено производио, то је по оцени другостепеног суда, првостепени суд правилно нашао да је окривљени, радњама описаним изреком побијане пресуде у тачки 1, извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 2 КЗ, да је неовлашћено узгајао опојну дрогу „cannabis“ и за такав закључак дао јасне и довољне разлоге, које у свему као правилне прихвата и другостепени суд.

Неосновано се жалбом јавног тужиоца, оспорава закључак првостепеног суда да окривљени није производио опојну дрогу „cannabis“, јер и по налажењу овог суда, а како то и правилно закључује првостепени суд, окривљени је само узгајао напред наведену опојну дрогу, обзиром да се под узгајањем подразумевају све радње које се односе на сетву и негу биљке до њеног биолошког узгоја и окончања вегетације, док се под производњом подразумевају, поред тих радњи и сеча биљке, одвајање цвасти, листова и гранчица, њихово сушење, које радње окривљени, у конкретном случају није предузео, јер је од истог одузета у сировом стању биљка висине 60 цм.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу 1К-2/20 од 23.09.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-39/21 од 21.01.2021. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Вељовић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ОБАВЕЗНИ ЕЛЕМЕНТИ ИЗВЕШТАЈА О ВЛАДАЊУ ОСУЂЕНОГ КОЈИ КАЗНУ ИЗДРЖАВА У ПРОСТОРИЈАМА У КОЈИМА СТАНУЈЕ

(Чл. 1. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера и
чл. 47. ст. 2. Закона о извршењу кривичних санкција)

Повереничка служба Одељења за извршење ванзаводских санкција и мера дужна је да у свом извештају о владању осуђеног који казну издржава у просторијама у којима станује наведе своје мишљење о степену испуњења програма поступања и оправданости условног отпуста.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Јагодини Куо-50/20 од 29.12.2020. године, усвојена је молба за пуштање на условни отпуст осуђеног В. К. са издржавања казне затвора у трајању од 1 (једне) године, у просторијама у којима станује, без примене електронског надзора, због кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 4. КЗ у вези са кривичним делом угрожавање јавног саобраћаја из чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ. Против наведеног решења жалбу је благовремено изјавио Основни јавни тужилац у Јагодини, суштински због битне повреде одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 2. тач. 2. ЗКП, са предлогом да другостепени суд побијано решење укине и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање.

Одредбом чл. 1. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, између осталог, прописано је да се на извршење ванзаводских санкција и мера изречених у кривичном поступку сходно примењују одредбе Закона о извршењу кривичних санкција, ако овим законом није другачије прописано. Даље, одредбом чл. 47. ст. 2. Закона о извршењу кривичних санкција, прописано је да је у поступку одлучивања о условном отпусту, завод дужан да суду у свом извештају да и мишљење о степену испуњења програма поступања и оправданости условног отпуста.

Полазећи од наведених законских одредби, нарочито да је завод дужан да суду у свом извештају достави и мишљење о степену испуњења програма поступања и оправданости условног отпуста, те да се у извештају Управе за извршење кривичних санкција Београд, Одељење за извршење ванзаводских санкција и мера бр. 25-01-03448/19-01-2934/5 од 07.12.2020. године, на који се првостепени суд позива у побијаном решењу, уопште не наводи мишљење

управе о поменутиим чињеницама, Апелациони суд налази да је за сада преурањен закључак првостепеног суда да се осуђени тако поправио да се са основом може очекивати да ће се на слободи добро владати, а поготово да до истека времена за које је изречена казна неће учинити ново кривично дело, па је побијано решење, уважавањем жалбе јавног тужиоца, морало бити укинито и предмет враћен на поновно одлучивање.

(решење Основног суда у Јагодини Куо-50/20 од 29.12.2020. године и решење апелационог суда у Крагујевцу Кж-уо-4/21 од 11.01.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ТРАЈНО ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНЕ И САСТАВ СУДА

Приликом одлучивања о захтеву за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела, суд није прописно састављен уколико одлучује у већу састављеном од једног судије и двоје судија - поротника.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Новом Пазару Тои-1/19 од 24.09.2019. године усвајањем захтева Вишег јавног тужиоца у Новом Пазару ОИК-1/18 од 10.06.2019. године, од осуђеног Ш.А. трајно је одузето путничко моторно возило, ближе описано у изреци, регистровано на име окривљеног, са припадајућим кључем и саобраћајном дозволом, као имовина проистекла из кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246 ст. 1 КЗ, за које је окривљени Ш. А. оглашен кривим правноснажном пресудом Вишег суда у Новом Пазару Спк-14/19 од 22.05.2019. године и осуђен на казну затвора у трајању од 5 (пет) година, а одлучено је да се управљање одузетом имовином поверава Дирекцији за управљање одузетом имовином до правноснажног окончања поступка.

Против наведеног решења жалбу је изјавио пуномоћник осуђеног власника Ш.А., адвокат Е.К. из свих законских разлога, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу побијано решење укине и предмет врати на поновно одлучивање или исто преиначи тако што ће утврдити да је неоснован захтев

Вишег јавног тужиоца у Новом Пазару ОИК-1/18 од 10.06.2019. године за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела.

Апелациони суд је испитујући побијано решење нашао да се основано жалбом пуномоћника осуђеног власника указује да је првостепено решење донето уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 438 ст. 1 тач. 3 ЗКП, јер је суд био непрописно састављен, због чега је жалбу пуномоћника осуђеног власника уважио, побијано решење укинуо и предмет упутио првостепеном суду на поновно одлучивање.

Ово стога, што је о захтеву јавног тужиоца за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела одлучило веће Вишег суда у Новом Пазару састављено од судије С.Ч., председника већа и судија поротника М.М. и Д.В. чланова већа, иако је одредбом чл. 38 ст. 4 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано да о захтеву за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела одлучује ванпретресно веће, дакле веће од троје судија, па је поступајући на тај начин, по оцени Апелационог суда, побијано решење донео суд који није био прописно састављен.

(решење Вишег суда у Новом Пазару Тои-1/19 од 24.09.2019. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж-тои-2/19 од 29.10.2019. године)

*Сентенцу приредила: Тина Гемаљевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ДОЗВОЉЕНОСТ ЖАЛБЕ ПРОТИВ РЕШЕЊА КОЈИМ ЈЕ ОДБИЈЕН ПРЕДЛОГ ЗА УКИДАЊЕ МЕРЕ ЗАБРАНА НАПУШТАЊА СТАНА

Како је одредбом чл. 209 ст. 5 Законика о кривичном поступку, прописано да против решења којим се одређује, продужава или укида мера забрана напуштања стана, странке и бранилац могу изјавити жалбу, а да јавни тужилац може изјавити жалбу и против решења којим је одбијен предлог за одређивање мере, то жалба браниоца окривљеног, изјављена против решења којим је одбијен његов предлог за укидање мере забрана напуштања стана, истакнут на главном претресу, није дозвољена.

Из образложења:

Побијаним решењем Вишег суда у Јагодини Кв.бр. 291/20 од 23.10.2020. године, одбијен је као неоснован предлог браниоца окривљеног Д.П., да се према окривљеном укине мера забрана напуштања стана без примене електронског надзора, која је према њему одређена решењем Вишег суда у Јагодини Кв.бр. 280/20 од 08.10.2020. године.

Против наведеног решења, жалбу је изјавио бранилац окривљеног, адвокат Данијела Несторовић, због битне повреде одредаба кривичног постука, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и повреде кривичног закона, са предлогом да другостепени суд укине пбијано решење и предмет упути првостепеном суду на поновно одлучивање.

У процесној ситуацији када не прихвати предлог браниоца за укидање притвора или блаже мере за обезбеђење присуства окривљеног, истакнут на главном претресу, као у конкретном случају (дакле када не доноси одлуку о укидању или продужењу притвора, односно неке од блажих мера у поступку испитивања по службеној дужности), судија за претходни поступак или судеће веће, не сачињава посебан писани отправак одлуке и самим тим не постоји могућност подношења жалбе, док је могућност улагања жалбе, предвиђена у осталим процесним ситуацијама, у складу са одредбама чл. 214 ст. 3 ЗКП и чл. 216 ст. 5 ЗКП, па када веће из чл. 21 ст. 4 ЗКП, приликом

преиспитивања, нађе да нема услова за укидање мере забрана напуштања стана, у том случају ће у образложењу одлуке ценити и разлоге из предлога који претходно није прихваћен у погледу укидања те мере, на који начин ће бити испоштован правни стандард да суд одговори на свако обраћање странака и браниоца. Имајући у виду наведено, а сходно одредби чл. 209 ст. 5 ЗКП, којом је прописано да против решења којим се одређује, продужава или укида мера забрана напуштања стана, странке и бранилац могу изјавити жалбу, а да јавни тужилац може изјавити жалбу и против решења којим је одбијен предлог за одређивање мере, то по оцени другостепеног суда, жалба браниоца окривљеног изјављена против решења којим је одбијен његов предлог за укидање мере забрана напуштања стана, није дозвољена.

*(решење Вишег суда у Јагодини Кв.бр. 291/20 од 23.10.2020. године и
решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-749/20 од 01.12.2020. године)*

*Сентенцу приредила: Јелена Вељовић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ТРОШКОВИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Да би суд правног лека могао да, сходно одредби члана 262 став 1 Законика о кривичном поступку, одлучи о томе ко сноси трошкове кривичног поступка и колико они износе, мора имати захтев за накнаду трошкова који у поступку по правном леку мора бити постављен у поднетом правном леку, у конкретном случају жалби, односно истакнут на седници већа пред судом правног лека.

Из образложења:

Решењем Апелационог суда у Крагујевцу Кжм1-46/20 од 24.11.2020. године, одбијен је као неоснован, захтев браниоца малолетног М.Т. адвоката Ђ.К. од 20.11.2020. године, за накнаду трошкова насталих код суда правног лека у предмету Кжм1-46/20.

Жалба је неоснована.

Наиме, одредбом чланом 262 став 1 Законика о кривичном поступку (ЗКП), прописано је да у свакој пресуди или решењу које одговара пресуди, одлучиће се ко ће сносити трошкове поступка и колико они износе, а

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ставом 2 истог члана, да ако недостају подаци о висини трошкова, посебно решење о висини трошкова донеће председник већа или судија појединац када се ти подаци прибаве и да се подаци о висини трошкова и захтеву за њихову накнаду, могу поднети најкасније у року од једне године од дана правноснажности пресуде или решења из става 1 овог члана.

Одредбом члана 267 ЗКП, је прописано да о дужности плаћања трошкова који настану код суда правног лека одлучује тај суд, сходно одредбама члана 261 до 266 наведеног закона.

Суд правног лека, да би могао да, у смислу одредбе члана 262 став 1 ЗКП, одлучи о томе ко сноси трошкове кривичног поступка и колико они износе, мора имати захтев за накнаду трошкова који у поступку по правном леку мора бити постављен у поднетом правном леку, у конкретном случају жалби, односно истакнут на седници већа пред судом правног лека.

Како је у време подношења жалбе, браниоцу малолетног М.Т. адвокату Ђ. К. била позната висина трошкова, а захтев за накнаду истих није истакао у поднетом правном леку, нити је на седници одржаној пред већем за малолетнике Апелационог суда у Крагујевцу, као суду правног лека, то је по оцени већа за малолетнике другостепеног суда, његов захтев за накнаду трошкова правилно одбијен као неоснован побијаним решењем, обзиром да нису испуњени услови из члана 262 став 2 ЗКП, да се о истима одлучи посебним решењем. У вези са тим, неоснованим су оцењени супротни жалбени наводи браниоца, обзиром да се рок од једне године, прописан одредбом члана 262 став 2 ЗКП, односи на истицање захтева за накнаду трошкова у ситуацији када недостају подаци о њиховој висини.

(решења Апелационог суда у Крагујевцу Кжм1-46/20 од 24.11.2020. године и Кжм2-26/20 од 15.12.2020. године)

*Сентенцу приредила: Ана Добрић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

РАЗЛОЗИ ЗА ОГЛАШАВАЊЕ СУДА СТВАРНО НЕНАДЛЕЖНИМ ДА ПОСТУПА ПО ЗАМОЛНИЦИ ЗА ПРУЖАЊЕ МЕЂУНАРОДНЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ

У поступку по замолници за пружање међународне правне помоћи, одредбом члана 12 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, предвиђена је сходна примена члана 24 став 1 Законика о кривичном поступку.

Из образложења:

Решењем Кв.бр. 206/2020 од 30.10.2020. године, Виши суд у Новом Пазару, огласио се стварно ненадлежним за поступање по замолници Окружног суда у Љубљани пос. бр. Х К 50035/2019 од 09.10.2020. године, за саслушање на главном претресу, заказаном за 10.11.2020. године, путем видео конференцијске везе, окривљене С.Х.Д. из Новог Пазара, против које се води кривични поступак пред Окружним судом у Љубљани због кривичног дела прање новца у саизвршилаштву из члана 245 став 3 у вези става 2 и 1 Кривичног законика Републике Словеније, имајући у виду одредбу члана 3 став 1 тачка 5 и члана 7 став 1 Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције и нашао да списе предмета треба доставити Вишем суду у Београду – Посебном одељењу за организовани криминал, на даље поступање, као стварно надлежном суду.

Основано се, по оцени другостепеног суда, жалбом браниоца окривљене, адвоката Наташе Мијаљевић из Новог Пазара, оспорава закључак првостепеног суда и разлози које је првостепени суд дао за такав закључак, имајући у виду одредбу члана 24 став 1 ЗКП, чија сходна примена је, у поступку пружања међународне правне помоћи, предвиђена одредбом члана 12 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, а којом је прописано да ако није познато место извршења кривичног дела, или ако је то место ван територије Републике Србије, надлежан је суд на чијем подручју окривљени има пребивалиште или боравиште и чињеницу да окривљена има боравиште на територији града Новог Пазара.

(решење Вишег суда у Новом Пазару Кв.бр. 206/2020 од 30.10.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-696/20 од 04.11.2020. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Вељовић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ЗАХТЕВ ЗА ПОВРАЋАЈ ПРИВРЕМЕНО ОДУЗЕТИХ ПРЕДМЕТА

У ситуацији када није утврђено да ли је суд, сходно одредби члана 151 став 3 Законика о кривичном поступку, донео решење којим се од окривљеног привремено одузимају предмети чије враћање исти тражи, не може се прихватити као правилна оцена суда о основаности, односно неоснованости захтева за повраћај привремено одузетих предмета.

Из образложења:

Побијаним решењем Основног суда у Јагодини Кв.бр. 285/20 од 30.09.2020. године, одбијен је као неоснован захтев окривљеног А.Р. за повраћај привремено одузетих предмета по потврди ПУ Јагодина од 28.01.2009. године.

Оспоравајући закључак из првостепеног решења, основано се жалбом окривљеног истиче да је исто донето уз битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 2 Законика о кривичном поступку, обзиром да су разлози које је првостепени суд дао за такав закључак, нејасни.

Наиме, полазећи од одредбе члана 147 став 1 ЗКП, о привременом одузимању предмета одлучује орган поступка, што у зависности од фазе поступка може да буде полиција, јавни тужилац или суд, па имајући у виду да су од окривљеног А.Р. предмети одузети по потврди ПУ Јагодина од 28.01.2009. године, то је сходно одредби наведеног члана, исте од окривљеног одузела полиција. Како из списка предмета није утврђено да ли је суд, у смислу одредбе члана 151 став 3 ЗКП, којом је прописано да пази по службеној дужности на постојање разлога за привремено одузимање предмета, донео решење којим се од окривљеног привремено одузимају предмети чије враћање исти тражи, то се по оцени другостепеног суда, за сада не може прихватити као правилан закључак првостепеног суда да је захтев окривљеног за повраћај привремено одузетих предмета неоснован, обзиром да су разлози дати за такав закључак, нејасни.

*(решење Основног суда у Јагодини Кв.бр. 285/20 од 30.09.2020. године и
решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-730/20 од 19.11.2020. године)*

*Сентенцу приредила: Јелена Вељовић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ЗНАЧАЈ ПРОПУСТА ЈАВНОГ ТУЖИОЦА ДА УПУТИ
ПОЗИВ ОСУМЊИЧЕНОМ И ЊЕГОВОМ БРАНИОЦУ
ЗА ПРИСУСТВО ИСПИТИВАЊУ СВЕДОКА НА
ОДЛУКУ СУДА О ПОТВРЂИВАЊУ ОПТУЖНИЦЕ**

(Чл. 300. ст. 1. ЗКП)

Пропуст јавног тужиоца у истрази да осумњиченом и његовом браниоцу упутити позив да присуствују извођењу доказне радње испитивања сведока није од утицаја на одлуку суда о потврђивању оптужнице, уколико је у оптужници јавни тужилац предложио испитивање сведока на главном претресу, а поднета је одговарајућа количина доказа који степен сумње подижу на ниво оправдане.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу Кв-173/20 од 14.08.2020. године, потврђена је оптужница Вишег јавног тужиоца у Крагујевцу КТО-39/18 од 30.08.2018. године, подигнута против окр. Ј. Л. због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ и окр. З. К. због кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а. ст. 1. КЗ.

Жалбом браниоца окр. Ј. Л. се, између осталог, истиче да је током истраге изостало било какво обавештење окривљеном о радњама које су предузимане, нити му је ишта достављено током поступка, како би се упознао са тим и евентуално изнео какве примедбе, па му је тиме повређено Уставом и законом зајемчено право на одбрану, због чега је и предузете доказне радње потребно поново извести.

По оцени Апелационог суда, стоји чињеница да окр. Ј. Л. ни његовом браниоцу, током истраге није упућен позив да присуствују испитивању у својству сведока Ж. Н, Б. Г, М. Б. и П. К, што је била дужност јавног тужиоца, сходно одредби чл. 300. ст. 1. ЗКП. Међутим, по налажењу овог суда, жалбени наводи браниоца којима се указује на поменути пропуст јавног тужиоца, нису од утицаја на другачију одлуку суда о потврђивању оптужнице, будући да се предметном оптужницом, поред осталог, предлаже испитивање истих лица у својству сведока и на главном претресу, о чему ће одлучити судеће веће, чиме ће одбрани бити омогућена сва процесна права у вези са извођењем тих доказа

(и предлагања других) и који искази ће од стране суда бити цењени заједно са исказима датим у истрази, те имајући у виду да у овој фази поступка суд не улази у квалитативну оцену сваког доказа појединачно и у њиховој међусобној вези, која ће се обавити у контрадикторном поступку на главном претресу, већ само да ли је поднета одговарајућа количина доказа, који степен сумње против окривљеног подижу на ниво оправдане, па како прикупљени докази током досадашњег поступка дају довољно основа за закључак да постоји оправдана сумња да је окр. Ј. Л. учинио кривично дело које је предмет оптужбе, те, да није потребно детаљније разјашњење ствари да би се испитала основаност оптужнице, оправдан је закључак првостепеног суда да се иста потврди.

*(решење Вишег суда у Крагујевцу Кв-173/20 од 14.08.2020. године и
решење Апелационог суда у Крагујевцу КЖ2-599/20 од 24.09.2020. године)*

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ОДЛУКА СУДА У СИТУАЦИЈИ КАДА ВИШИ
ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ НЕ ПРИХВАТИ ОПТУЖНИЦУ
ОСНОВНОГ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА**

(Чл. 339. ст. 2. ЗКП)

У ситуацији када се Виши јавни тужилац, коме је предмет уступљен као стварно надлежном, изјасни да не остаје при поднетој оптужници Основног јавног тужиоца, не ради се о одустанку јавног тужиоца од оптужнице, већ нема захтева овлашћеног тужиоца пред Вишим судом, те се доноси решење о одбацивању оптужнице.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини К-24/20 од 25.05.2020. године, на основу чл. 352. ст. 1. тач. 1. ЗКП, обустављен је кривични поступак по оптужници Основног јавног тужиоца у Јагодини Кт-60/09 од 16.10.2019. године, против окр. Н. С., због кривичног дела проневера у обављању привредне делатности из чл. 224. ст. 3. КЗ, услед одустанка Вишег јавног тужиоца у Јагодини од оптужбе.

Против наведеног решења жалбу је изјавио Виши јавни тужилац у Јагодини, због битних повреда одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст.

1. тач. 11. и ст. 2. тач. 2. ЗКП и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу укине побијано решење и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање.

У образложењу побијаног решења наводи се да је оптужницом Основног јавног тужиоца у Јагодини Кт-60/09 од 28.12.2009. године, окр. Н. С. стављено на терет извршење продуженог кривичног дела злоупотреба службеног положаја из чл. 359. ст. 4. у вези ст. 2. и 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ, као и продуженог кривичног дела пореска утаја из чл. 229. ст. 1. КЗ, у вези чл. 61. КЗ. Поднеском од 24.10.2014. године, Основни јавни тужилац у Јагодини је изменио оптужницу и измењеним оптужним актом (који је постао оптужни предлог) овом окривљеном ставио на терет продужено кривично дело проневера из чл. 364. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ. У току главног претреса Основни јавни тужилац је још једном изменио оптужни акт, те је оптужницом Кт-60/09 од 16.10.2019. године, окривљеном стављено на терет извршење кривичног дела проневера у обављању привредне делатности из чл. 224. ст. 3. КЗ. Основни суд у Јагодини се решењем Кв-309/19 од 23.10.2019. године огласио стварно ненадлежним за вођење кривичног поступка по наведеној оптужници и предмет доставио Вишем суду у Јагодини као стварно и месно надлежном.

Виши јавни тужилац у Јагодини се актом Кт-9/20 од 30.03.2020. године изјаснио да не остаје при оптужном акту Основног јавног тужиоца Кт-60/09 од 16.10.2019. године.

С тим у вези, како се наведеном оптужницом Кт-60/09 од 16.10.2019. године, окривљеном ставља на терет кривично дело за које је прописана казна затвора у трајању од 2 (две) до 12 (дванаест) година, по којима у првом степену суде Виши судови, те да Основно јавно тужилаштво није стварно надлежно за подизање оптужнице за та кривична дела, а Виши јавни тужилац у Јагодини се изјаснио да не остаје при поменутом оптужном акту, првостепени суд је, на основу одредбе чл. 23. ст. 1. тач. 1. Закона о уређењу судова и одредбе чл. 352. ст. 1. тач. 1. ЗКП, одлучио да обустави кривични поступак против окривљеног по предметној оптужници.

Жалбом јавног тужиоца се указује да првостепени суд није могао да обустави кривични поступак против окривљеног на основу одредбе чл. 352. ст. 1. тач. 1. ЗКП, услед одустанка јавног тужиоца од оптужбе, јер исти није ни одустао од оптужбе, већ је у допису Вишег јавног тужиоца у Јагодини од 30.03.2020. године наведено само да не остаје при измењеном оптужном акту Основног јавног тужиоца у Јагодини Кт-60/09 од 16.10.2019. године, те да у наведеном предмету треба поступати по оптужном акту Основног јавног тужиоца у Јагодини Кт-

60/09 од 24.10.2014. године, којим се окривљеном ставља на терет продужено кривично дело проневера из чл. 364. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ, за које је стварно и месно надлежан Основни суд у Јагодини.

С тим у вези, Апелациони суд налази да у датој процесној ситуацији, када се Виши јавни тужилац изјаснио да не прихвата оптужницу Основног јавног тужиоца, која није потврђена, произилази да нема захтева овлашћеног тужиоца, у ком случају се доноси решење о одбацивању оптужнице, у смислу одредбе чл. 339. ст. 2. ЗКП, па је због наведеног пропуста побијано решење, уважавањем жалбе јавног тужиоца, морало бити укинато и предмет враћен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Вишег суда у Јагодини К-24/20 од 25.05.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-412/20 од 06.07.2020. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРЕКОРАЧЕЊЕ ОПТУЖБЕ КОД КРИВИЧНОГ ДЕЛА КРАЂА ИЗ ЧЛАНА 203. СТАВ 1. КЗ

(Чл. 438. ст. 1. тач. 9. ЗКП)

Суд би прекорачио оптужбу против окривљеног ако би, уместо радње одузимања туђе покретне ствари у намери прибављања противправне имовинске користи, у чињенични опис кривичног дела из изреке пресуде унео радњу противправног присвајања туђе покретне ствари коју је нашао или до које је случајно дошао, која му се не ставља на терет.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 7К-421/19 од 25.09.2019. године, између осталог је окривљена С. М ослобођена од оптужбе, сходно одредби чл. 423. тач. 2. ЗКП, да је извршила кривично дело крађа из чл. 203. ст. 1. КЗ.

Жалбом јавног тужиоца првостепена пресуда се, између осталог, побија и због погрешно утврђеног чињеничног стања у њеном ослобађајућем делу, указивањем да је окривљена у својој одбрани у потпуности признала извршење кривичног дела из чл. 203. ст. КЗ, у свему како јој се оптужним актом ставља на терет, те, да је првостепени суд, уколико је сматрао да се у њеним радњама стичу обележја бића неког другог кривичног дела, а не кривичног дела из чл. 203.

ст. 1. КЗ, могао другачије правно квалификовати радње окривљене, с обзиром да у том погледу није везан за предлоге јавног тужиоца и да чињенични опис кривичног дела уподоби тако утврђеном чињеничном стању.

По налажењу Апелационог суда, без основа су претходни жалбени наводи јавног тужиоца, будући да је окривљена током првостепеног поступка у својој одбрани негирала извршење кривичног дела крађа из чл. 203. ст. 1. КЗ, истичући доследно да је предметну ташну оштећене, коју је иста заборавила на седишту, уочила након што је оштећена изашла из аутобуса, те да је после тога пришла до тог седишта, узела ташну, изашла на следећој станици и из новчаника у ташни одузела платну картицу „Поштанске штедионице“, власништво оштећене, заједно са ПИН кодом, коју је касније неовлашћено употребила, за шта је осуђена ст. 1. изреке побијане пресуде, а која одбрана у том делу није обеснажена другим изведеним доказима, имајући у виду да је и сама оштећена у свом исказу на главном претресу навела да постоји могућност да је ташну са поменутом картицом заборавила у аутобусу.

Дакле, правилан је закључак првостепеног суда да из изведених доказа не произилази да је окривљена предузела радњу извршења кривичног дела крађа из чл. 203. ст. 1. КЗ, односно да је од оштећене одузела ташну у намери прибављања противправне имовинске користи, већ је из пронађене ташне, власништво оштећене, коју је иста заборавила на седишту превозног средства у јавном саобраћају, узела платну картицу са ПИН кодом, коју је касније неовлашћено употребила, због чега је правилно окривљену ослободио од оптужбе за наведено кривично дело.

Стоји чињеница да суд није везан предлогом јавног тужиоца у погледу правне квалификације кривичног дела. Међутим, како промене чињеничног описа дела не могу прећи границе чињеничног основа оптужбе, а из утврђеног чињеничног стања не произилази да је окривљена одузела спорну ташну оштећене у намери прибављања противправне имовинске користи, то би изменом наведене чињенице, у правцу постојања елемената бића кривичног дела утаја из чл. 207. ст. 5. КЗ, по оцени овог суда, дошло до прекорачења оптужбе, у смислу одредбе чл. 438. ст. 1. тач. 9. ЗКП, па је жалба јавног тужиоца и у том делу оцењена као неоснована.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 7К-421/19 од 25.09.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-130/20 од 25.02.2020. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ОДЛУКА СУДА НАКОН ПОНОВНОГ ОТВАРАЊА
ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА ПОВОДОМ ИЗЈАВЉЕНЕ ЖАЛБЕ**

(Чл. 443. ст. 2. ЗКП)

У ситуацији када суд поводом изјављене жалбе на пресуду поново отвори главни претрес, по окончању доказног поступка, дужан је да новом пресудом одлучи о даљој судбини раније донете пресуде, у смислу да ли је новом потврђује или преиначава.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Јагодини 2К-358/19 од 04.09.2020. године, окривљени П. Ј. оглашен је кривим да је извршио кривично дело тешка крађа из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ, за које је осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године, и обавезан да сноси трошкове кривичног поступка.

Из списка предмета произилази да је првостепени суд, по завршетку главног претреса дана 13.09.2019. године, донео и јавно објавио пресуду 2К-270/15 којом је окр. П. Ј. оглашен кривим да је извршио кривично дело тешка крађа из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ, за које је осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године и обавезан да сноси трошкове кривичног поступка. Против наведене пресуде жалбе су изјавили Основни јавни тужилац у Јагодини и бранилац окривљеног. Првостепени суд је поводом изјављених жалби донео решење 2К-270/15 од 15.11.2019. године, којим се поново отвара главни претрес у кривичном поступку против окр. П. Ј. због продуженог кривичног дела тешка крађа из чл. 204. ст. 1. тач. 1. и ст. 2. КЗ у вези чл. 61. КЗ, који је заказан за 16.12.2019. године. По спроведеном новом главном претресу, првостепени суд је донео пресуду 2К-358/19 од 04.09.2020. године, на коју су жалбе изјавили Основни јавни тужилац у Јагодини и бранилац окривљеног и по којима се води другостепени поступак пред овим судом.

Одредбом чл. 443. ст. 2. ЗКП прописано је да, ако су у жалби изнете чињенице и предложени нови докази који према оцени председника већа првостепеног суда могу допринети свестраном расправљању предмета доказивања, веће ће поново отворити главни претрес и наставити доказни поступак, док је одредбом ст. 3. истог члана прописано да ће, после завршетка доказног поступка председник већа поступити по одредби чл. 412. ЗКП, те да се против нове пресуде првостепеног суда којом је потврђена или преиначена ранија пресуда може изјавити жалба у складу са одредбама Законика о кривичном поступку.

Дакле, по налажењу Апелационог суда, у конкретној ситуацији, приликом доношења нове пресуде суд је морао, сходно цитираној законској одредби, одлучити о даљој судбини раније донете пресуде, у смислу да ли је новом потврђује или преиначава, што је првостепени суд пропустио да учини (у побијаној пресуди уопште и не помиње ранију пресуду, услед чега је изрека неразумљива), из чега произилази да сада фактички егзистирају две самосталне пресуде о истој кривичној ствари и о истом окривљеном, због чега је, усвајањем жалбе браниоца окривљеног, побијана пресуда укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(пресуда Основног суда у Јагодини 2К-358/19 од 04.09.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-785/20 од 26.01.2021. године)

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ТРАЈАЊЕ ПРИТВОРА ПРЕМА САОПТУЖЕНОМ У РЕДОВНОМ ПОСТУПКУ ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО ЗА КОЈЕ ЈЕ ПРОПИСАН СКРАЋЕНИ ПОСТУПАК

(Чл. 498. ст. 4. ЗКП)

На саоптуженог за кривично дело за које је прописан скраћени поступак примениће се одредбе закона које регулишу притвор у том поступку, без обзира што се против њега води јединствени редовни поступак са другим саоптуженима.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу Кв-345/20 од 18.12.2020. године, остављено је на снази решење Вишег суда у Крагујевцу Кв-285/20 од 27.10.2020. године, којим је одређен притвор окривљеном А. Б, који се рачуна од 17.12.2020. године, када је лишен слободе, у трајању од 60 дана, из разлога прописаних чл. 211. ст. 1. тач. 1. ЗКП.

По оцени Апелационог суда, правилно је првостепени суд оставио на снази решење о одређивању притвора окр. А. Б, по законском основу из чл. 211. ст. 1. тач. 1. ЗКП, будући да чињенице наведене у побијаном решењу, по правилној оцени првостепеног суда, представљају околности које указују да

се окривљени крије, због чега је жалба његовог браниоца, којом се оспорава поменути закључак суда, оцењена као неоснована.

Међутим, Апелациони суд је, поводом жалбе браниоца, а по службеној дужности, нашао да има места примени одредбе чл. 498. ст. 4. ЗКП, с обзиром да је за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а. ст. 1. КЗ, за које се окривљени терети прописан скраћени поступак, без обзира што је исти саоптужен са другим лицем које се терети за кривична дела за која је прописан редовни поступак и у складу са тим преиначио побијано решење, само у погледу дужине трајања притвора, тако што је одредио да исти има трајати 30 (тридесет) дана од дана лишења слободе окривљеног, уместо 60 (шездесет) дана, како је то одлучио првостепени суд.

*(решење Вишег суда у Крагујевцу Кв-345/20 од 18.12.2020. године и
решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-820/20 од 29.12.2020. године)*

*Сентенцу приредио: Никола Станојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРИТВОР ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

У ситуацији када су испуњени услови да се према малолетнику одреди, продужи или укине притвор, првостепени суд је дужан да утврди да ли се сврха за обезбеђење присуства малолетника и за несметано вођење кривичног поступка, може постићи неком мером попут привременог смештаја малолетника у прихватилиште, васпитну или сличну установу, да се стави под надзор органа старатељства или да се смести у другу породицу, ако је то потребно ради издвајања малолетника из средине у којој је живео или ради пружања помоћи, надзора, заштите или смештаја малолетника, сходно одредби члана 66 став 1 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Новом Пазару Квм-28/20 од 23.10.2020. године, према малолетном О.Ч. на основу одредбе члана 211 став 1 тачка 2 и 3 Законика о кривичном поступку (ЗКП), у вези члана 214 став 1 ЗКП и члана 67 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, продужен је притвор који је одређен решењем

судије за малолетнике Вишег суда у Новом Пазару Ким.бр.42/20 од 18.09.2020. године, за још месец дана тако да му по овом решењу притвор може трајати до 18.11.2020. године.

Жалба бранилаца је основана.

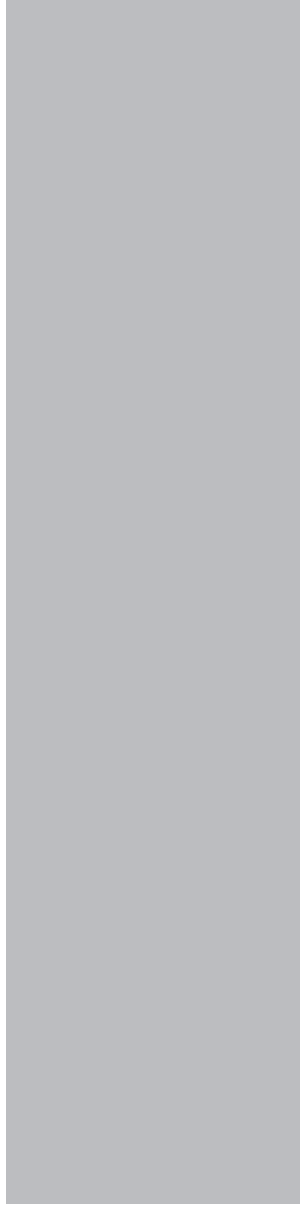
По оцени већа за малолетнике другостепеног суда, основано се у жалби бранилаца малолетног истиче да је побијано решење донето уз битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438 став 2 тачка 3 ЗКП, тврђом да је првостепени суд неправилно применио одредбу члана 67 став 1 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, а што је било од утицаја на доношење законите и правилне одлуке. Наиме, основана су указивања у жалби бранилаца, да је првостепени суд, тиме што је малолетном продужио притвор, а да претходно није испитао да ли се иста сврха може постићи мером из члана 66 став 1 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, учинио напред наведену битну повреду одредаба кривичног поступка, обзиром да у образложењу решења није навео разлоге због којих није могуће применити поменућу меру, па се основано наводи да је побијано решење у том смислу незаконито.

Обзиром да је побијано решење донето уз напред наведене битне повреде одредаба кривичног поступка, исто је сходно одредби члана 467 став 4 ЗКП, морало бити укинута. У поновном поступку првостепени суд ће отклонити напред наведене битне повреде одредаба кривичног поступка на које је указано овим решењем, након чега ће моћи да донесе правилну и на закону засновану одлуку.

(решење Вишег суда у Новом Пазару Квм-28/20 од 23.10.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжм2-21/20 од 29.10.2020. године)

***Сентенцу приредила: Ана Добрић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу***

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Наташа Петровић
судија Апелационог суда у Крагујевцу

ЗАШТИТА ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ ПРАВА У РАДНОМ ПРАВУ

УВОД

Злоупотреба права је вршење права на начин који не одговара циљу ради којег је право прописано, односно супротно духу његове сврхе.

Злоупотребу права у области радног права могу вршити послодавац, као и запослени. Наведени субјекти радно-правног односа, злоупотребом института радног права, стварају привид законитог поступања, нарушавајући интенцију законодавца за успостављањем равнотеже у радном односу. Такав однос субјеката радног односа према раду је неморалан и друштвено неприхватљив. Због тога, запослени има интерес да се заштити од злоупотребе права коју врши послодавац, а послодавац да се заштити од злоупотребе права од стране запосленог.

У судској пракси најчешће се појављује злоупотреба права коју врши послодавац, закључивањем уговора о раду на одређено време и уговора о привременим и повременим пословима, када су према конкретним околностима испуњени услови за заснивање радног односа на неодређено време. Типична злоупотреба права запосленог је у домену права на одсуство са рада услед привремене спречености за рад, коришћењем таквог одсуства са рада противно сврси због кога је дато.

Заштита злоупотребе права од послодавца приликом заснивања радног односа на одређено време

Радни однос је правни однос који настаје закључивањем уговора о раду. Одредбом члана 31. став 1. Закона о раду прописано је да се уговор о раду може закључити на неодређено или одређено време, док је ставом 2. истог

члана закона прописано да се уговор о раду у коме није утврђено време на које се закључује сматра уговором о раду на неодређено време.⁶⁶

Правило је да се радни однос заснива на неодређено време, док је радни однос на одређено време изузетак од тог правила и треба га рестриктивно тумачити, односно подвести под Законом о раду прописане случајеве заснивања радног односа на одређено време.

Одредбом члана 37. став 1. Закона о раду, прописано је да се радни однос заснива на време чије је трајање унапред одређено када су у питању: сезонски послови, рад на одређеном пројекту, повећање обима посла који траје одређено време и сл. за време трајања тих потреба, с тим што тако заснован радни однос непрекидно или с прекидима не може трајати дуже од 12 месеци. Изузетак од овог правила је заснивање радног односа ради замене привремено одсутог запосленог, који може трајати дуже од 12 месеци, али најдуже до повратка запосленог. Радни однос заснован на одређено време постаје радни однос на неодређено време, ако запослени настави да ради најмање пет радних дана по истеку рока за који је заснован радни однос.

У пракси се најчешће појављује злоупотреба права од послодавца, употребом института заснивања радног односа на одређено време узастопним закључивањем више уговора о раду на одређено време на истим, односно истоврсним пословима, при чему тако заснован радни однос запосленог траје дуже од Законом о раду прописане дужине трајања радног односа на одређено време. Такво стање најчешће траје годинама, што указује да је потреба за радом запосленог стална. Међутим, запослени се ретко определи да затражи судску заштиту док такав радни однос траје, руководећи се мотивима обезбеђивања материјалне егзистенције себе и своје породице. За последицу имамо значајан број запослених који сталне послове обавља у радном односу на одређено време. Судску заштиту затражи онда када му радни однос престане, истеком рока на који је закључен последњим уговором о раду.

Имајући у виду да је уговор о раду формалан, двострано-обвезујући, теретан правни посао облигационо-правне природе, у погледу правних питања која нису регулисана Законом о раду, супсидијарно се примењују одредбе Закона о облигационим односима.

⁶⁶ Закон о раду (*„Службени гласник РС“*, бр. 24/05...32/13)

Одредбом члана 13. Закона о облигационим односима је прописано да је забрањено вршење права из области облигационих односа противно циљу због кога је оно законом установљено или признато.⁶⁷ Вршење облигационих права мора се кретати у оквиру циљева института облигационог права постављених правним поретком. Ако је реч о облигациони односима који настају из уговора, у припреми, закључењу и извршењу уговора треба настојати да се реализују циљеви због којих је уговор закључен.⁶⁸

Узастопним закључивањем више уговора о раду на одређено време, због повећаног обима посла, на истим или истоврсним пословима у трајању дужем од 12 месеци, без прекида, у смислу одредбе члана 37 Закона о раду, изиграва се Законом прописан временски оквир ограничења рада на одређено време и тиме злоупотребљава право заснивања радног односа на неодређено време, када су за то испуњени услови.

Спречавање злоупотребе права од послодавца, остварује се по тужби запосленог у судском поступку. Применом одредбе члана 37. став 4. наведеног Закона, утврђује се да је радни однос на одређено време постао радни однос на неодређено време, истеком рока од 12 месеци и пет радних дана, од дана када је први пут заснован радни однос на одређено време. Због тога, рок на који је радни однос није истекао, па је незаконито решење о престанку радног односа, које по правилу доноси послодавац позивајући се на истек рока на који је радни однос заснован у последњем уговору о раду.

На описан начин остварује се заштита од злоупотребе права када је први пут заснован радни однос са непрекидним трајањем више од 12 месеци, пре ступања на снагу Измене и допуне Закона о раду, објављене у “Службеном гласнику РС” бр. 75/14, јер се као меродавно право примењује право које је било на снази када је први пут заснован радни однос.

Слична правна ситуација је након ступања измене и допуне Закона о раду, која је на снази од 29.07.2017. године, којом се овакво уговарање трајања радног односа ограничава на временски период од 24 месеца, уместо ранијег ограничења од 12 месеци и прописивањем изузетака у следећим случајевима: 1)

67 *Закон о облигационим односима* („Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени лист СРЈ“, број 31/93, „Службени лист СЦГ“ бр. 1/03-Уставна повеља и „Службени гласник РС“, бр. 18/20)

68 *Коментар Закона о облигационим односима (1995)*, Проф.др Слободан Перовић, *дд "Савремена администрација" издавачко-штампарско предузеће, Београд, стр.*

ako je to potrebno zbog zamene privremeno odsutnog zaposlenog, do njegovog povratka; 2) za rad na projektu čije je vreme unapred određeno, najduže do završetka projekta; 3) sa stranim državljaninom, na osnovu dozvole za rad u skladu sa zakonom, najduže do isteka roka na koji je izdata dozvola; 4) za rad na poslovima kod novoosnovanog poslodavca čiji uпис u registar kod nadležnog organa u momentu zaključenja ugovora o radu nije stariji od jedne godine, na vreme čije ukupno trajanje nije duže od 36 meseci i 5) sa nezaposlenim kome do ispuńenja jednog od uslova za ostvarivanje prava na starosnu penziju nedostaje do pet godina, najduže do ispuńenja uslova, u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju.

U slučaju povećanog obima posla poslodavaц може zaključiti jedan или više ugovora o radu na određeno vreme na osnovu kojih se radni odnos sa istim zaposlenim заснива за период који са прекидима или без прекида не може бити дужи од 24 месеца, с тим да се у овом случају прекид краћи од 30 дана не сматра прекидом.

Заштиту од злоупотребе права запослени може да оствари у судском поступку, позивањем да је истеком наведеног рока и још пет радних дана, наступио преображај радног односа на одређено време у радни однос на неодређено време. Разлог је заснивања радног односа на одређено време супротно одредбама закона, зато што нису испуњени законски услови за примену изузетка од правила да је у питању однос трајнијег карактера (на неодређено време).

Злоупотреба права код закључивање уговора о обављању привремених и повремених послова

Услови за закључење уговора о обављању привремених и повремених послова, као рада ван радног односа, прописани су чланом 197. и 198. Закона о раду. Ову врсту уговора послодавац може да закључи ради обављања послова који су по својој природи такви да не трају дужи од 120 радних дана у календарској години, при чему се уговор закључује у писаном облику.

Привремени послови су краткотрајни континуирани послови, као што су: сетва, брање плодова, откуп житарица, анкетање, археолошко ископавање и слично. Повремени послови су краткотрајни послови који се необављају

у континуитету, већ с времена на време, као што су: одржавање реда на спортским приредбама, израда сајамских штандова и слично.⁶⁹

По правилу рад по основу уговора о обављању привремених и повремених послова, представља рад ван радног односа и не води заснивању радног односа на неодређено време.

Типична злоупотреба права настаје када послодавац има потребу за сталним радом лица које радно ангажује, јер послови за које радно ангажује радника, по својој природи немају карактер привремених или повремених послова, посебно ако су такви послови систематизовани, тако што уместо уговора о раду, закључује уговор о обављању привремених и повремених послова.

У пракси се среће да такав рад траје годинама, где ангажовано лице ради на истим или истоврсним пословима, који су из делатности послодавца, који трају дуже од 120 годишње, колико је законски максимум трајања таквог радног ангажовања радника. Јасно је да се ради о злоупотреби права на страни послодавца, који је, да би избегао закључивање уговора о раду, закључивао наведене уговоре којима се регулише рад ван радног односа.

Правни пут остваривања заштите је у судском поступку, где је потребно испитати правну природу закључених уговора о обављању привремених и повремених послова, јер природу уговора не одређује његов назив већ суштина односа који се истим заснива. Иако Закон о раду не прописује преображај рада ван радног односа, у радни однос, уколико је правна природа таквог односа заправо радни однос, по среди је злоупотреба права и има места утврђивању да је заснован радни однос на неодређено време, применом одредбе члана 37. став 4. , односно члана 37. став 6. Закона о раду.

Заштита од злоупотребе права запосленог за случај одсуства због привремене спречености за рад

У складу са Законом о раду и Законом о здравственом осигурању, запослени има право да буде привремено спречен за рад и има право да оствари накнаду зараде за време привремене спречености за рад.

⁶⁹ Коментар Закона о раду (2015), Проф.др Зоран М. Ивошевић и Милан З. Ивошевић, ЛП "Службени гласник", Београд, стр. 465

Разлози одсуства са рада запосленог због привремене спреченост за рад су најчешће у случају болести, повреде на раду или повреде ван рада, али поред тога ово право припада запосленом и у случајевима повреде на раду, професионалног обољења, неге болесног члана уже породице, добровољног давања органа и ткива као и другим случајевима, односно под условима прописаним чланом 74. Закона о здравственом осигурању.

Коришћење права на одсуство са рада услед привремене спречености за рад, које је одобрено од стране надлежног здравственог органа, јесте законско право запосленог и само по себи не може бити основ за отказ уговора о раду без обзира на учесталост или дужину трајања.

Злоупотреба права на одсуство са рада због привремене спречености за рад постоји, ако запослени због исте одсуствује са рада у време када није болестан и када је радно способан, али и када се за време неспособности за рад понаша супротно прописаној терапији или сврси због које је одсуство одобрено, а то је оздрављење.

Наведена злоупотреба права од запосленог отвара питање двоструке одговорности запосленог као осигураника из области здравственог осигурања и одговорност као запосленог из радног односа. Послодавац има интерес заштите од злоупотребе права на одсуство са рада.⁷⁰ Због одсуства запосленог послодавац трпи штету, која се може огледати у стварној штети, будући да у смислу одредбе члана 94. Закона о здравственом осигурању, послодавац врши исплату накнаде зараде до 30 дана одсуства са рада из наведених разлога, као и измакле добити у виду смањених прихода услед одсуства запосленог са рада.⁷¹

Радно-правна санкција за наведену злоупотребу права је могућност послодавца да запосленог позове на одговорност због непоштовања радне дисциплине. У смислу одредбе члана 179. став 3. тачка 3. Закона о раду, послодавац се може одредити да запосленом откаже уговор о раду, због повреде овом одредбом закона прописане повреде радне дисциплине. Уместо отказа уговора о раду послодавац се може одредити за изрицање једне од прописаних мера за непоштовање радне дисциплине одредбом члана 179а.

70 *Радно право (2018)*, Др Предраг П. Јовановић, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, "Центар за издавачку делатност", Нови Саод, стр. 286, 287.

71 *Закон о здравственом осигурања* („Сл.гласник РС“ бр.25/19)

истог закона, уколико сматра да постоје олакшавајуће околности на страни запосленог или да непоштовање радне дисциплине, није такве природе да запосленом треба да престане радни однос.

ЗАКЉУЧАК

Из наведеног може се закључити, да Законом о раду прописане правне норме којима се уређује радни однос, као и рад ван радног односа, треба да се примењују у складу са циљем ради ради кога су од законодавца прописане. Због тога, не треба уско тумачити Законом прописане правне норме (онако како гласе), без довођења у везу са осталим нормама, јер се на тај начин отварају врата злоупотреби права. У раду сам описала најчешће случајеве злоупотребе права.

Како је забрањена злоупотреба права, то субјекти радног односа који су угрожени злоупотребом права могу у судским поступцима, посупцима код послодавца, пред надлежним инспекцијским органима и сличним поступцима, остварити правну заштиту од злоупотребе права. У овом раду сам обрадила неке од случајева правне заштите од злоупотребе права, уз напомену да и остале норме права садржане у Закону о раду подлежу злоупотреби права.

ЛИТЕРАТУРА

- Закон о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05...32/13),
- Закон о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени лист СРЈ“, број 31/93, „Службени лист СЦГ“ бр. 1/03-Уставна повеља и „Службени гласник РС“, бр. 18/20),
- Коментар Закона о облигационим односима (1995), Проф.др Слободан Перовић, од „Савремена администрација“ Издавачко-штампарско предузеће, Београд,
- Коментар Закона о раду (2015), Проф.др Зоран М. Ивошевић и Милан З. Ивошевић, ЈП “Службени гласник”, Београд,
- Закон о здравственом осигурања („Сл.гласник РС“ бр.25/19) и
- Радно право (2018), Др Предраг П. Јовановић, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет “Центар за издавачку делатност”, Нови Сад.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ПРЕКИД ПОСТУПКА

(Чл. 80 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља)

Када је истовремено са вођењем поступка за измену одлуке о поверавању малолетног детета пред судом Републике Србије, у току спор пред страним судом у истој правној ствари, између истих странака, о прекиду поступка суд не одлучује по службеној дужности, већ на захтев странке.

Из образложења:

Постављеним тужбеним захтевом тужилац, отац, тражи измену раније одлуке о поверавању Основног суда у Пожаревцу којом је малолетна А.С. поверена на самостално вршење родитељског права мајци.

У току поступка је утврђено да је пред Основним судом у Трсту вођен поступак у истој правној ствари између истих странака и одлучено да се малолетна А.С. повери родитељима на заједничко старатељство, такође је потврђена већ донета одлука о томе са којим родитељом ће живети, као и посете оца онако како је одређено српском пресудом, одлуком Основног суда у Пожаревцу. Основни суд у Трсту је своју надлежност засновао и поред чињенице да странке немају држављанство неке од држава чланица Европске уније у моменту подношења захтева, из разлога што је малолетно дете стално насељено у држави Италији у којој је покренут законски поступак, цела породица има неспорно, стабилно и уобичајено пребивалиште у Италији где се одвија њихов живот што је сматрао довољно јаком везом са наведеном државом у смислу члана 8 Хашке конвенције од 19.10.1996. године везано за одлучивање у конкретном случају.

Међутим, и поред чињенице да је истовремено са вођењем поступка пред првостепеним судом, у току био спор пред страним судом у истој правној ствари, између истих странака, по оцени Апелационог суда, правилно је

првостепени суд, одлучио о постављеном тужбеном захтеву тужиоца, јер сходно чл. 80 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља, о прекиду поступка суд не одлучује по службеној дужности већ на захтев странке који је у конкретном случају изостао, због чега није било разлога да се у току поступка испитује да ли су испуњени остали услови за прекид поступка прописани наведеним чланом закона.

Надлежност суда Републике Србије за одлучивање у предметном поступку је правилно утврђена, сходно одредбама чл. 66 став 1 истог закона према којим надлежност нашег суда постоји у споровима о чувању, подизању и васпитању деце која су под родитељским старањем и када тужени нема пребивалиште у Републици Србији, ако су оба родитеља српски држављани (из списка предмета неспорно произилази да су тужилац и тужена српски држављани).

(пресуда Основног суда у Пожаревицу П2-658/18 од 29.10.2019. године и Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-73/20 од 11.02.2020. године)

*Сентенцу приредила: Тамара Ранковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

НУЖНО СУПАРНИЧАРСТВО И ОДБИЈАЊЕ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА

(Члан 211 ЗПП)

У парници ради утврђења права својине у обиму удела 1/1 на зградама и земљишту које се налази под њима, тужбом као тужени морају бити обухваћени и уписани власник предметних зграда и уписани власник земљишта на којима се исте налазе јер су они нужни и јединствени супарничари у смислу чл. 211 ЗПП, а у супротном тужбени захтев се одбија као неоснован.

Из образложења:

У парници у којој тужила тражи утврђење права својине у обиму удела 1/1 по основу судски овереног уговора о купопродаји, грађења и одржаја

на спорним зградама и на земљишту под њима, све постојеће на кп.бр. 2700/126 у насељу Димитрија Туцовића у Светозареву (сада Град Јагодина), тужбом на страни тужених поред Града Јагодине – власника кп.бр. 2700/126, мора бити обухваћена као тужена и Република Србија као уписани власник предметних зграда постојећих на наведеној катастарској парцели, јер се ради о јединственим и нужним супарничарима, који због природе материјално-правног односа чине јединствену процесну заједницу. Како у конкретном случају не постоји потпуна процесна заједница на страни тужених, јер тужбом нису обухваћени сви нужни супарничари, о чему суд води рачуна по службеној дужности, то је другостепени суд правилном применом одредбе члана 211 ЗПП, тужбени захтев тужиле одбио као неоснован.

(пресуда Основног суда у Јагодини П-1306/17 од 23.05.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-4747/18 од 02.10.2018. године и пресуда Врховног касационог суда Рев.бр.171/2019 од 04.06.2020. године).

*Сентенцу приредио: Дејан Лукић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

ЗАБРАНА ДВОСТРУКОГ УКИДАЊА И РЕШЕЊЕ О ОДБАЦИВАЊУ ТУЖБЕ

Забрана двоструког укидања из чл. 387 ст. 3 ЗПП се не примењује у ситуацији када у поновном поступку првостепени суд поново одбаци тужбу из процесних разлога уз позивање на одредбу чл. 91 ст. 1 ЗПП.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крушевцу П-14/20 од 08.06.2020. године одбачена је тужба тужиоца Н. Ж. против тужене Г. Ж. ради деобе сувласничке заједнице, јер сходно одредби члана 91. став 1. ЗПП, пуномоћник тужиле уз поднету тужбу није приложио пуномоћје за заступање тужиле. Наведено решење је укинато од стране другостепеног, Апелационог суда у Крагујевцу и предмет враћен на поновно поступање, да би у поновном поступку првостепени суд одржао рочиште у смислу одредбе члана 294. став 2. ЗПП и потом решењем П.бр. 31/20 од 18.12.2020. године, поново одбацио тужбу тужиле поднету дана 27.03.2020. године, ради деобе сувласничке заједнице уз позивање на одредбу члана 91. став 1. ЗПП. Одлучујући о жалби тужиоца

изјављеној на решење Вишег суда у Крушевцу П.бр. 31/20 од 18.12.2020. године, Апелациони суд у Крагујевцу је решењем Гж-111/21 од 17.02.2021. године усвојио жалбу тужиоца, укинуо решење Вишег суда у Крушевцу П.бр. 31/20 од 18.12.2020. године и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак.

Приликом доношења одлуке о поновном укидању првостепеног решења о одбацивању тужбе, Апелациони суд у Крагујевцу је имао у виду чињеницу да је првостепеном суду од стране Апелационог суда у Крагујевцу решењем Гж-1630/20 од 07.10.2020. године, већ једном била укидана одлука о одбацивању тужбе тужиоца, тачније, укинута решење П-14/20 од 08.06.2020. године и да је сада поново Апелациони суд у Крагујевцу, као другостепени суд поново укинуо решење првостепеног суда о одбацивању тужбе тужиоца, и с тим у вези одредбу члана 387. став 3. о забрани двоструког укидања, али по оцени овог суда, одредба члана 387. став 3. ЗПП, у овом случају се не примењује, јер се укида процесно решење првостепеног суда а не првостепена пресуда или решење о трошковима поступка, којим се правноснажно окончава спор о захтевима странака (главна и споредна тражења). Такође, одредба члана 387. став 3. ЗПП се у конкретном случају не може применити јер би у супротном прихватање месне и стварне надлежности у овој правној ствари од стране Апелационог суда у Крагујевцу, било у супротности са свим одредбама ЗПП, које прописују месну надлежност суда за поступање, као и супротно свим одредбама Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, број 116/2008... 88/2018- Одлука УС), и то члана 23. који прописује стварну надлежност вишег суда у грађанским споровима као и одредбу члана 24. истог закона, која прописује стварну надлежност Апелационог суда у Грађанским споровима.

(решење Вишег суда у Крушевцу П.бр. 31/20 од 18.12.2020. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж-11/21 од 17.02.2021. године).

*Сентенцу приредио: Дејан Лукић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПОВРЕДА РАСПРАВНОГ НАЧЕЛА

Првостепени суд је туженом онемогућио да расправља пред судом и да се изјасни о чињеницама које су од одлучног значаја за пресуђење, тако што није позвао туженог позивом за саслушање странака, иако је претходно донео решење о саслушању парничних странака на предлог тужилаца, па тужени никада није саслушан у току поступка, чиме је учињена битна повреда из чл. 374 ст. 2 тач. 7 ЗПП и чл. 374 ст. 1 у вези чл. 105 ст. 2 ЗПП.

Из образложења:

Првостепеном пресудом наложено је туженом да уклони све засаде одређене пољопривредне културе са половине парцеле која је предмет тужбеног захтева, да парцелу врати у првобитно стање и исту преда тужиоцима у року од 15 дана од дана добијања пресуде, под претњом принудног извршења.

По оцени Апелационог суда, основано се жалбом туженог указује да је првостепени суд у конкретном случају онемогућио туженом да расправља пред судом и изјасни се о чињеницама које су од одлучног значаја за пресуђење, чиме је учињена битна повреда из чл. 374 ст. 2 тач. 7 ЗПП и чл. 374 ст. 1 у вези чл. 105 ст. 2 ЗПП. Ово због тога што након доношења решења о извођењу доказа саслушањем парничних странака које је остало на снази, доношења решења да расправа почне изнова због промене поступајућег судије и да се прочитају записници, првостепени суд никада није позвао туженог позивом за саслушање странака, иако су тужиоци остали при предлогу за извођење овог доказа јер им није познато да ли је тужени извршио чинидбу која је предмет тужбеног захтева, па тужени никада није саслушан у току поступка.

Из наведених разлога, Апелациони суд је првостепену пресуду укинуо и списе предмета вратио првостепеном суду на поновно суђење.

*(пресуда Основног суда у Ужицу, Судска јединица Бајина Башта
I-5 П.бр. 1782/19 од 28.02.2020. године и решење Апелационог
суда у Крагујевцу Гж-1391/20 од 22.10.2020. године)*

*Сентенцу приредила Емилија Лепојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

СТВАРНО ПРАВО

ЗАШТИТА ПРАВА СВОЈИНЕ

(Чл. 5 и чл. 42 ЗОСПО)

Тужбени захтев тужиоца којим тражи да тужени престане са вршењем ковачке делатности, односно са вршењем радњи чијим радом ствара директне, недозвољене емисије није постављен у складу са материјалноправним прописима чл. 5 Закона о основама својинскоправних односа у случају када је тужилац имао право да тражи да тужени при обављању своје делатности ниво емисија (буке) смањи на уобичајену, односно дозвољену меру и на тај начин престане са узнемиравањем тужиоца у смислу чл. 42 наведеног Закона, без престанка са обављањем своје делатности у потпуности.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, неспорне су чињенице да се ковачка радња туженог налази на кат. парцелама број 503/1 и 503/2 КО Нови Пазар на подручју опште стамбене зоне према Генералном урбанистичком плану града Новог Пазара. Најближи стамбени објекти су објекти тужиоца који се налазе на кп.бр. 502/1 и 502/2 и то једна породична зграда и једна помоћна зграда, на удаљености од 1,6 метара од објекта ковачке радње туженог. Између парцела парничних странака је ограда од бетонских блокова, висине око 1,9 метара. Тужени обавља ковачку делатност у помоћном објекту који је површине 12 м², а који се налази на парцели површине 651 м². Налазом вештака МД Пројект Институт ДОО Лабораторије за испитивање емисије, буке, отпадних и површинских вода у животnoj средини, који је дат у складу са Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животnoj средини („Службени гласник РС“, број 75/10), првостепени суд је утврдио важну чињеницу да при уобичајеном обављању делатности туженог у дневном референтном временском интервалу по МТ1 меродавни ниво укупне буке прелази граничну вредност буке у животnoj средини у затвореном простору.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, а имајући у виду да је суд везан постављеним тужбеним захтевом, суд сматра да тужилац не може

тражити од туженог да престане са коришћењем објекта у којем обавља делатност, односно да од њега тражи да у потпуности престане са обављањем ковачке делатности. Наиме, смисао (ratio legis) законске одредбе прописане чл. 5 Закона о основама својинскоправних односа јесте да се од власника суседне непокретности може тражити да ниво имисија (буке) смањи на уобичајену, односно дозвољену меру. Тужилац је у конкретном случају могао тражити да тужени смањи буку на ниво до дозвољеног нивоа односно до 35 dB(A), имајући у виду да ствара буку од 40 dB(A), стављањем одговарајуће звучне изолације на објекат, заменом прозора и врата, односно обавезивањем туженог да делатност обавља тако што ће затворити врата објекта током читавог процеса рада или у периодима када ствара најјаче имисије (ударање чекићем о наковањ). Дакле, у том случају би се од туженог могло тражити само делимично да престане са обављањем делатности у објекту, али не и у целости, како је то тужилац тражио.

Тужилац, кога заступа пуномоћник-адвокат није истакао захтев у складу са налазом вештака што је морао учинити (чл.192 ЗПП) којим је прописано да тужбени захтев мора бити јасан, одређен, прецизан у погледу садржине, обима, времена испуњења - па правилно првостепени суд налази да постављени тужбени захтев нема утемељење у наведеном члану 5 Закона о основама својинскоправних односа и чл. 42 Закона којим је прописано, да ако треће лице неосновано узнемирава власника или претпостављеног власника на други начин, а не одузимањем ствари, власник, односно претпостављени власник може тужбом захтевати да то узнемиравање престане (actio negatoria), што значи да је тужилац у конкретном случају био овлашћен да поднесе тужбу суду због узнемиравања проузрокованог емисијама из туженикове ковачке радње. Међутим, захтев тужиоца (којим тражи „да тужени престане са вршењем ковачке делатности, односно радњи чијим радом ствара директне, недозвољене емисије“), није постављен у складу са материјалноправним прописима, због чега како то првостепени суд правилно закључује није било место усвајању истог

(Пресуда Основног суда у Новом Пазару П-1006/18 од 19.11.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-276/21 од 11.02.2021. године)

*Сентенцу приредиле: Грозда Арнаут
судија у Апелационом суду у Крагујевцу и
Тамара Ранковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

РАЗВРГНУЋЕ СУВЛАСНИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

(Чл. 16 ЗОСПО)

Правно дејство споразума сувласника о начину деобе заједничке имовине којим се раскида сувласничка заједница није условљено писменом формом, јер се деобом не преноси својина и не врши промет непокретности, будући да сувласници већ имају својину на ствари, па стога и усмени споразум о деоби заједничке непокретности којом је извршена деоба и одређено ко је власник одређене непокретности производи правно дејство.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању између правног претходника тужилаца пок. И. М., бив. из Претока и туженог, 70-тих година прошлог века извршена је фактичка деоба, према тада важећим прописима, да је тај списак промена проведен у Катастру из 1976. године, којим су парцеле из листа непокретности број 180 КО Прилике пренете у лист непокретности број 156 КО Прилике, а парцеле из листа непокретности број 89 КО Дубрава су пренете у лист непокретности број 72 КО Дубрава. Тако су дотадашње катастарске парцеле 1278, 1347, 1348, 1350 и 1351, сада подељене границом правца исток-запад и формирана су два комплекса кп.бр. 1278/1, 1347 и 1348, које се налазе у северном делу и катастарске парцеле 1278/2, 1349 и 1350, које се налазе у јужном делу КО Дубрава. Наведена катастарска међа идентична са деобном линијом правног претходника тужилаца и туженог. Непокретностима које су биле предмет деобе, а налазе се у КО Прилике, која деоба је извршена поделом целих парцела између правног претходника тужилаца и туженог, тужени је располагао, тако што је исте продао. Од када је извршена деоба свака странка је користила свој део, није се противила коришћењу делова који су припале другој странци, нити су тужиоци тражили сагласност од туженог, нити је тужени тражио сагласност од тужилаца, како приликом садње пољопривредних култура, тако и приликом градње објекта (тужени је 1974. године саградио викендицу, на делу који је њему припао у КО Дубраве), и располагања истим, све до подношења тужбе 2011. године. Даље је утврђено да се тужени из куће на кп.бр. 2911 КО Прилике, иселио још 1969. године, да се школовао, бавио трговином, да се није бавио пољопривредом, све до пензије, па управо због ових чињеница земљиште које је припало туженом у деоби, углавном је шумско, а да се тужиоци искључиво баве пољопривредом као основном делатношћу, те да су и парцеле из деобе

већином њиве и ливаде. Тужиоци све време фактички користе предметну стару кућу на кп.бр. 2911 КО Прилике, а тужени у исту није вршио већа улагања, већ је саградио викендицу 1974. године, у КО Дубрава.

Тужиоци су законски наследници пок. И. М., бив. из Претока, а по решењима: Општинског суда у Ивањици О.бр. 10/79 од 28.08.1979. године и 30.01.2007. године, Основног суда у Пожеги – Судска јединица у Ивањици О.бр. 1580/2010 од 13.12.2010. године, на по 1/3 целокупне заоставштине оставиоца. Тужиоци су такође као законски наследници и уписани као сувласници на целокупној имовини уписаној у листове непокретности: бр. 156 КО Прилике и бр. 72 КО Дубрава, и то са 1/6 идеалном, док је тужени уписан на 3/6 идеалне на целокупној имовину уписаној у наведене листове непокретности, те да је имовина уписана као приватна.

На основу овако утврђеног чињеничног стања правилно је примењено материјално право чл. 16 Закона о основама својинскоправних односа да су тужиоци сувласници имовине коју је њихов пок. отац и супруг стекао у искључиву својину на основу извршене усмене деобе са туженим.

(пресуда Основног суда у Ивањици П.бр. 3479/2011 од 27.09.2017. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2433/18 од 26.02.2019. године)

*Сентенцу приредила: Даница Ђусић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ИСЕЉЕЊЕ И ПРЕДАЈА У ДРЖАВИНУ ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРОСТОРИЈЕ

(Члан 19 и члан 37 ЗОСПО)

Власници станова као власници посебних делова зграде имају заједничку својину на спорном простору који држи тужени, због чега су овлашћени да траже исељење туженог и предају спорне просторије, ради остваривања могућности коришћења те заједничке просторије од стране свих станара зграде преко Стамбене зграде, односно тужиоца.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда у стамбеној згради у улици 6. Септембра бр. 6 у Новој Вароши се налазе 24 стана. Сваки стан има свој

подрум, а поред тога стамбена зграда има и једну просторију као заједничку просторију за све станове. У наведеној згради тужени живи од 1983. године најпре на основу Уговора о коришћењу стана, а од 1993. године на основу Уговора о откупу стана који је закључио са Лимским хидроелектранама из Нове Вароши. Откупом стана тужени је стекао право на коришћење подрума који му припада, али пошто је у међувремену у његов подрум постављена подстаница за грејање стамбене зграде, туженом је Одлуком Јавног предузећа „Трећи септембар“ из Нове Вароши (које је тада управљало зградом) дана 25.01.1993. године додељено коришћење суседног подрумског простора који је у том тренутку био празан. Међутим, уместо коришћења суседног подрумског простора, тужени је почео да користи заједничку просторију величине 24 м² тако што је у њу сместио своје ствари. Тужилац у овом поступку тражи да се тужени исели из наведене заједничке просторије и да му се иста преда на коришћење. Вештачењем вештака грађевинске струке идентификована је спорна просторија у површини од 24,15 м², дужине 6,90 м, ширине 3,50 м и висине 2,4 м и представља заједнички део стамбене зграде.

Полazeћи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је оценио да је тужбени захтев неодређен, у смислу чл. 192 ЗПП, јер тужбени захтев није јасан и недвосмислен у погледу предметне заједничке просторије, с обзиром да спорна просторија није идентификована и описана. Имајући у виду да се тужба не може одбацити у каснијим фазама поступка, првостепени суд је сходно чл. 294 и 295 ЗПП одбио тужбени захтев.

Овакав правни закључак првостепеног суда је по оцени Апелационог суда погрешан, што се жалбом тужиоца основано указује из ког разлога је пресуда морала бити преиначена. Ово због тога што првостепени суд на правилно и потпуно утврђено чињенично стање није правилно применио материјално право.

Наиме, жалбом тужиоца се основано указује да је предмет тужбеног захтева довољно одређен, сходно чл. 192 ЗПП, имајући у виду да се тражи исељење из једине заједничке просторије детаљно описане и идентификоване, па је јасан и извршив тужбени захтев.

Одредбом чл. 19 ст. 2 Закона о основама својинскоправних односа је прописано да на заједничким деловима зграде и уређајима у згради, власници посебних делова зграде имају право заједничке недељиве својине, а одредбом чл. 37 ст. 1 истог закона је прописано да власник може тужбом захтевати од држаоца повраћај индивидуално одређене ствари, а ст. 2 да власник мора доказати да на

ствари чији повраћај тражи има право својине као и да се ствар налази у фактичкој власти туженог. У конкретном случају, стамбена зграда има својство правног лица у правним пословима који се односи на одржавање и коришћење стамбене зграде, сходно чл. 11 ст. 1 Закона о одржавању стамбених зграда („Службени гласник РС“, бр. 44/95, 46/98, 1/2001, 101/2005, 27/2011, 88/2011), важећег у време настанка спорног односа и подношења тужбе, а такође и по одредбама чл. 8 ст. 3, чл. 15 ст. 1 тач. 3, чл. 16 ст. 2 и чл. 42 важећег Закона о становању и одржавању заграда („Службени гласник РС“, бр. 104/16). Сходно напред наведеним законским одредбама, власници станова као власници посебних делова зграде имају заједничку својину на спорном простору који држи овде тужени, због чега су овлашћени да траже иселење туженог и предају спорне просторије, ради остваривања могућности коришћења те заједничке просторије од стране свих станара зграде преко Стамбене зграде, односно тужиоца.

На основу изнетих разлога, применом чл. 394 ст. 4 ЗПП преиначена је првостепена пресуда.

(пресуда Основног суда у Пријеполу, Судска јединица у Новој Вароши П.бр. 12/2018 од 29.11.2018. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1480/19 од 14.01.2020. године)

*Сентенцу приредила: Даница Ђусић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ

(Чл. 20 ст. 1, чл. 21 и чл. 22 ст. 1 ЗОСПО)

Тужилац је стекао право својине по основу грађења у смислу чл. 20 ст. 1 и чл. 21 Закона о основама својинскоправних односа у ситуацији када је својим радом и средствима саградио део стана од терасе и извршио адаптацију вешернице у стамбени простор уз добијену сагласност правног претходника туженог, који је уписан са сувласничким уделом на предметном стану.

Из образложења:

Првостепени суд је на основу приложених, предложених доказа и неспорних навода странака утврдио да је тужилац на основу одлуке привременог колегијалног органа РО „Црвени сигнал“ бр. 3826 од 20.06.1984. године којом

је потврђена одлука збора радних људи Филијала ООУР-а школа за возаче у Светозареву од 29.09.1980. године, добио сагласност да изврши адаптацију вешернице у улици Радмила Ђорђевића бр. 13/5, како би решио стамбено питање. Потом је на основу одлуке РС ООУР ауто школа Београд број 554 од 17.02.1988. године о проширењу и доградњи стана у Светозареву у ул. Радмила Ђорђевића бр. 13/5, добио сагласност да исти стан прошири у двособан површине 55 м², тако да уз постојећи стан који је саградио од вешернице формирањем још једне просторије сагласно урбанистичко техничким условима и одобреном пројекту Завода за урбанизам и пројектовање својим радом и средствима сагради још једну просторију ради решавања стамбене ситуације своје породице, супруге, сина и ћерке, у то време малолетних, што је утврђено и читањем Уговора од 11.04.1988, године бр. 1254 (чл. 3) са правом да припадајући део стана 27,14 м², упише на своје име, сходно решењу правног претходника туженог бр. 1217 од 07.04.1988. године у коме је констатовано да решење замењује решење о додели једнособног стана на коришћење бр. 3827 од 08.10.1984. године. Утврђене су као неспорне чињенице да предметни стан сада има површину од 55 м², да је тужилац уписан са сувласничким уделом од 5/11, тужени је уписан са уделом од 6/11. Предметни стан се састоји од собе, кухиње, дневне собе, дечије собе, предсобља, купатила и терасе.

Супротно правном закључку првостепеног суда, по правном закључку апелационог суда, одлуке органа управљања правног претходника туженог и то одлука збора радних људи и одлука привременог колегијалног органа, којим је тужиоцу дозвољено да својим радом и средствима сагради једнособан стан, а потом још једну просторију на тераси ради решавања стамбене ситуације своје породице, супруге и тада двоје малолетне деце, представљају правни основ за стицање права својине сходно чл. 20 ст. 2 Закона о основама својинско правних односа. Зато што спорни удео 6/11 представља јединствену стамбену јединицу, (неспорна чињеница са уписаних 5/11 удела) тужилац је својим радом и средствима (неспорна чињеница), саградио и спорни део (од вешернице и терасе) укупне површине 55 м² па је по чињенично правном закључку апелационог суда тужилац стекао својину на целом стану и на спорних 6/11 на коме је тужени уписан. По закључку овог суда тужени је без правног основа супротно одлукама свог правног претходника, које представљају правни основ за стицања праве својине чл. 20 ст. 1 и чл. 21 Закона о основама својинско правних односа уписао право својине са 6/11 на спорном стану.

Како је првостепени суд на потпуно утврђено чињенично стање, које међу странкама није спорно, ради доношења правилне одлуке по постављеном захтеву по основу стицања права својине на спорном делу стана на коме је тужени уписан са уделом од 6/11 погрешно применио материјално право са правним закључком да се спорни однос има решити на основу Закона о становању („Службени гласник РС“ број 50/92, 76/92, 84/92 – испр. 33/93, 53/93, 67/93, 46/94, 47/94 – испр. 48/94, 44/95 и др. закон 45/95, 16/97, 46/98, 26/2001, 101/2005 – и др. закон и 99/2011) а не на основу Закона о основама својинско правних односа апелациони суд је ту погрешку првостепеног суда исправио одлучивши на основу чл. 20 ст. 1, чл. 21 и чл. 33 Закона о основама својинско правних односа и чл. 14 Закона о државном премеру и катастру.

(пресуда Основног суда у Јагодини П-124/17 од 29.12.2017. годин, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2144/18 од 12.04.2018. године и пресуда Врховног касационог суда Рев 5049/18 од 17.12.2019. године)

*Сентенцу приредила: Грозда Арнаут
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

СТИЦАЊЕ СУСВОЈИНЕ ОДРЖАЈЕМ

(Чл. 28 ст. 4 ЗОСПО)

Недостатак форме купопродајног уговора закљученог између правног претходника тужених и правних претходника тужилаца, није сметња за стицања права сусвојине путем ванредног одржаја, уколико тужиоци докажу да су били у савесној државини спорне парцеле преко 20. година и уколико су тужбеним захтевом определили своје уделе тако да исти представљају једно цело, тј. обухватају спорну парцелу као целину.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, произилази да су правни претходници тужилаца купили спорну парцелу 1983. године (уговор је закључен у писаној форми али потписи уговарача нису оверни) од тадашњег власника сада пок. С. Р и од купопродаје па надаље правни претходници тужилаца, као и тужиоци спорну парцелу су држали као своју. На квалитет државине тужилаца не утиче чињеница да сада постоји несугласност између

формалног стања у СКН Брус и фактичког стања, јер се тужена страна не може позивати само на начело поуздања у јавне књиге, обзиром да из извештаја СКН произилази да не постоји правни основ за упис спорне парцеле на тужене, односно њихове правне претходнике. Следом изнетог првостепени суд је дошао до закључка да су тужиоци доказали савесну државину непокретности која је трајала дуже од 20 година сходно чл. 28 ст. 4 ЗОСПО, јер је државина савесна ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова, налазећи да су тужиоци оправдано веровали да су власници и да несметани посед у трајању преко 20 година доказује оправданост таквог уверења, као и да се савесна државина претпоставља, те да онај ко тврди другачије мора то и да докаже, а тужени нису то учинили у првостепеном поступку.

По оцени Апелационог суда, првостепени суд је на потпуно и правилно утврђено чињенично стање правилно применио материјално право, те разлоге дате од стране првостепеног суда у свему прихвата и овај суд у смислу чл. 396 ст. 2 ЗПП.

Неосновани су жалбени наводи тужених којима се указује да је нејасан део образложења првостепене пресуде који се односи на неподударност фактичког стања и стања у јавним књигама, јер суд не образлаже шта подразумева под фактичким стањем, као и због тога што је овакав закључак првостепеног суда у супротности са чл. 63 Закона о државном премеру и катастру. Наиме, фактичко стање је недвосмислени појам који се односи на стварно стање на терену, те како је првостепени суд утврдио да током више деценија фактичку власт на предметној непокретности врше тужиоци, а исти нису уписани као власници у катастру непокретности, то је у овом делу образложење првостепеног суда јасно и непротивречно. Такође, чл. 63 Закона о државном премеру и катастру који прокламује начело поуздања у јавне књиге и чињеница да су у катастру непокретности као власници на спорној парцели уписани тужени, по оцени Апелационог суда није од значаја за пресуђење у конкретној правној ствари, јер се институт стицања права својине одржајем управо и заснива на идеји претварања фактичког стања у правно под законом прописаним условима. Такође су неосновани жалбени наводи тужених којима указују да недостатак форме купопродајног уговора између правног претходника тужених и правних претходника тужилаца, представља незаконитост и несавесност државине тужилаца и њихових правних претходника, а при том се у жалби неправилно изједначавају ова два појма. Ово због тога што је за ванредан одржај довољно да тужиоци докажу да су били у савесној државини предметне парцеле више од 20 година, што су током поступка и

учинили, те чињеница да уговор о купопродаји јесте извршен али није оверен, није сметња за стицања права својине путем ванредног одржаја. Наиме, наведена чињеница може бити од утицаја само код стицања права својине путем редовног одржаја (уколико нема услова за конвалидацију уговора), односно иста је од утицаја само на законитост али не и на свесност државине тужилаца у ситуацији када је правилно утврђено да су тужиоци (лично и преко правних претходника) несметано вршили фактичку власт на предметној непокретности у периоду дужем од 20 година, оправдано верујући да су након исплате купопродајне цене и увођења у посед, престала сва права продавца на спорној непокретности.

Како су тужиоци у тужбеном захтеву определили своје уделе на спорној парцели тако да сви ови делови чине једно цело, тј. обухватају целу спорну катастарску парцелу (чији су сувласници тужени) тужиоци на истој могу стећи права су својине путем одржаја, јер се у конкретној ситуацији не ради о стицању права својине на идеалним деловима непокретности, како се то неосновано у жалби тужених истиче.

(пресуда Основног суда у Брусу 2П.бр.304/17 од 18.09.2019. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж.бр.96/20 од 16.01.2020. године и решење Врховног касационог суда Рев.4052/2020 од 21.10.2020. године)

*Сентенцу приредила: Светлана Илић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРЕДАЈА У ДРЖАВИНУ И ПРЕНОШЕЊЕ НЕПОСРЕДНЕ ДРЖАВИНЕ

(Чл. 37 ЗОСПО)

Уписани власник предметног стана, тужбом није морала бити обухваћена као јединствени нужни супарничар чл. 211 ЗПП, зато што тужила својинском тужбом, као власник стана по основу Уговора о купопродаји из 1994. године, који је на правној снази, тражи исељење туженог, који без правног основа држи предметни стан. Циљ ове тужбе је повраћај стана – непокретне ствари чл. 37 ст. 1 Закона о основама својинско правних односа, тј. преношење непосредне државине на тужилу власника, са туженог који исти држи без правног основа ст. 1 чл. 70 истог Закона.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда тужени је предметни стан који му је додељен на коришћење од стране послодавца, откупио по основу Уговора о откупу стана овереног од стране Општинског суда у Крагујевцу под Ов.бр. 9/93 од 04.01.1993. године. Наведени стан је потом тужени преко Агенције за промет некретнина из Крагујевца а на основу овереног пуномоћја које је дао Агенцији, током 1994. године продао правном претходнику тужиље сада пок. З.С. на основу Уговора о купопродаји стана Ов.бр. 1338/94 од 13.05.1994. године. У конкретном случају неспорно је утврђено да је тужиља наследила предметни стан након смрти свог пок. оца који је предметни стан стекао на основу ваљаног правног посла, Уговора о купопродаји непокретности, који представља правни основ за стицање својине у смислу члана 4. ст. 2 и став 4 („Службени гласник СРС“ број 43/81, 24/85 и др. закон 28/87, 6/89 и др., 30/89 - др. закон и 40/89, „Сл. Лист СФРЈ бр. 55/90 – одлука УСЈ и „Службени гласник РС“ број 53/93 – др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 и др. закон) важећег у моменту закључења уговора, када је тужени исти продао правном претходнику тужиље, а потом исти стан продао А.П. као купцу, који је потом даље исти стан продао Б.Т. сада уписаном власнику предметног стана која је знала за постојање парнице која тече између тужиље и туженог, али у току исте није показала правни интерес да се придружи једној од странака која може да успе у овој парници, чл. 215 ЗПП.

По оцени првостепеног суда уписани власник предметног стана, Б.Т., тужбом није морала бити обухваћена као јединствени нужни супарничар чл. 211 ЗПП, зато што тужиља својинском тужбом, као власник стана по основу Уговора о купопродаји из 1994. године, који је на правној снази, тражи иселење туженог, који без правног основа држи предметни стан. Циљ ове тужбе је повраћај стана – непокретне ствари чл. 37 ст. 1 Закона о основама својинско правних односа, тј. преношење непосредне државине на тужиљу власника, са туженог који исти држи без правног основа ст. 1 чл. 70 истог Закона.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу П-7/18 од 25.05.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1906/20 од 19.01.2021. године)

*Сентенцу приредила: Гроза Арнаут
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

СТВАРНА СЛУЖБЕНОСТ**(Чл. 56 и чл. 57 ЗОСПО)**

Усмени реализовани уговор о заснивању стварне службености представља пуноважни правни посао за стицање овог права, па уколико власник послужног добра титулару службености то право оспорава и спречава га у вршењу његових овлашћења, титулар службености има право да у смислу чл. 56 и чл. 57 ЗОСПО поднесе тужбу за утврђивање права службености.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда тужилац је власник кп.бр. 2115 која се у катастру води као парцела двојне културе под зградом број 1 у површини од 0.00,37А ха под зградом број 2 у површини од 0.01,10 ха и њива 7. класе 1.64,72 ха уписана у лн.бр. 100 КО Жарево. Тужени је власник кп.бр. 2117 уписана као воћњак седме класе у површини од 0.11,68 ха уписана у лн.бр. 188 КО Жарево. Тужени је пре две до три године заузео парцелу тужиоца, са две стране прокопавањем пута који је формиран машином – скипом. Приликом извођења радова био је присутан и тужилац, који се није противио. Тужени је спорном приликом хтео да изравна пут, па како је са те стране где је тужилац хтео да ради, тужени засадио орахе до саме међе, тужилац му је сам предложио да пут прокопа са друге стране спорном трасом како је то и урађено да би се избегло оштећење тужиочевих ораха. Две до три године након завршених радова тужилац је извео геометра и утврдио заузеће, са којих разлога је подно тужбу у овом предмету.

Наиме, тужилац као власник кп.бр. 2115 КО Жарево сагласно чл. 42 ст. 1 и 2 ЗОСПО има право да поднесе тужбу (*actio negatioria*) против туженог који је узнемирио тужиоца у вршењу својих својинских овлашћења на делу предметне непокретности у целини. Тужилац је доказао да је власник и да је тужени својом радњом заузео површину (опредељену у мерама и границама) предметне непокретности, те има право да потражује предају заузетог дела непокретности. С друге стране, тужени оспорава ово право претендујући на вршење права службености по основу закљученог усменог уговора са тужиоцем.

На основу напред наведеног чињеничног стања, преурањен је закључак првостепеног суда да је тужбени захтев неоснован и да су се стекли услови за стицање службености на заузетом делу сагласно чл. 51 ЗОСПО по основу усменог уговора.

Закон о основама својинскоправних односа чл. 51 и ч. 52 прописује да се стварна службеност стиче правним послом, одлуком државног органа или одржајем, а на основу правног посла стичу се уписом у јавну књигу или на други начин одређен законом. Писмена форма из чл. 52 ЗОСПО за заснивање стварне службености по мишљењу Апелационог суда (ВСС Гзз 57/93 од 20.04.1993. године) показује се само као техничка нужност да би се службеност могла уписати у јавну књигу, а не као обавезна форма за пуноважност уговора када је он у целини обострано извршен. Службеност је право изведено из својине, али ни Закон о промету непокретности („Сл. гласник РС“ бр. 93/2014, 121/2014 и 6/2015) у чл. 2 при навођењу шта се сматра прометом непокретности не наводи и службеност, да би се могао извући закључак да је нужна писмена форма као правни посао за стицање стварне службености и у случају када је такав уговор обострано извршен. Зато овај суд сматра да усмени реализовани уговор о заснивању стварне службености представља пуноважни правни посао за стицање овог права, па уколико власник послужног добра титулару службености то право оспорава и спречава га у вршењу његових овлашћења, титулар службености има право да у смислу чл. 56 и чл. 57 ЗОСПО поднесе тужбу за утврђивање права службености.

(пресуда Основног суда у Брусу П.бр. 452/2018 од 17.10.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-5456/19 од 17.11.2020. године)

*Сентенцу приредила: Даница Ђусић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ЗАСНИВАЊЕ ХИПОТЕКЕ НА ЗАЈЕДНИЧКОЈ ИМОВИНИ СУПРУЖНИКА

**(Чл. 174 ст. 3 Породичног закона у вези чл. 6 ст.
2, чл. 9 и чл. 10 ст. 1 Закона о хипотеци)**

Заснивање хипотеке на предмету заједничке имовине супружника, на основу заложне изјаве супружника који је уписан као власник у јавним књигама, без писменог споразума супружника о деоби, брачног уговора или судске деобе, односно без писане и оверене изјаве о сагласности за такво располагање од стране другог супружника, представља ништав правни посао јер је противан принудним прописима.

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да је непокретност која је предмет заложне изјаве коју је потписао тужени Љ.М. стечена заједничким радом и средствима тужиле и туженог у току трајања брачне заједнице и да ова имовина представља заједничку имовину супружника у складу са чланом 171 став 1 Породичног закона, у погледу које у овом случају није оборена законска претпоставка о једнаким уделитема из члана 180 став 2 истог закона. Тужила није дала писану нити усмену сагласност за такво располагање свом супружнику. Првостепени суд је правилно оценио да том имовином супружници располажу заједнички и споразумно, и ниједан супружник не може располагати својим уделом у заједничкој имовини нити га може оптеретити правним послом међу живима у складу са одредбом члана 174 став 3 Породичног закона. Право заједничке својине потпада под посебан законски режим. Посебност брачне тековине огледа се у томе што се у односу на овај правни институт примењује законска претпоставка из члана 176 став 2 Породичног закона према којој се сматра да је упис извршен на име оба супружника и када је извршен на име само једног од њих, осим ако након уписа није закључен писмени споразум супружника о деоби заједничке имовине, односно брачни уговор, или је о правима супружника на непокретности одлучивао суд (што је истакнуто у више одлука Уставног суда, Уж-570/2012 од 27.11.2014. године, Уж-8791/2013 од 5.11.2015. године, Уж-8149/2013 од 24.11.2016. године, Уж-6193/2018 од 19.07.2018. године).

Једнострана хипотека у виду заложне изјаве представља правни посао делимичног правног располагања, који је регулисан одредбама Закона о хипотеци („Сл. гласник РС“, број 115/05...63/15). Према одредби члана 2 Закона о хипотеци, хипотека је заложно право на непокретности, која овлашћује повериоца да, ако дужник не исплати дуг о доспелости, захтева наплату потраживања обезбеђеног хипотеком из вредности непокретности, пре обичних поверилаца и пре доцнијих хипотекарних поверилаца, без обзира у чијој својини се непокретност налази. Императивном одредбом члана 6 став 2 истог закона је изричито прописано да се хипотека на непокретној ствари у заједничкој својини заснива само на целој непокретној ствари и уз сагласност свих заједничара (што је у складу и са императивном забраном из члана 174 став 3 ПЗ). Хипотека се заснива правним актом у писаној форми уз потпис законом одређених лица, који је оверен у суду или код другог законом овлашћеног органа за оверу потписа на актима о промету непокретности,

у складу са чланом 10 став 1 Закона о хипотеци, који не оставља никакву дилему у погледу форме потребне за давање заложне изјаве – да то мора бити писана форма, са потписима овереним у суду или код другог овлашћеног органа за оверу потписа на актима о промету непокретности. Из садржине одредаба закона произилази да наведена сагласност не може бити прећутна, нити се она може дати усмено односно претпоставити, већ иста увек мора бити дата јасно и изричито у писаној форми, на начин прописан законом.

На основу наведеног је првостепени суд правилно закључио да је заложном изјавом туженог Љ.М. конституисана залога на непокретности која представља заједничку својину супружника сходно члану 171 став 1 Породичног закона, противно забрани самосталног располагања из члана 174 став 3 Породичног закона у вези члана 6 став 2 Закона о хипотеци. Дакле, заснивање хипотеке на предмету заједничке брачне имовине од стране супружника који је уписан као власник у јавним књигама, без писменог споразума о деоби, брачног уговора или судске деобе, односно без писане и оверене изјаве о сагласности за такво располагање од стране другог супружника, представља ништав правни посао, јер је противан принудним прописима из члана 174 став 3 Породичног закона у вези члана 6 став 2, члана 9 и члана 10 став 1 Закона о хипотеци.

Жалба тужене банке неосновано истиче да је требало имати у виду начело поуздања из члана 63 Закона о државном премеру и катастру, да је тужена банка била савесна и да због тога нема места утврђењу ништавости заложне изјаве.

Апелациони суд првенствено указује да поменути закон још увек није важио у време закључених правних послова, већ да је начело поуздања било прописано чланом 6 Закона о државном премеру и катастру и уписима права на непокретностима („Службени гласник РС“, бројеви 83/92.. 101/05), тако да је било предвиђено да се подаци о непокретности и правима на њима, који су уписани у складу са одредбама члана 5 тог закона, сматрају тачним и трећа лица не могу трпети штетне последице у промету непокретности и другим односима у којима се ови подаци користе. Потребно је напоменути да се о поуздању у катастар говори у позитивном и негативном смислу, односно у позитивном смислу да право штити поуздање трећих савесних лица да је садржина катастра истинита и онда када стање у њему не одговара стварном стању, а у негативном смислу се тиче потпуности, односно треће савесно лице се може поуздати да оно што није уписано у катастар правно не постоји. Надаље, да би

ово начело остварило своје дејство потребно је да треће лице буде савесно, а код оцене савесности се у нашем праву узима у обзир чињеница да ли треће лице зна или је могло знати да је у катастру уписано стварно и потпуно стање. С обзиром да је тужена банка оспорила сазнање, поставља се питање да ли је могла знати. Ово заправо значи да ли је банка као учесник у правном промету у фази настанка уговора о кредиту и давања заложне изјаве томе посветила дужну пажњу. Пажња се цени објективно у нашем облигационом праву, дакле према типу човека односно лица које се понаша нормално у погледу својих способности, знања и професије, те шта се у промету од таквог лица захтева у одређеној врсти облигационих односа. Тако се у складу са чланом 18 став 2 Закона о облигационим односима од стране лица у вези професионалне делатности очекује да поступа са повећаном пажњом, према правилима струке и обичаја. Тужена је правно лице, коме на располагању стоје стручни људи и огроман економски потенцијал, и представља надмоћнију страну у односу. Стога се од ње са правом може очекивати да у промету наступи са пажњом професионалца. Самим тим се може закључити да је тужена могла знати за принудне прописе за које је првостепени суд закључио да нису поштовани у конкретном случају, па се основано могло очекивати да их тужена узме у обзир у релевантном делу свог професионалног пословања, с обзиром да се ради о објављеним законима Републике Србије у службеном гласилу Републике, који испуњавају критеријуме постављене у пресуди Европског суда *Sunday Times v. the United Kingdom* (1), параграф 49, односно јавно су доступни (објављени су) и јасни су (заинтересовани субјекти су у могућности да сазнају која се правна правила примењују у њиховом случају и предвиде последице непоштовања правила). Другим речима, важи правило да непознавање права шкоди, с обзиром да је објављивањем дата могућност заинтересованим субјектима да се са садржином правног правила упознају, и према томе осмисле своје понашање у одређеном правном послу убудуће.

С обзиром на овакав закључак, првостепени суд је правилно закључио да тужена банка није била савесна, из ког разлога је начело поуздања не може штитити.

(Пресуда Основног суда у Крушевцу П-835/19 од 23.01.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1949/20 од 19.11.2020. године)

*Сентенцу приредила: Јасмина Симовић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ПРАВНО ДЕЈСТВО РАСПОЛАГАЊА ИМОВИНОМ
КОЈУ ИЗВРШНИ ДУЖНИК УЧИНИ НАКОН ПРИЈЕМА
РЕШЕЊА О ИЗВРШЕЊУ, НЕДОПУСТИВОСТ ИЗВРШЕЊА
И ПРАВО СУПРУЖНИКА КАО ТРЕЋЕГ ЛИЦА**

(Чл. 20 ст. 7 и чл. 50 Закона о извршењу и обезбеђењу)

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању пред Јавним извршитељем у Пожаревцу, у току је поступак принудног извршења поводом предлога извршног повериоца, против извршног дужника М. Б. у ком поступку је Јавни извршитељ дана 01.03.2017. године променио предмет и средство извршења те одредио извршење забележбом и продајом непокретности извршног дужника и то: породичне стамбене зграде а која је предмет спора у овој правној ствари. Наиме, треће лице Љ.Б. као супруга извршног дужника је извршном суду поднела приговор, тврдећи да у односу на предмет извршења има право које спречава извршење, односно да поседује правноснажну пресуду на основу признања П-1143/2017 од 11.09.2017. године, по којој јој је на предметној имовини утврђено сувласништво са уделом од 2/3 због чега је у поступку извршења као треће лице упућена да покрене парницу ради проглашења извршења недопуштеним, а што је она и урадила.

Постављени тужбени захтев тужиље Љ. Б. против туженог Д. М. (као извршног повериоца у наведеном поступку извршења), због недопустивости извршења и то управо на породичној стамбеној згради на којој је правноснажном пресудом на основу признања утврђено право тужиље као сувласника са уделом од 2/3, првостепени суд је одбио као неоснован, уз закључак да се у конкретном случају ради о располагању имовином коју је извршни дужник, супружник тужиље, учинио након пријема решења о извршењу, те такво располагање не производи правно дејство сходно одредби члана 20. став 7. Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС“, број 31/2011). Такву одлуку првостепеног суда потврдио је другостепени суд прихватајући закључак првостепеног суда да располагање имовином коју извршни дужник учини након пријема решења о извршењу, не производи правно дејство.

Врховни касациони суд сматра да су у конкретном случају нижестепени судови изгубили из вида да је пресудом П-1143/17 од 11.09.2017. године

која је донета по признању туженог утврђено право сада тужиље и то на 2/3 спорне имовине, при чему је наведено да се ради о заједнички стеченој имовини са туженим. У таквом случају се не ради о располагањима из Закона о извршењу и обезбеђењу како то прописује одредба члана 20. став 7. Закона о извршењу и обезбеђењу, коју одредбу су имали у виду нижестепени судови, већ се на разрешење конкретнoг спора морају применити одредбе Породичног закона о режиму заједничке имовине. Наиме, Породични закон („Службени гласник РС“, број 18/2005), у члану 171. дефинише појам стицања заједничке имовине и наводи да имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота у браку, представља њихову заједничку имовину. Таквом имовином по члану 174. став 1. истог закона, супружници управљају и располажу заједнички и споразумно. Члан 176. Породичног закона регулише питање уписивања у Јавни регистар, члан 177. регулише питање деобе заједничке имовине, а члан 187. регулише питање одговорности за заједничке обавезе итд. Дакле, судска одлука која је донета у поступку утврђивања удела заједничара у стицању заједничке имовине по основу породичне заједнице је пре свега израз утврђених сувласничких односа и не значи располагање имовином. То намеће обавезу суда да у овом спору процени, да ли се у конкретном случају ради о заједничкој имовини, када је иста стечена, да ли се ради о заједничким обавезама, дуговима и томе слично (одлука Уставног суда Уж-6193/2018 од 19.07.2018. године).

(пресуда Основног суда у Пожаревицу, Судска јединица у Кучеву П-1536/17 од 24.04.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-4059/18 од 05.04.2019. године и решење Врховног касационог суда Рев-2733/2019 од 02.09.2020. године).

*Сентенцу приредио: Дејан Лукић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

РАСКИД УГОВОРА О ПРУЖАЊУ УСЛУГА ОД ОПШТЕГ ЕКОНОМСКОГ ИНТЕРЕСА

Тужилац који није задовољан количином и квалитетом грејања у стану, с обзиром да у зимском периоду температура у његовом стану износи око 17 степени, сагласно одредби чл. 89 ст. 1 Закона о заштити потрошача има право да тражи раскид уговора о испоруци – купопродаји топлотне енергије, као врсте уговора о пружању услуга од општег економског интереса.

Из образложења:

Првостепеном пресудом раскинут је уговор о испоруци – купопродаји топлотне енергије закључен између тужиоца и туженог ЈКП „Градска топлана“ Крушевац, па је наложено туженом да тужиоцу као кориснику услуга грејања обустави испоруку топлотне енергије са топлификационог система.

Првостепени суд је применом одредби чл. 3 тач. 3 и чл. 4 ст. 3 Закона о комуналним делатностима („Сл. гласник РС“ бр. 88/2011..95/2018), чл. 89 Закона о заштити потрошача („Сл. гласник РС“. Бр. 62/2014...44/2018) и чл. 24 Одлуке о условима и начину снабдевања топлотном енергијом Града Крушевца („Службени лист Општине Крушевац“, бр. 7/07) усвојио тужбени захтев тужиоца, уз образложење да је у време када је настао уговорни однос између парничних странака била на снази наведена Одлука Града Крушевца, којом је била предвиђена могућност једностраног раскида уговора о снабдевању топлотном енергијом, под условом да раскид није затражен током трајања грејне сезоне и да постоје техничке могућности за појединачно искључење купца са заједничког места преузимања топлотне енергије.

Оцењени су као неосновани жалбени наводи туженог да је у конкретном случају требало одбити тужбени захтев тужиоца као неоснован, применом одредаба Правилника о условима за подношење и решавање захтева крајњег купца за обуставу (искључење) испоруке топлотне енергије, који је донео Надзорни одбор туженог. Ово због тога што је наведени Правилник донет након закључења уговора о испоруци – купопродаји топлотне енергије, закљученог

између парничних странака, па не постоји могућност ретроактивне примене истог на материјално правни однос странака као уговарача. Наиме, у време закључења уговора била је на снази Одлука о условима и начину снабдевања Општине Крушевац топлотном енергијом Града Крушевца („Службени лист Општине Крушевац“ бр. 7/07), којом је предвиђена могућност једностраног раскида уговора о снабдевању топлотном енергијом, под условом да раскид није затражен током трајања грејне сезоне и да постоје техничке могућности за појединачно искључење купца са заједничког места преузимања топлотне енергије.

Како је у конкретном случају тужилац поднео захтев за искључење са система туженог у писаној форми, ван грејне сезоне, сагласно одредбама Уговора о испоруци – купопродаји топлотне енергије закљученог са туженим, а у току поступка је утврђена важна чињеница да у стамбеној згради постоје техничке могућности за искључење тужиоцевог стана са топлификационог система, као посебне јединице, без сметања других корисника услуга, то је правилно одлучио првостепени суд када је усвојио тужбени захтев тужиоца.

Жалбени наводи туженог да се раскид уговора може тражити само у случају неиспуњења уговорне обавезе и да тужилац нема право на раскид јер није доказао да тужени уопште није испоручивао топлотну енергију, оцењени су као неосновани. Ово због тога што је у конкретном случају тужилац тражио раскид уговора јер није задовољан количином и квалитетом грејања у стану, с обзиром да у зимском периоду температура у његовом стану износи око 17 степени, па сагласно чл. 89 Закона о заштити потрошача тужилац као потрошач има право да раскине уговор о пружању услуга од општег економског интереса у који спада и услуга испоруке топлотне енергије, уз поштовање услова прописаних Одлуком о условима и начину снабдевања Општине Крушевац топлотном енергијом Града Крушевца („Службени лист Општине Крушевац“ бр. 7/07), која је била у снази у време закључења уговора чији се раскид тражи.

(пресуда Основног суда у Крушевцу П-845/19 од 21.01.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1674/20 од 05.11.2020. године)

*Сентенцу приредила: Емилија Лепојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ОДГОВОРНОСТ ПО ОСНОВУ ПРАВИЧНОСТИ

Правично је да се тужени који није директно одговоран за штету коју је тужиоцу проузроковао извршењем кривичног дела у стању неурачунљивости обавезе да исту потпуно надокнади, уколико су испуњени законски услови прописани одредбом чл. 169 ст. 1 ЗОО.

Из образложења:

Првостепеном пресудом тужени је обавезан да тужиоцу исплати одређене износе на име накнаде тражених видова нематеријалне штете коју је тужиоцу проузроковао извршењем кривичног дела тешко убиство у покушају из чл. 114 ст. 1 тач. 11 у вези чл. 30 Кривичног законика, у стању неурачунљивости. У конкретном случају првостепени суд је правилно одлучио када је туженог обавезао да тужиоцу потпуно надокнади штету из разлога што су испуњени законски услови прописани одредбом чл. 169 ст. 1 ЗОО и то први услов – да се накнада штете не може добити од лица које је било дужно да води надзор над туженим који је штету проузроковао у стању неурачунљивости, с обзиром да у тренутку штетног догађаја тужени није био лишен пословне способности, односно није постојало лице које би вршило надзор над туженим, него је тужени накнадним решењем услед болести лишен пословне способности и постављен му је старатељ. Такође је испуњен и други законски услов – стављање накнаде штете на терет туженог учиниоца је целисходно јер је у току поступка утврђено да поседује имовину, доброг је материјалног стања, па је правично и оправдано да тужилац који је претрпео штету буде обештећен. Из наведених разлога оцењени су као неосновани жалбени наводи туженог да је тужилац морао затражити накнаду од државе која је туженог лишила пословне способности преко надлежних органа.

(пресуда Основног суда у Краљеву 37П.бр. 859/17 од 28.02.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1711/20 од 16.12.2020. године)

*Сентенцу приредила: Емилија Лепојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**НЕМА ДОПРИНОСА ОШТЕЋЕНОГ МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У НАСТАНКУ ШТЕТЕ**

**(Чл. 68 тач. 1 и тач. 2 и чл. 69 тач. 3 Породичног закона
и чл. 190 Закона о облигационим односима)**

Како је тужиља у тренутку повређивања имала 5 година, то нема одговорности оштећене малолетне тужиље за настанак штетног догађаја те се не може расправљати о њеном доприносу настанку штете, па евентуални пропуст дужног надзора родитеља не може утицати на висину накнаде штете.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да је дана 26.06.2016. године мал. тужиља задобила телесне повреде у близини градилишта, чији је инвеститор и извођач радова било тужено предузеће. Полицијски службеници су након повређивања мал. тужиље одмах изашли на лице места, којом приликом је утврђено да се мал. тужиља налазила у близини градилишта са својом мајком која је волонтер Општине и чистила је паркинг поред наведеног градилишта. Мал. тужиља је била са мајком, јер није имао ко да је чува и пази. У једном тренутку мал. тужиља је пришла огради градилишта када јој је на непознат начин преко десне ноге пала бетонска табла која је била наслоњена на ограду градилишта са спољне стране. Непозната мушка особа, која је ту случајно пролазила, подигла је бетонску таблу са ноге мал. тужиље, а мајка је мал. тужиљу одмах одвела у Дом здравља где јој је указана лекарска помоћ.

Првостепени суд је закључио да је тубени захтев мал. тужиље за накнаду нематеријалне штете основан и да је тужени, као инвеститор и извођач радова, одговоран за накнаду штете коју је претрпела мал. тужиља.

Правилно је првостепени суд утврдио да у конкретном случају нема доприноса мал. тужиље настанку штетног догађаја.

Оредбом чл. 68 тач. 1 Породичног закона прописано је да родитељи имају право и дужност да се старају о детету, а тач. 2 истог члана одређује да старање о детету обухвата: чување, подизање, васпитавање, образовање, заступање, издржавање те управљање и располагање имовином детета. Оредба чл. 69 тач. 3 Породичног закона регулише да родитељи не смеју остављати без надзора дете предшколског узраста.

Узимајући у обзир да је тужила малолетно дете, да је у тренутку повређивања имала 5 година, да су родитељи у обавези да се старају о детету, чувају га, брину се о њему, те да родитељи не смеју остављати без надзора дете предшколског узраста, применом одредаба чл. 68 и чл. 69 тач. 3 Породичног закона, Апелациони суд је оценио да у конкретном случају нема одговорности мал. тужиле за настанак штете те да се не може расправљати о њеном доприносу настанку штетног догађаја. У конкретном случају, евентуални пропуст дужног надзора од стране родитеља-мајке мал. тужиле не може се сматрати доприносом детета настанку штетног догађаја, те исти не може утицати на висину накнаде штете.

(пресуда Основног суда у Параћину 6П бр. 1132/16 од 21.01.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1848/20 од 26.08.2020. године).

*Сентенцу приредила: Ивана Марковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ЗА ДУШЕВНЕ БОЛОВЕ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ КРЕТАЊА НАКОН УКИДАЊА ПРИТВОРА

(Чл. 172 ст. 1 ЗОО)

Околност да је тужиоцу након укидања притвора изречена мера забране напуштања места боравишта без одобрења суда, не даје му право на накнаду нематеријалне штете по основу незаконитог и неправилног поступања тужене државе за рад својих органа у смислу чл. 172 ст. 1 ЗОО.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда тужиоцу је решењем истражног судије Основног суда у Крушевцу Ки.бр.554/10 од 24.06.2011. године, одређен притвор на основу кога је 27.04.2012. године од стране ПУ Крушевац лишен слободе на граничном прелазу Хоргош и спроведен у Окружни затвор у Крушевцу. Решењем Основног суда у Крушевцу Кв.бр. 259/12 од 27.04.2012. године, остављено је на снази решење истражног судије о одређивању притвора, и по истом решењу тужилац се налази у притвору до 25.05.2012. године. Решењем Основног суда у Крушевцу Кв.бр. 320/12 од

25.05.2012. године, према тужиоцу је укинут притвор и одређена мера забране напуштања места боравишта и јављања једном седмично ПС у Сурдулици, и истим решењем одузета му је путна исправа. Решењем Основног суда у Крушевцу К.бр. 653/12 од 04.07.2012. године, обустављен је кривични поступак против тужиоца, због одустајка јавног тужиоца од кривичног гоњења, а истим решењем тужиоцу је укинута забране напуштања места боравишта и јављања једном седмично ПС у Сурдулици и враћена му је путна исправа.

У погледу одлуке првостепеног суда садржане у ставу првом изреке којом је усвојен тужбени захтев тужиоца за досуђивање накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог ограничавања слободе кретања након укидања притвора у периоду од 25.05.2012. године до 20.07.2012. године, одузимањем путне исправе и изрицањем мере забране напуштања боравишта и јављања једном седмично у ПС у Сурдулици, Апелациони суд налази да је првостепени суд на потпуно и правилно утврђено чињенично стање погрешно применио материјално право.

Наиме, према чл. 172 ст. 1 ЗОО, правно лице одговара за штету коју њен орган проузрокује трећем лицу у вршењу и у вези са вршењем својих функција. За одговорност правног лица по овом основу потребно је да штета настала због незаконитог или неправилног рада његових органа. Незаконит рад се манифестује као поступање противно закону, другом пропису или општем акту или пропуштање да се закон, други пропис или општи акт примени, или као радња противна обичајима и правилима норме, док се као неправилан рад сматра предузимање оних радњи које нису у складу са општим нормама у вршењу службе, односно делатности, а којима је грађанима, односно правним лицима, причињена штета. Да би тужена била одговорна за накнаду штете, потребно је да је штета настала, и да постоји узрочна веза између незаконитог и неправилног рада њених органа и настале штете. Сходно наведеном, околност да је тужиоцу након укидања притвора изречена мера забране напуштања боравишта без одобрења суда, не даје му право на накнаду нематеријалне штете по основу незаконитог и неправилног поступања тужене државе за рад својих органа у смислу чл. 172 ст. 1 ЗОО.

(пресуда Основног суда у Крушевцу 12П.бр.23/18 од 18.04.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-5468/19 од 18.02.2020. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Тимотијевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

СТИЦАЊЕ БЕЗ ОСНОВА

(Чл. 210 ЗОО)

У материјалноправном односу неовлашћеног коришћења електричне енергије се налазе тужилац, као пружилац услуга коришћења електричне енергије и треће лице, као закупац непокретности, а не тужена као власник електричног бројила.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда тужена је у предметном локалу крајњи корисник електричне енергије, у категорији купаца „широка потрошња“, група „домаћинство“ коју користи преко мерног уређаја број 4915172. Тужена и њена сестра су сувласнице предметног локала, а исти је био издат у закуп у спорном периоду, по основу усменог уговора о закупу, који је продужен писаним уговором о закупу од 30.08.2018. године између тужене и њене сестре као закуподаваца и З.М., као закупопримца. У предметом објекту је пекара „Наша пекара“ која се води на Д.Д. сестру закупопримца.

Дана 25.12.2017. године тужилац је преко својих овлашћених радника службе за претплатничке односе вршио редовну контролу прикључка мерног места и инсталација на бројилу и том приликом констатовао да је оштећен главни вод и прикључен кабал директно са трофазне утичнице на пећ за бурек. Контрола је вршена у присуству радника пекаре и сачињени су записници о затеченом стању који су уручени присутном лицу – раднику у пекари, без потписа истог, а у записнику је наведено да је фактички корисник Д.Д. Бројило за предметни локал се налази унутар локала, а овлашћени радници су утврдили да пећница у локалу ради тако да се не мери потрошња електричне енергије. Вештак електроструке је утврдио да је на трофазну утичницу прикључена пећ за пекарску производњу на којој нема натписне плочице, а пећ за пекарску производњу је користила електричну енергију коју електрично бројило није регистровало.

Како је предмет тужбеног захтева накнада за неовлашћену потрошњу електричне енергије, а основ потраживања тужиоца је стицање без основа, сходно чл. 210 ЗОО, одредбом чл. 2 ст. 1 тач. 31 Закона о енергетици је прописано да је крајњи купац свако физичко или право лице или предузетник који купује електричну енергију или природни гас за своје потребе, а чл. 198 истог Закона прописано је шта се све подразумева под неовлашћеном потрошњом, то је имајући у виду напред утврђене битне чињенице и

наведене законске одредбе, правилан закључак првостепеног суда да за настанак облигационог односа у смислу неоснованог обогаћења треба да постоји обогаћење једног лица и осиромашење другог. У конкретном случају нема узрочно-последичне везе, јер имовина тужене није увећана на рачун имовине тужиоца, јер је објекат у спорном периоду био издат у закуп трећем лицу, које је било у државини и користило пећ за пекарску производњу.

Овакав чињенично правни закључак, у потпуности прихвата Апелациони суд, обзиром да се у материјалноправном односу, неовлашћеног коришћења електричне енергије, налазе тужилац, као пружилац услуга коришћења електричне енергије и корисник услуга - треће лице, као купац непокретности, а не тужена као власник електричног бројила. Како тужена није пасивно легитимисана, односно не налази се у материјално правном односу са тужиоцем у погледу неовлашћеног коришћења електричне енергије, односно стицања без правног основа, то је првостепени суд правилно одбио тужбени захтев у односу на власника бројила, јер према закљученом уговору о закупу, купац је био дужан да плаћа утрошену електричну енергију.

(пресуда Основног суда у Краљеву П.бр. 1386/2018 од 15.01.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1006/20 од 18.02.2020. године)

*Сентенцу приредила: Даница Ђусић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПОСТУПАЊЕ БАНКЕ ГАРАНТА КОД УГОВОРА О ИЗДАВАЊУ БАНКАРСКЕ ГАРАНЦИЈЕ

(Чл. 1083 ЗОО)

У ситуацији када банка гарант у испуњењу своје обавезе из уговору о издавању банкарске гаранције није поступала са пажњом доброг стручњака, неосновано од јемца дужникове обавезе потражује износ за који је таквим поступањем банке увећана дугована сума.

Из образложења:

Чланом 1083 Закона о облигационим односима је предвиђено да се банкарском гаранцијом обавезује банка, према примаоцу гаранције (кориснику) да ће му за случај да му треће лице, не испуни обавезу о доспелости измирити обавезу ако буду испуњени услови наведени у гаранцији.

На расправи пред другостепеним судом је утврђено да је у конкретном случају правни претходник тужиоца Банка, као гарант, закључила са привредним друштвом, као дужником, Уговор о издавању банкарске гаранције у складу са којим је издата гаранција на износ од 64.346.000,00 динара, којим је банка у својству гаранта јемчила Министарству трговине, туризма и услуга, Републичка дирекција за робне резерве, као кориснику гаранције, да ће платити до наведеног износа уколико главни дужник (Привредно друштво) не испуни своју обавезу према кориснику гаранције из основног посла. На основу одредбе чл. 5 Уговора о издавању гаранције, физичко лице јемац платац, овде тужени, је на име обезбеђења уредног измирења обавеза по основу Уговора о издавању гаранције правном претходнику тужиоца, гаранту, предао инструмент обезбеђења – пет меница. Република Србија, корисник гаранције, се писмено обратила Банци гаранту за наплату исте у оквиру рока важења гаранције јер Привредно друштво као главни дужник није измирио своје обавезе. С обзиром да Банка није исплатила износ за који је дала гаранцију по захтеву корисника, пресудом Вишег трговинског суда у Београду обавезана је да то учини. Банка гарант, није у предвиђеном року испунила обавезу по правноснажној пресуди, па је Република Србија као извршни поверилац поднела предлог за извршење. У поступку принудне наплате са рачуна Банке тужиоца наплаћен је укупно износ од 113.669.811,80 динара. Наведени износ увећан за камату, укупно 142.119.925,73 динара Банка тужилац је потраживала од јемца дужникове обавезе у поступку настављеном као поводом приговора против платног налога.

Из изнетих разлога, Апелациони суд суд је применом чл. 460 став 4 ЗПП, делимично одржао на снази платни налог. По оцени овог суда, Банка као гарант у испуњењу своје обавезе није поступала са пажњом доброг стручњака, јер је дуговани износ кориснику гаранције исплатила тек у поступку принудног извршења што је довело до увећања дуговане суме за износ од 49.323.811,08 динара на име главног дуга и законске затезне камате од 45.262.955,83 динара обрачунате на целокупан износ, који сходно наведеном тужилац неосновано потражује од туженог као јемца.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-5254/19 од 05.02.2020. године)

*Сентенцу приредила: Тамара Ранковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПОРОДИЧНО ПРАВО

ИЗДРЖАВАЊЕ СУПРУЖНИКА ПО ПРЕСТАНКУ БРАКА

(Чл. 151 ст. 3 Породичног закона)

Чињеница да након престанка брака тужила нема довољно средстава за издржавање није од пресудног утицаја при утврђењу да тужила није сада у неповољнијој материјалној ситуацији од оне у којој је била пре закључења брака, а да је туженом након престанка брака потребна туђа нега и помоћ, због чега би обавезивање туженог да плаћа издржавање тужили представљало очигледну неправду за туженог.

Из образложења:

Имајући у виду утврђено чињенично стање, које се ни жалбеним наводима тужиле не оспорава, правилно је првостепени суд применио материјално право и одлучио о тужбеном захтеву тужиле. Наиме, чл. 151 ст. 1 Породичног закона, прописано је да супружник који нема довољно средстава за издржавање, а неспособан је за рад или је незапослен, има право на издржавање од другог супружника сразмерно његовим могућностима, док је ставом 3. овог члана прописано да нема право на издржавање супружник ако би прихватање његовог захтева за издржавање представљало очигледну неправду за другог супружника. Суштина законске одредбе из чл. 151 Породичног закона, између осталог је и у солидарности између супружника, па се супружнику који нема довољно средстава за живот, а није радно способан или је незапослен даје право на издржавање од другог супружника сразмерно његовим могућностима. То право једног супружника је ограничено стандардом очигледне неправде према другом супружнику, што би у овом случају био тужени, а постојање очигледне неправде утврђује се на основу свих околности конкретног случаја. Наиме, правилно закључује првостепени суд да на страни тужиле постоји довољна радна способност да може за себе да обезбеди егзистенцијални минимум, посебно имајући у виду да живи у породичном домаћинству заједно са сином који сноси режијске трошкове, што јасно указује да је стамбено питање тужиле решено, а такође тужила остварује и пензију коју је остваривала и пре закључења брака са туженим и добија и новчану помоћ од своје троје пунолетне деце. Дакле, тужила након престанка брака са туженим није дошла у неповољнију материјалну ситуацију од оне у којој је била пре закључења брака са туженим. С друге стране код туженог је у потпуности престала радна способност што је

првостепени суд утврдио на основу увида у потврду која је издата од стране немачких лекара из које недвосмислено произилази да је тужени лице које је има озбиљне здравствене проблеме који су везани за рад срца и могућност да се креће услед чега је туженом потребна туђа нега и помоћ. Следом изнетог се закључује да је тужена у могућности да уз појачан напор обезбеди својим радом одређена материјална средства поред својих месечних прихода које остварује за разлику од туженог који осим пензије коју остварује у Немачкој (где су трошкови за издржавање на знатно вишем нивоу у односу на Србију) нема других примања и није у могућности да се додатно радно ангажује због озбиљних здравствених проблема. Поред наведеног очигледну неправду за туженог представљала би и чињеница да издржава лице са којим је брачну заједницу засновао у позним годинама, нема заједничку децу, није стицао заједничку имовину и био је релативно кратко у браку (две и по године је трајала заједница живота странака) и које га је напустило у време када је био тешко болестан.

Жалбени наводи тужиље се своде на тврдњу да су приходи туженог знатно већи у односу на приходе тужиље, која сада нема довољно средства за издржавање, што је такође неспорно утврђено у току првостепеног поступка. Међутим, за примену института очигледне неправде није једино од значаја висина прихода странака, већ и околности на које се позива тужени, а које околности тужиља не оспорава. Наиме, основано се тужени позива на околности због којих би обавезивање туженог да плаћа тужиљи издржавање било противно елементарним моралним принципима, јер је тужиља својевољно без оправданог разлога напустила брачну заједницу када је туженом на болничком лечењу помоћ супружника била неопходна, а коме је и након престанка брака потребна туђа нега и помоћ, те како након престанка брака са туженим, тужиља није дошла у неповољнију материјалну ситуацију од оне у којој је била пре закључења брака са туженим, то и по оцени другостепеног суда обавезивање радно неспособног туженог да плаћа издржавање тужиљи којој радна способност није потпуно престала, представљало би очигледну неправду за туженог.

(пресуда Основног суда у Пожаревцу 41П2.бр. 162/20 од 30.06.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж.бр.369/20 од 12.11.2020. године)

*Сентенцу приредила: Светлана Илић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРАВО СТАНОВАЊА МАЛОЛЕТНЕ ДЕЦЕ**(Чл. 194 Породичног закона)**

Право становања мал. деце је једно од најважнијих права из корпуса права детета и траје до пунолетства деце на целом стану или делу стана, коме праву морају бити подређена, ограничена права и интереси родитеља.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да су странке дана 26.10.2009. године закључиле брак и у току трајања брачне заједнице рођено је троје мал. деце. Тужила и тужени живе у истој кући, власништво туженог, у одвојеним собама јер је дошло до престанка брачне заједнице чија сврха се више не остварује. Кућа туженог је приземна, има кухињу, купатило, 4 собе и 2 ходника, а тужила нема право својине на усељивом стану. Првостепени суд је правоснажном судском одлуком у ставу првом изреке развео брак странака, у ставу другом изреке троје мал. деце странака поверено је на самостално вршење родитељског права мајци, док у ставу трећем изреке обавезан је тужени да на име издржавања мал. деце плаћа одређене новчане износе месечно и у ставу четвртм изреке уређен је и лични однос између мал. деце и другог родитеља којем деце нису поверена на самостално вршење родитељског права.

Првостепени суд је закључио да тужила нема право својине на усељивом стану-кући, да су њој поверена малолетна деца на самостално вршење родитељског права, са чиме се тужени сагласио и да је у најбољем интересу малолетне деце да остану у досадашњој средини, уз мајку, у делу куће туженог, у одвојеним собама од туженог и применом чл. 194, чл. 6 и чл. 266 Породичног закона и чл. 3 Конвенције о правима детета установио право становања на делу куће туженог у корист заједничке малолетне деце странака и тужиле.

Одредбом чл. 194 тач. 1 Породичног закона прописано је да дете и родитељ, који врши родитељско право имају право становања на стану чији је власник други родитељ детета, уколико дете и родитељ који врши родитељско право немају право својине на усељивом стану, док тач. 2 истог члана одређује да право становања траје до пунолетства, а тач. 3 регулише да

немају право становања дете и родитељ, ако би прихватање њиховог захтева за право становања представљало очигледну неправду за другог родитеља.

Право становања у корист мал. деце је право из корпуса права детета и траје до пунолетства детета. Титулар права становања има право да станује у туђем стану-кући, али не и да њиме располаже и титулар права становања то може чинити у обиму, који му је одређен или конституисан, што значи на целом стану или делу стана. Ово право искључиво је резервисано за непокретне ствари и то само оне које представљају стамбене објекте. Право становања мал. деце је једно од најважнијих права коме морају бити подређена, ограничена права и интереси родитеља. При томе, родитељ који врши родитељско право над мал. децом нема изворно право становања, већ то право имају само мал. деца и утврђује се у интересу деце.

Правилно је првостепени суд утврдио да су мал. деца поверена на самостално вршење родитељског права мајци, са чиме се сагласио и отац, а да мајка мал. деце нема право својине на усељивом стану, па је по оцени другостепеног суда, првостепени суд правилно закључио да мал. деца имају право становања на делу стана-куће чији је власник други родитељ, те да право становања траје до пунолетства мал. деце, тако да заједничка мал. деца странака остану да живе у досадашњој, познатој средини, што је у најбољем интересу мал. деце. Најбољи интерес деце је један од комплементарних принципа који произилази из Конвенције о правима детета и представља правни стандард који је увек у првом плану када се одлучује о заштити права и интереса детета, а цени се према околностима сваког конкретног случаја.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару ЗП2 бр. 487/20 од 04.12.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-49/21 од 08.02.2021. године)

*Сентенцу приредила: др Татјана Кандић
судија у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПОСТУПАК ПОСРЕДОВАЊА У БРАЧНИМ СПОРОВИМА

Не постоји повреда одредбе чл. 231 ст. 3 Породичног закона у ситуацији када је поступајући судија применом одредбе чл. 230 ст. 2 тач. 4 Породичног закона ставио ван снаге претходно донето решење којим је одређено да се спроводи поступак мирења странака, из разлога што парничне странке живе у иностранству.

Из образложења:

Одредбом чл. 230 ст. 2 тач. 4 Породичног закона прописано је да се посредовање у брачном спору не спроводи ако један или оба супружника живе у иностранству, док је одредбом чл. 231 ст. 3 Породичног закона прописано да судија који руководи посредовањем не може учествовати у доношењу одлуке у некој каснијој фази поступка, осим ако је посредовање успело.

Првостепени суд је у конкретном случају процесним решењем ставио ван снаге раније донето решење којим је одређено да се спроводи поступак мирења странака. У даљем току поступка саслушане су парничне странке, тужилац је недвосмислено изјавио да жели развод, да су брачни односи странака дуже време поремећени, да брак у конкретном случају не остварује своју сврху, па је суд на основу утврђеног чињеничног стања применом чл. 41 Породичног закона одлучио као у изреци, да се брак странака разведе.

Жалбени наводи тужене да је поступајући судија у првостепеном поступку већ учествовао у поступку мирења странака и да не може учествовати у доношењу одлуке у некој каснијој фази поступка, осим ако је посредовање успело, те да је у том смислу учињена повреда одредбе чл. 231 ст. 3 Породичног закона, не могу се прихватити као основани. Ово из разлога што је првостепени суд правилном применом одредбе чл. 230 ст. 2 тач. 4 Породичног закона, на рочишту за главну расправу донео решење у домену управљања поступком, којим је стављено ван снаге раније донето решење да се спроводи поступак мирења странака, уз образложење да се посредовање не спроводи зато што парничне странке живе у иностранству. Из наведеног произилази да поступак мирења странака није ни вођен, па одлука није донета уз битну повреду одредбе чл. 231 ст. 3 Породичног закона.

(пресуда Основног суда у Брусу 2П2.бр. 60/18 (17) од 05.12.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-165/20 од 12.05.2020. године)

*Сентенцу приредила: Емилија Лепојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

НАСЛЕДНО ПРАВО

ОБРАЧУН НЕЖНОГ НАСЛЕДНОГ ДЕЛА

(Чл. 48 Закона о наслеђивању)

Приликом обрачуна нужног наследног дела наследника полази се од обрачунске вредности заоставштине, до које се долази пописивањем и проценом целокупне имовине коју оставилац има у тренутку смрти.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању првостепеног суда, тужила као брачни друг и тужени као деца из првог брака пок. Д.Л., чине круг законских наследника који се позивају на наслеђе иза смрти пок. Д.Л., а према одредби чл. 39 Закона о наслеђивању они чине и нужне наследнике пок. Д. Нужни део потомака и брачног друга оставиоца, према чл. 40 ст. 2 Закона о наслеђивању, чини половина од дела који би им припао по законском реду наслеђивања. У конкретном случају тужила као брачни друг и тужени као деца оставиоца чине први наследни ред који наслеђују на једнаке делове, сходно чл. 9 Закона о наслеђивању, па у конкретном случају нужни наследни део сваког од њих износи по 1/6 на заоставштини пок. Д.Л., на основу којих законских одредби првостепени суд је одлучио као у ставу трећем изреке првостепене пресуде при чему удео од 1/6 се рачуна на уделу од 747/1250. За преостали тражени својински удео до 1/6 на целом стану, првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиле као неоснован и одлучио као у изреци првостепене пресуде у ставу четвртном.

Закључак првостепеног суда, са донетом одлуком и датим образложењем Апелациони суд у Крагујевцу за сада не може прихватити као правилан и на закону заснован.

Наиме, да би се обрачунао нужни наследни део наследника, сходно члану 48 Закона о наслеђивању полази се од обрачунске вредности заоставштине, до које се долази пописивањем и проценом целокупне имовине коју оставилац има у тренутку смрти, заједно са свим његовим завештајним располагањем, свим његовим потраживањима, чиме се утврђује актива, а затим и пасива, тако што се од напред утврђене вредности одбије износ оставиоцевих дугова као износ трошкова, као и износ трошкова пописа и процене заоставштине и уобичајне трошкове сахране. Од активе се одузима пасива ради добијања чисте заоставштине којој се додају вредности свих поклона за које је оставилац

ма на који начин учинио неком од законских наследника, као и вредност поклона за коју је оставилац наредио да се наследнику не урачунавају у наследни део и свему томе додаје се и вредност поклона које је оставилац у последњој години свог живота учинио онима који нису законски наследници. Одредбом члана 53 Закона о наслеђивању прописано је да када је нужни део повређен, смањују се завештајна располагања, а враћају се и поклони ако је то потребно да се нужни део намири. Полазећи од напред наведених законских одредби, погрешно је првостепени суд утврдио нужни наследни део тужиле, из разлога што је првобитно требало утврдити активу и пасиву пок. Д., затим обрачунску вредност заоставштине, а након тога уколико заоставштину пок. Д. ипак чини само спорни стан, потребно је извршити редукцију тестаментa и тако одредити нужни наследни део тужиле. Обзиром да првостепени суд није применио одредбу чл. 48 Закона о наслеђивању, без које одредбе се не може ни правилно одлучити о делу тужбеног захтева тужиле којим је тражила да се утврди да јој је повређен нужни део и да треба смањити завештајна располагања, то је првостепена пресуда морала бити укинута.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 21П-1608/17 од 28.02.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-3037/19 од 06.09.2019. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Тимотијевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПОСТУПАЊЕ ПО ЗАХТЕВУ ЗА ПОНИШТАЈ ПРАВНОСНАЖНОГ ОСТАВИНСКОГ РЕШЕЊА

Правноснажно оставинско решење не може се поништити у парничном поступку, већ се захтев за укидање или поништај клаузуле правноснажности и извршности подноси оном суду и у оном предмету у ком је донета судска одлука, снабдевена таквом клаузулом. Сагласно одредби чл. 220 ст. 4 Закона о наслеђивању, тужбеним захтевом у парничном поступку може се тражити поништај наследничке изјаве у роковима који су предвиђени одредбом чл. 117 Закона о облигационим односима.

Из образложења:

Правилно је, по оцени Апелационог суда, одлучио првостепени суд када је одбио тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се поништи оставинско решење снабдевено клаузулом правноснажности, тако да исто не производи правне последице од дана доношења.

Наиме, у току поступка је утврђена као неспорна важна чињеница да је тужилац уредно и благовремено примио решење о наслеђивању чији поништај тужбеним захтевом тражи, платио је судску таксу на предметно решење и није изјавио жалбу у законом предвиђеном року, због чега је решење постало правноснажно дана 29.05.2012. године. Правноснажно оставинско решење не може се поништити у парници, већ се сагласно чл. 220 ст. 4 Закона о наслеђивању, може тражити поништај наследничке изјаве у роковима који су предвиђени одредбом чл. 117 Закона о облигационим односима, тј. у року од годину дана од дана сазнања за разлог рушљивости, односно од престанка принуде, с тим што право у сваком случају престаје истеком рока од 3 године од дана давања изјаве. Како је у конкретном случају утврђено да је тужилац на рочишту одржаном дана 20.04.2012. године дао позитивну наследничку изјаву, којом се прихватио наслеђа иза смрти свог покојног деде, а тужба у овој правној ствари поднета је дана 03.05.2019. године произилази да је тужилац преклудиран у праву да тражи поништај дате наследничке изјаве, с обзиром на очигледан протек објективног рока од 3 године од дана давања изјаве. Захтев за укидање или поништај клаузуле правноснажности и извршности подноси се оном суду и у оном предмету у ком је донета судска одлука, снабдевена таквом клаузулом, након чега суд може решењем да укине клаузулу уколико је иста дата противно закону, што значи да се овакав захтев не може поднети у форми тужбе као што је тужилац то учинио - са захтевом за доношење пресуде ради поништаја клаузуле правноснажности.

*(пресуда Основног суда у Ужицу, Судска јединица Бајина Баишта I-3П.
678/19 од 05.12.2019. године и пресуда Апелационог суда
у Крагујевцу Гж-505/20 од 19.08.2020. године)*

*Сентенцу приредила: Емилија Лепојевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

РАДНО ПРАВО

ПРАВО ЗАПОСЛЕНОГ ВОЗАЧА АУТОБУСА НА УВЕЋАЊУ ЗАРАДУ ЗА ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД У ОДСУСТВУ ЕВИДЕНЦИЈЕ ПОСЛОДАВЦА О РАДНОМ ВРЕМЕНУ ЗАПОСЛЕНИХ

(Члан 108. Закона о раду „Службени гласник РС“ број 24/05, 61/05 и 54/09 у вези са члановима 23, 24. и 25. Закона о евиденцијама у области рада „Службени лист СРЈ“ број 101/05- др. закон и 36/09-др. закон)

Запослени возач аутобуса може да оствари право на увећању зараду по основу прековременог рада на основу сопствене евиденције о обављеном раду, уколико су обављање таквог рада и његов обим очигледно били познати послодавцу (невезано од чињенице што послодавац у поступку није доставио евиденцију о присутности на раду као ни путне налоге за запосленог).

Из образложења:

Тужилац је био у радном односу код туженог послодавца почев од 13.10.2006. године, на основу закључених уговора о раду, на неодређено време где је обављао послове возача аутобуса, са пуним радним временом у трајању од 8 часова дневно и 40 часова недељно. У периоду од 30.10.2009. године до 05.10.2012. године, тужилац је поред уговореног радног времена (у трајању од 40 часова недељно) радио (као и други запослени возачи код туженог) и сваке суботе у месецу као и сваке друге недеље у месецу. Тужилац је према сопственој евиденцији, на тај начин остварио рада у утуженом периоду, сате прековременог рада, које му тужени није платио. Тужени није доставио евиденцију о присутности на раду тужиоца, као ни путне налоге за рад тужиоца у утуженом периоду, а ни решења о коришћењу годишњег одмора која је у том периоду достављао тужиоцу. Правилником о раду који је важио код туженог послодавца почев од 01.04.2011. године, прописано је да се шефу саобраћаја доставља извештај о прековременом раду најкасније у року од 7 дана од обављеног прековременог рада (члан 20.) Тужилац је, као и остали запослени возачи, радио према унапред од стране надређених, припремљеним и објављеним распоредима рада како у погледу релације тако и у погледу времена поласка и доласка на одређеним им релацијама и због тако организованог рада од стране туженог сваке суботе и сваке друге недеље у месецу, није ни било

потребе водити посебне евиденције јер је тужилац сву документацију која је за те дане пратила његов рад (путне налоге и тахограф листове) предавао после обављеног рада својим шефовима. Нико од запослених возача, па ни тужилац, није достављао извештај о тако обављеном прековременом раду шефу саобраћаја у смислу члана 20. Правилника о раду туженог из 2011. године, а запослени возачи, па и тужилац, код туженог су остваривали право на слободне дане али не по основу тако остварених часова прековременог рада (за рад сваке суботе и сваке друге недеље у месецу), већ по другим основима.

У конкретном случају, по оцени Апелационог суда, тужилац је доказима којима је располагао - сопственом евиденцијом о обављеном прековременом раду и исказима саслушаних сведока (па и запослених код туженог, да су возачи код туженог радили сваке суботе и сваке друге недеље у месецу по распореду својих претпостављених), доказао чињенице на којима заснива право на увећану зараду за рад обављен у дужем трајању од уговореног од 40 часова недељно и то за прековремени рад обављен суботом и у току две недеље у месецу и то у трајању од по 8 сати. Наиме, дужност туженог као послодавца је да возачима организује рад тако да се он обавља у складу са Законом и уговореним бројем радних часова као и да води евиденцију о радном времену запослених возача, па и тужиоца, сходно члановима 23, 24. и 25. Закона о евиденцијама у области рада због чега по оцени Апелационог суда, на право тужиоца на утужено потраживање не утиче чињеница да тужени није дужан да путне налоге чува дуже од две године од дана издавања, како је то предвиђено чланом 4. Правилника о садржини, издавању и вођењу путних налога и евиденција о издатим путним налозима. Ово тим пре, што се сходно одредби члана 25. став 3. Закона о евиденцијама у области рада, подаци из евиденције о зарадама запослених чувају трајно. Како у смислу одредби овог Закона, путни налози нису једино доказно средство да је тужилац као запослени возач обавио рад дужи од пуног радног времена код туженог, а у конкретном случају, тужилац је доказима којима је једино располагао, не само доказао да је несумњиво обавио рад у трајању дужем од уговореног управо на захтев туженог послодавца, односно да је тај рад обавио по налогу-унапред припремљеном од стране туженог плана распореда рада свих возача (па и тужиоца), за рад сваке суботе у месецу и сваке друге недеље у месецу и то у трајању од по 8 сати, већ и да је обављање таквог рада и његовог обима, очигледно било познато туженом као послодавцу, по оцени Апелационог суда, тужени се не може ослободити обавезе да плати несумњиво обављен прековремени рад, само због тога што није дужан да путне

налоге чува дуже од две године од дана издавања и што тужилац није предао извештај о прековременом раду. Поред тога, из садржине члана 108. Закона о раду не произлази обавеза запосленог ни да води евиденцију ни да предаје извештај о обављеном раду у дужем трајању од уговореног (у смислу члана 20. Правилника о раду туженог из 2011.године), јер би у супротном био прекршен принцип из члана 8. став 1. Закона о раду, према коме општи акт или уговор о раду не могу да садрже одредбе којима се запосленом дају мања права или утврђују неповољнији услови рада од права и услова који су утврђени законом. Из изнетих разлога, по оцени Апелационог суда сходно одредби члана 9. став 1. истог закона, која прописује да ако општи акт или поједине његове одредбе утврђују неповољније услове рада од услова утврђених законом, примењују се одредбе закона, тужилац има право на исплату утуженог потраживања, јер свакоме, па и тужиоцу, за обављени рад припада правична накнада.

(пресуда Основног суда у Јагодини П1-565/15 од 26.04.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-3930/19 од 12.08.2020. године и решење Врховног касационог суда Рев2. 3221/2018 од 19.06.2019. године)

*Сентенцу приредила: Бојана Цветковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ, ПРАВИЛНА ПРИМЕНА ОТКАЗНОГ РАЗЛОГА ОД СТРАНЕ ПОСЛОДАВЦА И ПОНИШТАЈ РЕШЕЊА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ ЗАПОСЛЕНОМ

**(Члан 179. став 5. тачка 1. Закона о раду „Службени
гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14)**

Законитост решења о отказу уговора о раду по основу технолошких, економских или организационих промена у поступку рационалног смањења броја запослених код послодавца зависи од правилне примене критеријума за утврђивање технолошког вишка које је одредио послодавац својим актом.

Из образложења:

Тужилац је код туженог био у радном односу на неодређено време по основу закљученог Уговора о раду од 26.11.2012. године и анексима истог

и био распоређен на радном месту „виљушкарите“. Тужени је оспореним решењем од 31.08.2016. године, отказао тужиоцу уговор о раду са припадајућим анексима применом одредбе члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду, јер је услед технолошких, економских и организационих промена дошло до смањења обима посла на тужиоцевом радном месту. У образложењу оспореног решења, поред осталог је наведено: да је код послодавца дошло до смањења обима посла услед ког је настала потреба за смањењем броја извршилаца на одређеним радним местима, између осталог и на радном месту „виљушкарите“; да је тужени донео Одлуку дана 26.07.2016. године, којом је напред наведено констатовано и у оквиру које је утврдио критеријуме за утврђивање запослених као технолошког вишка и то: године радног стажа које је запослени остварио код послодавца, број извршилаца који је потребан на одређеном радном месту и однос запосленог према раду оцењен од стране непосредно надређеног; да запослени тужилац до дана доношења решења имао радни стаж код послодавца у трајању од укупно 4 године и 1 месец, да је сходно Правилнику туженог на радном месту „виљушкарите“ предвиђено 10 извршилаца, а да послодавац има потребу за само 8 извршилаца на радном месту „виљушкарите“ и да је применом утврђених критеријума, примењујући критеријум однос запосленог према раду, (упоређујући однос запосленог тужиоца према раду и однос према раду других запослених на истом радном месту) и узимајући у обзир године радног стажа, донео одлуку да се запосленом тужиоцу откаже Уговор о раду у смислу члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду и у складу са Одлуком од 26.07.2016. године. Одлуком од 26.07.2016. године, поред критеријума за утврђивање запослених као технолошког вишка (тачка II), утврђена су (тачком III), и имена запослених који су технолошки вишак - укупно 8, међу којима и тужилац (у сектору производње) као и још један запослени на радном месту виљушкарите (у сектору логистика).

Оценом односа запослених према раду и радним задацима од 25.07.2016. године, од четворо запослених на радном месту „виљушкарита“ у сектору производња, тужиоца је, непосредни руководилац, оценио негативним описом - да није извршавао радне задатке, да је показао непоштовање и непослушност према надређеном, те да није показивао тимски дух према колективу. Дана 10.04.2016. године и 12.06.2016. године, (пре тужиоцевог отказа), тужени послодавац је примио два лица у радни однос на неодређено време.

Према одредби члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду запосленом може да престане радни однос ако за то постоји оправдани разлог који се односи на потребе послодавца и то ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла, или дође до смањења обима посла. Сходно наведеном, а код утврђених чињеница: да су код туженог послодавца наступиле одређене промене, да је прво дана 25.07.2016. године извршио оцењивање запослених, па и тужиоца, а да је тек накнадно тужени Одлуком од 26.07.2016. године, утврдио не само да је због организационих промена код послодавца дошло до смањења броја извршилаца, већ и критеријуме за утврђивање технолошког вишка које је морао кумулативно да примени; да образложење оспореног решења уопште не садржи разлоге због чега је у односу на друга два критеријума (године радног стажа које је запослени остварио код послодавца - 4. године и 1. месец и број извршилаца који је потребан на одређеном радном 8) тужени у односу на тужиоца применио– критеријум „однос запосленог према раду оцењен од стране непосредно надређеног“, односно не садржи уопште разлоге - да ли су запослени који су били са тужиоцем у конкуренцији, применом свих критеријума били у бољем положају у односу на тужиоца, применом и наведена два критеријума, а не само критеријума „однос запосленог према раду оцењен од стране непосредно надређеног“, као и да су на раду код туженог на радном месту виљушкареста остали запослени два лица која су засновала радне односе на неодређено време дана 10.04.2016. године и 12.06.2016. године, оспорено решење о отказу уговора о раду тужиоцу је незаконито. Поред тога, тужени ну смислу члана 231. ЗПП, није доказао, ни да је Одлуком од 26.07.2016. године, утврђено да један од кумулативно прописаних критеријума има предност у односу на остале критеријуме већ ни да је у односу на тужиоца, применом свих критеријума које је сам прописао, овај отказни разлог основано употребљен.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу П1-679/18 од 10.10.2018. године и Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-79/20 од 31.07.2020. године)

*Сентенцу приредила: Бојана Цветковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВА НА ОДСУСТВО
ЗБОГ ПРИВРЕМЕНЕ СПРЕЧЕНОСТИ ЗА РАД**

**(Чл. 179. став 3. тачка 3. Закона о раду
„Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14)**

Понашање запосленог током одсуствовања због привремене спречености за рад, које није супротно прописаној терапији и сврси због које је одсуство одобрено и којим не спречава своје оздрављење и не утиче на погоршање здравственог стања, не представља отказни разлог злоупотребе права на одсуство због привремене спречености за рад.

Из образложења:

Одредбом члана 179. став 3. тачка 3. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14), прописано је да послодавац може да откаже уговор о раду запосленом уколико не поштују радну дисциплину, и то ако злоупотреби право на одсуство због привремене спречености за рад.

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, тужилац је, као дипломирани економиста, од 01.04.2005. године био у радном односу код туженог на неодређено време и обављао је послове шефа књиговодства у финансијско рачуноводственом сектору, затим послове финансијског директора, а касније је премештен да обавља послове извршног директора за финансијску контролу, које послове је обављао све до доношења решења којим је тужиоцу отказан уговор о раду због непоштовања радне дисциплине прописане чланом 179. став 3. тачка 3. Закона о раду и члана 52. Појединачног колективног уговора туженог. Пре доношења оспореног решења, тужени је писаним упозорењем упозорио тужиоца о постојању разлога за давање отказа и то из разлога јер је тужени дана 29.02.2016. године дошао до сазнања, да је тужилац дана 30.12.2015. године у својству овлашћеног судског вештака економско-финансијске струке боравио у службеним просторијама предузећа АА, вршећи одређене послове везане за вештачење у предмету Основног суда у ..., а затим и предао сачињени писани налаз Основном суду у ... дана 04.01.2016. године, иако се у то време налазио на одсуству с посла због привремене спречености за рад. Утврђено је и да је тужилац дана 30.12.2015. године боравио у службеним просторијама предузећа АА, ради обављања радњи везаних за вештачење у предмету Основног суда

у ..., а да је дана 04.01.2016. године у Основном суду у ... предао писани налаз и мишљење. Тужилац је био привремено спречен за рад од 01.12.2015. године до 15.12.2015. године, од 16.12.2015. године до 31.12.2015. године и од 01.01.2016. године до 31.01.2016. године. Из исказа сведока психијатра др ББ, чији је тужилац био пацијент, утврђено је да је тужилац уредно долазио на контроле, да је узимао терапију, да је био врло депресиван, због чега му је дата терапија и отворено боловање, као и да околност да је тужилац у току лечења обављао послове као судски вештак ван свог пребивалишта није утицала ни на погоршање ни на побољшање његовог здравственог стања. Из налаза и мишљења вештака психијатра др ВВ је утврђено да се код тужиоца не региструје присуство душевне болести, душевне заосталости, привремене душевне поремећености, већ да су проблеми на радном месту узроковали појаву анксиозности са соматизацијом која је достигала ниво да у битном степену умањи тужиочев позитиван однос према боравку на радном месту и самом радном ангажману, а што је довело до проблема концентрације, умањене продуктивности и нарушило квалитет рада, као и да у медицинској документацији не постоје констатоване чињенице које би указивале на додатно погоршање здравственог стања тужиоца, односно постојање негативног утицаја послова које је тужилац обављао за време трајања привремене спречености за рад, јер је на радну способност тужиоца првенствени утицај имао амбијент и атмосфера у којој је обављао послове, а не садржај обавеза. Код тужиоца је решењем РФЗ ПИО од 23.09.2016. године утврђен потпуни губитак радне способности, као последица болести, а привременим решењем РФЗ ПИО од 01.10.2016. године утврђено му је право на инвалидску пензију.

Према изнетом, злоупотреба би постојала, уколико је тужилац својим понашањем за време привремене спречености за рад, а пре свега обављеним радњама везаним за вештачење у предузећу АА дана 30.12.2015. године и изради писаног налаза вештака дана 02.01.2016. године, који је предао суду 04.01.2016. године, спречио оздрављење или утицао да се погорша здравствено стање, а које је разлог његове спречености за рад. С тим у вези, првостепени суд је правилно закључио да чињеница да је тужилац за време привремене спречености за рад обављао послове судског вештака (тако што је 30.12.2015. године боравио у просторијама предузећа АА обављајући одређене радње везане за вештачење у предмету ... и што је 04.01.2016. године предао Основном суду у ... сачињени налаз у предмету ...), што представља

умни посао и ангажовање интелектуалних капацитета тужиоца, није утицала ни на погоршање ни на побољшање здравственог стања тужиоца, јер наведени послови из области вештачења нису спречили оздрављење тужиоца, нити су утицали на погоршање здравственог стања, односно нису негативно утицали на процес излечења тужиоца. Наиме, природа тужбичеве болести била је таква да није морао да мирује, ординарајући лекар му није прописао нити препоручио одређено понашање у циљу оздрављења, већ је утврђено да је узрок болести била средина, радно окружење, пословна клима и атмосфера код туженог, а не садржај послова дипломираног економисте и вештака економско финансијске струке.

(пресуда Основног суда у Ужицу ПП. 7/19 од 09.07.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-2973/19 од 04.02.2020. године)

*Сентенцу приредила: Дајана Младеновић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

УМАЊЕЊЕ ЗАРАДЕ ЗАПОСЛЕНОГ ПО ОСНОВУ РАДНОГ УЧИНКА

**(Чл. 107. ст. 2 у вези са чланом 106. Закона о раду
(„Службени гласник РС“, број 24/05 75/14)**

Зарада запосленог може се умањити по основу радног учинка искључиво у складу са критеријумима прописаним актом послодавца који мора да садржи елементе за утврђивање прописане чланом 107. став 2. Закона о раду (квалитет, обим обављеног посла и однос запосленог према радним обавезама).

Из образложења:

У конкретном случају, тужилац је запослен на радном месту машиновође у Секцији за вучу возова Београд. Диспозитивом решења в.д. директора туженог од 30.01.2018. године о оцени радног учинка запосленог, тужиоцу је умањена основна зарада за месец јануар 2018. године за 5%, на основу члана 6 тачка 1 и 3 Упутства туженог о оцени радног учинка запослених, јер је тужилац у јануару 2018. године непотпуно обавио посао у односу на нормирани или планирани посао; у образложењу решења је наведено да се

тужиоцу умањује основна зарада за јануар 2018. године, због тога што је одбио налог надзорника вуче ОЈ за вучу возова дана 08.12.2017. године, да после извршене вожње, након остварених 13 сати и 20 минута, буде упућен на одмор у обртној јединици, већ се самовољно упутио у „режи“ у домицилну станицу. Упутством о оцени радног учинка запослених у АД за железнички превоз робе „Србија Карго“ Београд број 4/2017-389-143 од 15.08.2017. године, је између осталог утврђено, да је основна зарада производ вредности једног радног часа, коефицијента посла из уговора о раду, односно, анекса уговора о раду и просечног месечног фонда часова од 174 часа (члан 3), да се основна зарада запосленог може умањити највише 20% месечно по основу критеријума из члана 4. Упустава, између осталог и за непотпуно обављање посла у односу на планиране или нормиране послове у зависности од врсте посла (члан 6. став 1. тачка 1.); из обрачуноског листа зараде за тужиоца је утврђено да је за месец јануар 2018. године тужиоцу умањена зарада на основу резултата рада за наведени месец за износ од 1.580,00 динара.

Правилно је одлучио првостепени суд када је усвојио тужбени захтев тужиоца и поништио као незаконито решење туженог број 1/2018-501/147 од 30.01.2018. године и досудио тужиоцу обустављени износ зараде у висини за који му је неосновано умањена основна зарада за месец јануар 2018. године по основу незаконитог решења о оцени радног учинка, као и на уплату доприноса пензијског и инвалидског осигурања на наведени износ. Наиме, одредбом члана 106. Закона о раду прописано је да се зарада за обављени рад и време проведено на раду састоји од основне зараде, дела зараде за радни учинак и увећане зараде. Одредбом члана 107. став 2. истог закона прописано је да се радни учинак одређује на основу квалитета и обима обављеног посла, као и односа запосленог према радним обавезама, а ставом 3. истог члана, да се општим актом утврђују елементи за обрачун и исплату основне зараде и зараде по основу радног учинка из става 1. и 2. овог члана. Из садржине цитираних законских норми произилази да је радни учинак израз ефеката рада запосленог на радном месту у односу на постављене норме, стандарде или планове. Радни учинак се одређује на основу квалитета и обима обављеног посла, а мери се и исказује искључиво у складу са критеријумима утврђеним општим актом послодавца, односно уговором о раду, који треба да садржи елементе за утврђивање радног учинка сходно одредби члана 33. став 1. тачка 10. Закона о раду. Сходно изнетом, сва мерила вредновања рада се морају унапред утврдити, да би

запослени знао колику зараду може очекивати за обим и квалитет свога рада. Нормативи – стандарди су у надлежности организатора процеса рада, а утврђују се на основу стручних метода, оцене и процене послова, полазећи од одређене технологије рада, средстава којима се ради и других техничких и објективних фактора у условима оптималног коришћења пуног радног времена. Послодавац може да умањи зараду запосленом за одређени месец у проценту прописаном општим актом, ако је на основу унапред утврђених критеријума утврдио да је запослени остварио мањи радни учинак због чега му следи умањење зараде у утврђеном проценту.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу П1-588/18 од 30.05.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3455/19 од 12.05.2020. године)

*Сентенцу приредила: Снежана Царевих
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА СИНДИКАЛНОМ ПРЕДСТАВНИКУ

(Чл. 188. ст. 2 Закона о раду)

Узрочна веза између синдикалног деловања запосленог и довођења запосленог у неповољан положај од стране послодавца, се претпоставља. Терет доказивања чињенице - да разлог за престанак радног односа или стављање запосленог у неповољан положај на било који начин не лежи у статусу или синдикалном деловању запосленог, је на послодавцу.

Из образложења:

Изменама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних места укинута су послови и радни задаци на којима је тужилац радио, након чега је решењем туженог отказан је уговор о раду тужиоцу због престанка потребе за његовим радом. Тужилац је био активни члан већинског синдиката АСНС код туженог и повремено члан главног повереништва синдиката.

Одредбом члана 188. став 1. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05... 75/14), прописано је да послодавац не може да откаже Уговор о раду, нити на други начин да стави у неповољан положај запосленог због његовог

статуса или активности у својству представника запослених, чланства у синдикату или учешће у синдикалним активностима. Став 2. истог члана закона, прописује да терет доказивања да отказ уговора о раду или стављање у неповољан положај запосленог није последица статуса или активности из става 1. овог члана је на послодавцу.

Првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиоца да се поништи као незаконито решење о отказу уговора о раду.

Следом наведених норми материјалног права, синдикални представник не ужива апсолутну заштиту од отказа уговора о раду за време обављања функције и по престанку функције, већ заштиту у погледу статуса и активности због којих не може трпети штетне последице. Међутим, уколико су испуњени законом прописани услови за престанак радног односа запосленом неvezано за синдикалну активност, синдикални представник је у истом положају као и остали запослени. Узрочна веза између синдикалног деловања запосленог и довођења запосленог у неповољан положај од стране послодавца, се претпоставља. Терет доказивања чињенице - да разлог за престанак радног односа или стављање запосленог у неповољан положај на било који начин не лежи у статусу или синдикалном деловању запосленог, је на послодавцу. У конкретном случају, Апелациони суд, једнако као првостепени, налази да је тужени у судском поступку (достављањем Правилника о систематизацији радних места од 04.10.2017. године, Акта о измени овог Правилника од 05.12.2017. године, изјавама саслушаних сведока) доказао - да је престанак радног односа тужиоца последица организационих промена код послодавца услед којих је дошло не само до укидања радног места на коме је тужилац радио, већ и до укидања више других радних места, односно до смањења броја запослених на појединим радним местима, због чега је изменом Правилника из децембра 2017. године, за укупно 6 запослених престала потреба за радом код туженог, а у 2017. години, престала је потреба за радом укупно 9 запослених, међу којима и за тужиоца чије је радно место, командира службеног обезбеђења, са једним извршиоцем, укинута.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару П1-185/19 од 10.2.2020. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-1796/20 од 13.1.2021. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Танасковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА БЕЗ ПРАВНОГ ОСНОВА

(Чл. 175. ст. 7. Закона о раду)

Решење о отказу уговора о раду које у образложењу садржи само навођење да су се у складу са дописом Министарства просвете, науке и технолошког развоја стекли услови за отказ уговора о раду је незаконито, јер допис Министарства просвете, науке и технолошког развоја не представља отказни разлог прописан било којим прописом за престанак радног односа запослених у школама.

Из образложења:

Тужилја је уговором о раду број 112/515 од 01.09.2016. године засновала радни однос код тужене на одређено време, и то до преузимања запосленог, односно до коначности одлуке о избору кандидата по конкурс (тачка 3). Овај уговор о раду закључен је на основу одредбе члана 132. став 1 тачка 2 Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09 ... 75/2014), који је важио у то време и којом је било прописано да установа може да прими у радни однос на одређено време без конкурса лице до преузимања запосленог, односно до коначности одлуке о избору кандидата по конкурс. У уводу оспореног решења (које је тужена насловила са решење о истеку уговора о раду по сили закона) наведено је да је исто донето на основу члана 175. став 1 тачка 7 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05 ... 75/14) и члана 168. став 1 ЗОСОБ (није наведен “Службени гласник РС” у којем је објављен), док је у образложењу истог наведено да су се, у складу дописом Министарства просвете, науке и технолошког развоја, стекли услови да директор донесе одлуку као у изреци.

Првостепени суд је усвојио тужбени захтев тужилје и поништио као незаконито решење о отказу уговора о раду.

Одредбом члана 175. тачка 7 Закона о раду је прописано да радни однос престаје, између осталог, и у другим случајевима утврђеним законом, а чланом 168. Закона о основама система образовања и васпитања који је важио у време доношења наведеног решења је прописано да на решење о остваривању права, обавеза и одговорности запослени има право на жалбу органу управљања, у року од 15 дана од дана достављања решења директора.

Оспорено решење, у суштини, не садржи правни основ за престанак радног односа тужили (навођење упућујуће норме садржане у одредби члана 175. тачка 7 Закона о раду, без позивања на посебан закон који садржи одредбе о престанку радног односа који је у конкретном случају примењен, није довољно), а навод тужене у образложењу оспореног решења - да су се у складу са дописом Министарства просвете, науке и технолошког развоја бр. 112-01-00615/2018-04 од 20.08.2018. године стекли услови да директор донесе одлуку као у изреци решења, јасно показује да је разлог због којег је тужили престао радни однос управо наведени допис Министарства просвете. Имајући у виду: да су странке наведеним уговором о раду, и то тачком 3, уговориле да ће тужила да буде у радном односу код тужене школе до преузимања запосленог или до коначности одлуке о избору кандидата по конкурсу; да у конкретном случају у туженој школи у периоду од 01.09.2014. године до 01.09.2018. године није било преузимања, нити је расписиван конкурс за избор кандидата на неодређено време на радно место наставника физике; да у оспореном решењу суштински није наведен правни основ по основу којег је тужили престао радни однос; да поступање у складу са дописом Министарства просвете, науке и технолошког развоја не представља основ прописан било којим прописом као разлог за престанак радног односа запослених у школама; као и да се недостатак правног основа не може накнадно отклонити у поступку пред судом (тужиља је имала право да читањем решења сазна због чега јој је радни однос престао), првостепени суд је правилно закључио да оспорено првостепено решење није законито, као што није законито ни другостепено решење у којем је наведено само то да је донето по основу истека уговора 31.08.2018. године и непостојања обавезе директора да исти продужи.

(пресуда Основног суда у Чачку П1-379/18 од 21.06.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-3135/19 од 10.3.2020. године)

*Сентенцу приредила: Драгана Танасковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПОВРЕДА ЗАБРАНЕ ФИЗИЧКОГ НАСИЉА И ЗЛОСТАВЉАЊА У УСТАНОВАМА ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

(Чл. 45. ст. 1 Закона о основама система образовања и васпитања
(„Службени гласник РС“, број 72/09, 52/11 и 55/13))

Акт физичког насиља манифестован кроз гурање ученика од стране наставника представља понашање којим се крши забрана прописана чланом 45. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања, имајући у виду да је гурање у смислу Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, у првом нивоу изричито прописано као облик физичког насиља и злостављања, због чега исто представља основан разлог за изрицање дисциплинске мере престанка радног односа.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био запослен код тужене на радном месту наставника техничког образовања са VII степеном стручне спреме, почев од 2000. године. Решењем директора тужене од 19.06.2014. године тужилац је оглашен кривим за извршену тежу повреду радне обавезе из члана 45. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања под називом: Забрана насиља, злостављања и занемаривања, зато што је дана 29.04.2014. године у 12,30 часова у одељењу VII-1, ученика тог разреда Н.Н гурнуо и насилно хтео да удаљи из учионице, па му је изречена дисциплинска мера престанак радног односа, уз констатацију да радни однос запосленом престаје даном коначности решења. Против наведеног решења, тужилац је изјавио приговор који је одбијен као неоснован одлуком Школског одбора од 11.07.2014. године.

Одредбом члана 45. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09, 52/11 и 55/13) прописано је да је у установи забрањено: физичко, психичко и социјално насиље, злостављање и занемаривање деце и ученика, физичко кажњавање и вређање личности, односно сексуална злоупотреба деце и ученика или запослених. Према ставу 2. тог члана под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног или понављаног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог. Према ставу 5. наведеног члана под физичким насиљем, у смислу става 1. овог члана, сматра

се: физичко кажњавање деце и ученика од стране запослених и других одраслих особа, свако понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета, ученика или запосленог, насилно понашање запосленог према деци, ученицима или другим запосленим, као и ученика према другим ученицима или запосленим. Према ставу 8. наведеног члана у установи је забрањен сваки облик насиља и злостављања из става 2. овог члана од стране ученика, његовог родитеља, односно старатеља или одраслог, над наставником, васпитачем, стручним сарадником и другим запосленим. Одредбом члана 143. став 1. истог закона, прописано је да су мере за повреду радне обавезе престанак радног односа и новчана казна, док став 2. овог члана закона, предвиђа да запосленом који изврши повреду забране прописне члановима 44. до 46. овог закона, престаје радни однос када одлука директора о утврђеној повреди забране постане коначна и одузима се лиценца. Осим тога, Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, број 30/10) гурање је предвиђено као облик физичког насиља и злостављања.

Дакле, цитираним нормама јасно је прописана забрана, између осталог, физичког насиља и злостављања, у установама образовања и васпитања, која за последицу има престанак радног односа запосленом који исту изврши. Како је у конкретном случају изведеним доказима несумњиво утврђено да је тужилац дана 29.04.2014. године у 12,30 часова у одељењу VII-1, ученика тог разреда Н.Н гурнуо са обе руке и насилно хтео да удаљи из учионице, што је и сам тужилац потврдио у свом исказу датом у поступку, то је по оцени овог суда оспореним решењем истом правилно изречена мера престанка радног односа, имајући у виду да је гурање у смислу Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, у првом нивоу изричито предвиђено предвиђено као облик физичког насиља и злостављања, па је на наведени начин прекршена забрана прописана чланом 45. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања.

(пресуда Основног суда у Јагодини П1-205/16 од 25.07.2017. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-163/20 од 22.01.2021. године).

*Сентенцу приредио: Милош Гемаљевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ЗАСТАРЕЛОСТ НОВЧАНОГ ПОТРАЖИВАЊА ИЗ РАДНОГ ОДНОСА

(Чл. 196 Закона о раду

(„Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14), у вези са чланом 388. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, број 29/78... 57/89 и „Службени лист СРЈ“, број 31/93)

За оцену истакнутог приговора застарелости новчаног потраживања из радног односа, није од утицаја моменат када је тужилац суду доставио поднесак којим је коначно определио висину свог потраживања након обављеног вештачења, јер је према императивној законској одредби члана 388. ЗОО подизањем тужбе наступио прекид застарелости тужиоцевог потраживања.

Из образложења:

Одредбом члана 388. ЗОО прописано је да се застаривање прекида подизањем тужбе и сваком другом повериоцевом радњом предузетом против дужника пред судом или другим надлежним органом, у циљу утврђивања, обезбеђења или остварења потраживања. У конкретном случају, тужилац је ради наплате свог новчаног потраживања из радног односа, према туженој, поднео тужбу у овој правној ствари дана 31.12.2016. године на који начин је, у смислу претходно цитиране законске норме, наступио прекид тока застарелости предметног потраживања. Имајући у виду да према одредби члана 196. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14) сва новчана потраживања из радног односа застаривају у року од три године од дана настанка обавезе, а како се потраживање из предметне парнице односи на период од 01.01.2014. године до 31.12.2016. године, то је јасно да до момента подношења тужбе није протекао трогодишњи рок чак ни од настанка најраније обавезе, а самим тим, супротно становишту првостепеног суда, није наступила ни застарелост тужиоцевог потраживања. Ово посебно из разлога што је према императивној законској одредби члана 388. ЗОО подизањем тужбе наступио прекид застарелости тужиоцевог потраживања према туженој, услед чега је исто у смислу члана 392. став 1. ЗОО почело да тече изнова, док се време које је протекло пре прекида не рачуна у законом одређени рок за застарелост, па моменат када је тужилац суду доставио поднесак којим је коначно определио висину својих

потраживања након обављеног вештачења, није од утицаја на питање оцене истакнутог приговора застарелости потраживања.

(пресуда Основног суда у Краљеву ПП-178/19 од 30.05.2019. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж1-3033/19 од 30.06.2020. године)

*Сентенцу приредио: Милош Гемаљевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

УПОЗОРЕЊЕ НА ПОСТОЈАЊЕ РАЗЛОГА ЗА ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ

**(Чл. 180. Закона о раду
(„Службени гласник РС“, број 24/05, ...,75/14)**

Ускраћивање запосленом права на одбрану у поступку отказивања уговора о раду из дисциплинских разлога не може се сматрати искључиво као пропуст у примени прописаних правила процедуре, већ право на одбрану у поступку отказа уговора о раду представља битан материјално правни услов за законитост решења о престанку радног односа.

Из образложења:

Решењем о отказу уговора о раду број 118 од 06.03.2015. године тужилји је отказан уговор о раду и због неоправданог одсуства са посла почев од 22.10.2014. године, за коју повреду радне обавезе, упозорење о постојању отказног разлога тужилји није достављено, у смислу члана 180. Закона о раду. Примена отказног разлога из члана 179. тачка 2. Закона о раду условљена је и радњама послодавца које су прописане одредбом члана 180. и 181. Закона о раду, а које имају заједнички циљ да запосленом омогуће одбрану од отказног разлога. Одредбом члана 180. став 1. Закона о раду предвиђено је да је послодавац дужан да пре отказа уговора о раду у случају из члана 179. ставови 2. и 3. Закона о раду, запосленог писаним путем упозори на постојање разлога за отказ уговора о раду и да му остави рок од најмање осам дана од дана достављања упозорења да се изјасни на наводе из упозорења. Ставом 2. истог члана је прописано да је у упозорењу из става 1. овог члана послодавац дужан да наведе основ за давање отказа, чињенице и доказе које указују на то да су се стекли услови за отказ и рок за давање одговора

на упозорење. Сходно наведеној одредби доношење упозорења прописане форме и садржине и достављање упозорења тужили на изјашњење су радње које је тужени морао да предузме пре примене насталог отказног разлога из члана 179. став 2. Закона о раду, да би отказ уговора о раду био законит. Како тужени тужили није доставио упозорење о постојању разлога за отказ уговора о раду због изостанка са посла почев од 22.10.2014. године (упозорена је само на изостанак са посла од 15. до 19.09.2014. године), то за наведени изостанак са посла тужени није могао тужили да откаже уговор о раду. Тужени је као послодавац поступио супротно одредби члана 180. Закона о раду, што је противно и начелу прописаном Уставом Републике Србије (ускраћивање права на одбрану), а што се мора санкционисати у судском поступку и непосредном примени ратификоване Конвенције МОП-а број 158 о престанку радног односа на иницијативу послодавца, која у члану 7. прописује да радни однос радника неће престати због разлога везаних за понашање или његов рад пре него што му се омогући да се брани од изнетих навода, осим ако се с разлогом не може очекивати од послодавца да му пружи ту могућност. Сходно наведеном, ускраћивање тужили права на одбрану у поступку отказивања уговора о раду из дисциплинских разлога не може се сматрати искључиво као пропуст у примени прописаних правила процедуре, већ право на одбрану у поступку отказа уговора о раду представља битан материјално правни услов за законитост коначне одлуке.

(пресуда Основног суда у Пожаревцу П1 231/18 од 19.11.2018. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 917/19 од 02.04.2019. године и пресуда Врховног касационог суда Рев2 2379/2019 од 17.10.2019. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ТРОШКОВИ ЗА ОДВОЈЕН ЖИВОТ ОД ПОРОДИЦЕ ЗАМЕНИКА ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

Члан 5. став.1. Уредбе о накнадама и другим примањима изабраних и постављених лица у државним органима (Службени гласник РС“ бр. 48/08-пречишћен текст 78/12),

Члан 45. Уредбе о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника („Службени гласник РС“ бр.98/2007-пречишћен текст, 84/2014, 84/2015) и члан 10. став 2. Уредбе о изменама и допунама Уредбе о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника („Службени гласник РС“ бр. 84/15 од 06.10.2015. године).

Трошкови за одвојен живот од породице могу се признати заменику јавног тужиоца као изабраном лицу само у случају привременог или трајног премештаја у друго место рада, а не и у случају промене места рада због избора за заменика јавног тужиоца за одређену територију на коју је распоређен одлуком Државног већа тужилаца

Из образложења:

„Имајући у виду да је предмет тужбеног захтева исплата накнаде за одвојен живот, те како ова примања нису регулисана Законом о јавном тужилаштву, то се у конкретном случају на право тужиоца примењују одребе Уредбе о накнадама и другим примањима изабраних и постављених лица у државним органима (Службени гласник РС“ бр. 48/08-пречишћен текст 78/12).

Наведеном Уредбом у члану 5. став 1. прописано је да право на накнаду трошкова: превоза за долазак на рад и одлазак са рада; службеног путовања у земљи, службеног путовања и селидбе у иностранство; рада и боравка на терену; привременог или трајног премештаја у друго место рада, као и право на отпремнину при одласку у пензију –изабрана и постављена лица у државним органима остварују сходном применом одредаба Уредбе Владе којим се уређује накнада трошкова и отпремнина државних службеника и намештеника, осим одредаба којима су утврђени посебни случајеви у којима државни службеник или намештеник нема право на накнаду трошкова за одвојен живот од породице. Ово је упућујућа норма на примену Уредбе о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника („Службени гласник РС“ бр.98/2007-пречишћен текст, 84/2014, 84/2015). Ова Уредба у члану 45. прописује да државном службенику и намештенику накнађују се због привременог или трајног премештаја у друго место рада, трошкови селидбе, трошкови посета породици и трошкови одвојеног живота од породице, а чланом 48. се прописује да државном службенику и намештенику накнађују се трошкови за одвијен живот ако због тога

што је привремено премештен у друго место рада, које је више од 50 километара удаљено и од места његовог пребивалишта и од претходног места рада, живи одвојено од породице - док траје привремени смештај (став 1.), државном службенику и намештенику који је трајно премештен у друго место места рада, које је више од 50 километара удаљено и од места његовог пребивалишта и од претходног места рада, а нема решено стамбено питање у новом месту рада, накнађују се трошкови за одвојен живот од породице најдуже годину дана од трајног премештаја (став 2). Државни службеник и намештеник нема право на накнаду тропкова за одвојен живот од породице: 1) ако је на свој захтев премештен у друго место рада; ако је премештен на основу интерног или јавног конкурса и ако му је место рада било познато у време када је засновао радни однос у државном органу. Ова Уредба је новелирана, па је тако чланом 10. став 2. Уредбе о изменама и допунама Уредбе о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника („Службени гласник РС“ бр. 84/15 од 06.10.2015. године) прописано да државни службеник и намештеник коме је до дана ступања на снагу ове Уредбе признато право на накнаду трошкова за одвојен живот од породице у складу са раније важећим прописом, то право остварује до истека периода на који му је то право признато, а најдуже годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе..... Ценећи цитиране одредбе наведених Уреби Владе, трошкови за одвојен живот од породице могу се признати заменику јавног тужиоца или изабраном лицу само у случају привременог или трајног премештаја у друго место рада, а не и у случају промене места рада због избора за заменика јавног тужиоца за одређену територију на коју је распоређен одлуком Државног већа тужилаца. Заменици јавних тужилаца који су изабрани за одређена тужилаштва не остварују право на накнаду трошкова за одвојен живот, без обзира на удаљеност од претходног места рада и пребивалишта, већ то право могу да остваре само заменици јавних тужилаца који су привремено или трајно премештени, односно упућени у друго место рада.“

(пресуда Врховног касационог суда Рев2 3251/2019 од 04.06.2020. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3692/18 од 1.04.2019. године и пресуда Основног суда у Крагујевцу П1 162/18 од 04.06.2018. године)

*Сентенцу приредила: Марина Миликић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ДОСТАВЉАЊЕ УПОЗОРЕЊА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ

(Чл. 180. Закона о раду (“Службени гласник РС” бр.75/14 и др) и члан 7. Конвенције Међународне организације рада о престанку радног односа на иницијативу послодавца
(“Службени лист СФРЈ” –Међународни уговори бр. 4/48 и 7/91)

Када се запосленом не достави упозорење о постојању разлога за отказ уговора о раду аналогном применом правила о достављању акта којим се доставља акт о отказу уговора о раду (у одсуству законом прописане процедуре за достављање упозорења), запосленом је повређено право на одбрану, гарантовано чланом 180. Закона о раду (“Службени гласник РС” бр.75/14 и др) и чланом 7. Конвенције Међународне организације рада о престанку радног односа на иницијативу послодавца (“Службени лист СФРЈ” –Међународни уговори бр. 4/48 и 7/91)

Из образложења:

„Упозорење туженог да су наступили разлози за отказ уговора о раду... није могло да се уручи тужилји у просторијама туженог, нити путем поште на адреси коју је тужилжа путем мобилног телефона доставила другој радници туженог, тужени је о немогућности уручења упозорења тужилји на наведени начин сачинио службену белешку. Директор туженог је донео решење да се тужилји упозорње достави преко огласне табле предузећа. На упозорењу нема службене констатације да ли је и када је упозорење о отказу уговора о раду истакнуто на огласну таблу, ни када је са табле скинуто, а тачан датум истицања упозорења не стоји ни у службеној белешци о немогућности достављања упозорења, иако је у образложењу решења о отказу уговора о раду наведено да је истакнуто на огласну таблу, а датум се разликује од датума наведеног у одговору на тужбу.

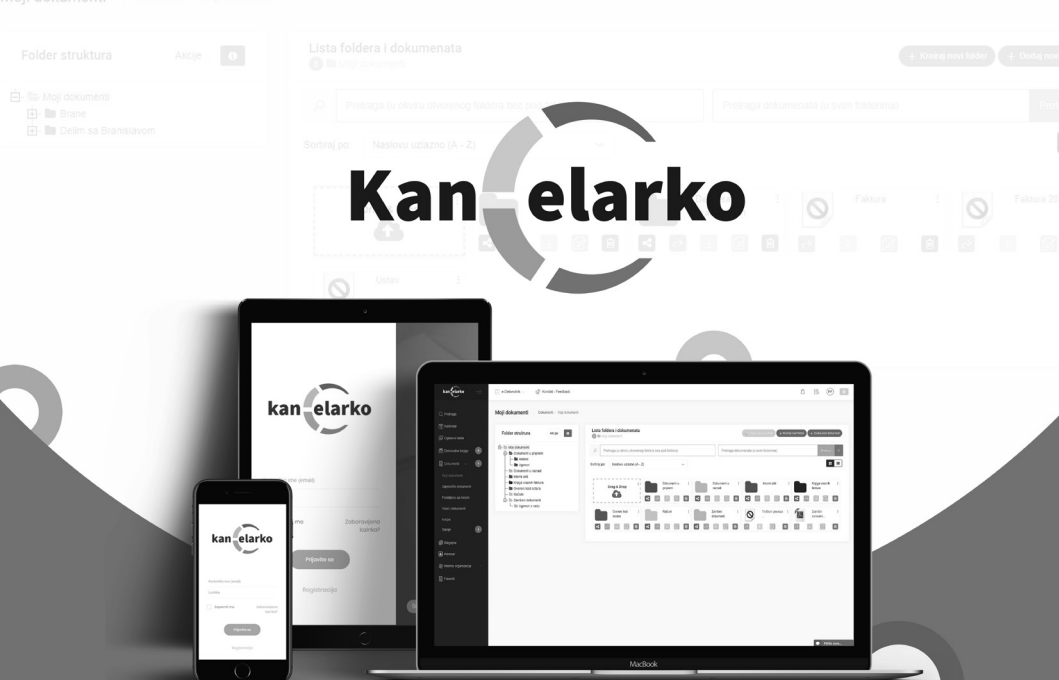
У конкретном случају, упозорење о постојању разлога за отказ тужени није могао да достави тужилји лично у просторијама послодавца, јер је била привремено спречена за рад, па је у том случају доставу тужени требало да покуша путем поште, на адреси пребивалишта које произлази из уговора о раду тужилје и личне карте тужилје, што тужени није учинио... Због тога се не може сматрати уредном достава истицањем на огласну таблу туженог,

након неуспешне доставе на адреси тужиље до које се дошло путем мобилног телефона, тим пре што тужени није на поуздан начин доказао када је упозорење истакнуто на огласној табли туженог, уз службену белешку да су за такав начин доставе испуњени законски услови, нити када је са огласне табле скинуто.

У одсуству упозорења пре доношења решења о отказу уговора о раду или када се упозорење не достави аналогном применим правила достављања акта о отказу уговора о раду (у одсуству законом прописане процедуре за достављање упозорења), запосленом је повређено право на одбрану, гарантовано чланом 180. Закона о раду (“Службени гласник РС” бр.75/14 и др) и чланом 7. Конвенције Међународне организације рада о престанку радног односа на иницијативу послодавца (“Службени лист СФРЈ” – Међународни уговори бр. 4/48 и 7/91)

(пресуда Врховног касационог суда Рев2 3068/2019 од 17.06.2019. године, пресуда Основног суда у Новом Пазару П1-681/17 од 29.10.2018. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 -156/19 од 28.05.2019. године)

*Сентенцу приредила: Марина Миликић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

Program za elektronsko kancelarijsko poslovanje

e-Fakture

Šaljite fakture elektronski, bez troškova štampe i slanja, uvek uz izveštaj o prijemu fakture.

e-Delovodnik

Uredite svoju dokumentaciju i knjige dokumenata digitalno i efikasno.

e-Poštar

Ubrzajte razmenu dokumenta, smanjite troškove i kreirajte procedure odobravanja

Beograd

063/379-761

063/379-948

Novi Sad

063/379-961

063/379-772

Niš

063/379-619

063/379-661

Pravna i ekonomska izdanja
za uspešno i zakonito poslovanje

✉ kancelarko@paragraf.rs

🌐 **Kancelarko.rs**

NAŠ TIM

Za uspešno poslovanje potrebna je kvalitetna pravno-ekonomska baza.

Za kvalitetnu bazu potreban je profesionalan tim.

Naš tim broji preko:

- ◆ 190 zaposlenih koji se svakodnevno brinu o tome da dobijete blagovremenu i tačnu informaciju
- ◆ 200 stalnih autora iz oblasti pravnih, ekonomskih i ostalih nauka
- ◆ 18.000 višegodišnjih korisnika koji svojim sugestijama doprinose kvalitetu baze "Paragraf Lex"

BUDŽETSKI
INSTRUKTOR

SUDSKA
PRAKSA

SLUŽBENA
MIŠLJENJA

PRAVNO-
EKONOMSKE
VESTI

OBRASCI

CARINSKA
TARIFA

STRANA
SUDSKA
PRAKSA

PROPISI

PRAVO
U PRAVOSUĐJU

EVROPSKO
ZAKONODAVSTVO

MODELI

INSPEKTOR

PRAVO
U JAVNOM
SEKTORU

PRAVO
U PRIVREDI

PORESKO
RAČUNOVODSTVENI
INSTRUKTOR

SPECIJALIS
ZA CARINE

Želite pouzdanu pravno-ekonomsku bazu na koju možete da se oslonite i koja će Vam ponuditi stručne tekstove, pronaći odgovore i biti Vaš virtuelni saradnik?

IMAMO REŠENJE ZA VAS!

Paragraf Lex
PRAVNA BAZA

www.paragraf.rs

Pravna i ekonomska izdanja
za uspješno i zakonito poslovanje

www.paragraf.rs